

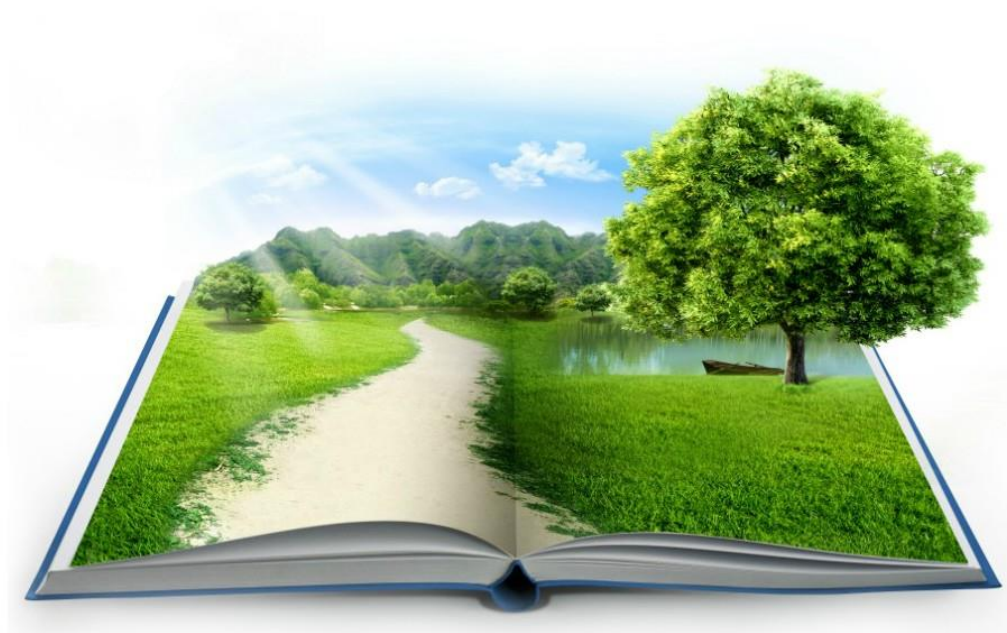

ПРОГРАМА

ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА

ОБЩИНА ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ

2021-2027 г.

ПРИЕТА С РЕШЕНИЕ НА ОБЩНСКИ СЪВЕТ – ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ

№.....

СЪДЪРЖАНИЕ

Въведение	3
Раздел I. Анализ на средата	6
1. Природо-географски фактори	6
1.1. Географска характеристика, местоположение и граници	6
1.2. Административно – териториална характеристика	7
1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси	9
1.4. Почви и полезни изкопаеми	10
1.5. Климат	12
1.6. Води и хидрографска мрежа	14
2. Социално-икономически фактори	15
2.1. Демографски и социални характеристики	15
2.2. Икономически показатели	18
3. Анализ по компоненти на околната среда	29
3.1. Атмосферен въздух	29
3.2. Води	35
3.3. Земи и почви	46
3.4. Зелена система и биоразнообразие	50
4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда.....	86
4.1. Отпадъци	86
4.2. Шум	102
4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда	104
5. Управленски и финансови фактори	105
5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС	105
5.2. Сътрудничество с други институции и организации	108
5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по ОС	109
5.4. Информирание на обществеността.....	117
Раздел II. SWOT АНАЛИЗ	117
Раздел III. Визия за околната среда на общината.....	119
Раздел IV. Цели на програмата за опазване на околната среда	120
1. Генерална стратегическа цел.....	120
2. Специфични цели	120
Раздел V. План за действие	122
Раздел VI. Организация за изпълнението на програмата	135
Раздел VII. Мониторинг и контрол	136
Раздел VIII. Нормативна и стратегическа рамка	137
Списък на таблиците, фигурите, схемите	142
Списък на често използваните съкращения	144

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав 2021-2027 г.

ВЪВЕДЕНИЕ

Общинската Програма за опазване на околната среда (ПООС) се разработва на основание чл.79, ал.1 и ал.2 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и се приема от Общинския съвет. Тя е необходима, за да се постигне устойчиво решаване на екологичните проблеми на територията на община Велики Преслав, запазване на доброто състояние на околната среда и формиране на адекватна политика на Общината за ефективно и целесъобразно използване на наличните ресурси. Настоящата Програма е разработена в условията на приемственост спрямо предходни общински екологични документи, стопански, финансови и други проучвания за територията на община Велики Преслав. При изготвянето на Плана за действие към ПООС е обърнато специално внимание на Общия устройствен план на община Велики Преслав и Плана за интегрирано развитие на общината за периода 2021-2027 г. за постигане на съвместимост с целите, проектите и дейностите по опазване на околната среда.

Основните задачи, които се поставят с Програмата, са свързани с актуалните проблеми по опазване на средата, бъдещите инициативи за снижаване на вредните последици от човешката дейност, както и изготвяне на работен план, съдържащ схеми и организация на изпълнение, начини на финансиране, отговорни звена, методи за контрол, превантивни дейности и др. В ПООС се поставят и задачи за интегриране на икономическите и социалните цели с тези по опазването на околната среда при планиране на общинските дейности и създаването на оптимална екологична обстановка. Едновременно се цели постигане на траен ефект за обществото, за да се елиминира вземането на евентуални „компромисни решения“ в условията на бюджетен дефицит в общината.

Целите на програмата се свеждат до следното:

- Акцентиране върху най-важните екологични проблеми на общината;
- Сравняване и привеждане в унисон с националните и европейски приоритети;
- Обвързване на бъдещите проекти на общинска администрация и дейностите в програмата с националните, световни тенденции и стратегии по управление на околната среда;
- Създаване на организация за насочване на силите на общинските и държавни органи, частния и държавен бизнес, граждански сдружения, научни организации и гражданството към изпълнение на заложените в плана приоритетни мерки или за предотвратяване на нови замърсявания;
- Откриване на източници за финансиране (национални и международни програми, европейски фондове и др.).

Програмата се основава на следните **основни принципи**:

Устойчиво развитие

Устойчивото развитие се дефинира като развитие, което „посреща потребностите на настоящото поколение без да е в ущърб на възможността бъдещите поколения да посрещнат собствените си нужди“. То се постига посредством осъществяването на политики, при които се хармонизират и интегрират икономическото, социалното развитие и опазването на околната среда. Тази концепция предполага устойчив икономически ръст, намаляване на бедността, справедливо разпределение на националното богатство, подобряване на общественото здраве и качеството на живот, като същевременно се намалява замърсяването на околната среда, предотвратяват се бъдещи замърсявания и се съхранява биологичното разнообразие.

Опазване на природните ресурси

Постигането на целите на устойчивото развитие изисква съблюдаването на принципа устойчиво използване на природните ресурси и принципа на заменяемост. Природните ресурси следва да се използват при условия и по начини, при които да се съхраняват екосистемите и присъщото им минерално, биологично и ландшафтно разнообразие. Моделите на потребление на възобновяеми ресурси следва да гарантират тяхното непрекъснато и ефективно обновяване,

както и запазване и подобряване на качеството им. Невъзобновяемите ресурси следва да се използват рационално и разумно, включително и като бъдат налагани ограничения върху използването на стратегически и редки природни ресурси и тяхната замяна в потреблението с алтернативни ресурси и синтетични материали.

Принцип на превенцията и предпазливостта

Необходимо е да се даде предимство на предотвратяването на замърсяванията за сметка на отстраняването на екологичните щети, причинени от тях. Дейности, които съгласно принципа на предпазливостта, представляват потенциална заплаха за околната среда и човешкото здраве следва да се избягват.

Всяка една дейност трябва да се планира и осъществява така, че:

- да причинява минимални изменения на околната среда;
- да създава най-малък риск за околната среда и човешкото здраве;
- да се редуцира до възможния минимум използването на суровини и енергия при производството, дистрибуцията и потреблението на стоки и материали;
- да осигурява възможности за рециклиране, повторно използване и/или извличане на вторични суровини и енергия от отпадъците, генерирани от потреблението на продуктите;
- да се предотвратяват и ограничават отрицателните ефекти върху околната среда още при източника на замърсяване.

Принципът на предпазливостта се прилага посредством оценка на въздействието върху околната среда и използване на най-добрите налични технологии. Липсата на сигурни научни данни не следва да бъде възприемана като основание за непредприемане на мерки за предотвратяване на деградацията на околната среда, в случаи на потенциални или съществуващи въздействия върху нея.

Интегриране на политиката по опазване на околната среда в секторните и регионалните политики

Според този принцип е необходимо изискванията за опазване на околната среда да бъдат интегрирани в секторните политики и в тези на национално, регионално и местно равнище.

Субсидиарност на политиките

Този принцип се основава на децентрализиране на процеса на вземане на решения. Необходимо е все повече компетенции и отговорности да бъдат трансферирани в посока от централно към регионално и местно равнище. Органите на регионалното и местното управление са по-близо до проблемите и в някои случаи до правилните решения за справянето с тях.

Замърсителят плаща за причинените вреди

Замърсителят заплаща глоби и такси, ако извършваните от него дейности причиняват или могат да причинят натиск върху околната среда, или ако произвежда, използва или търгува със суровини, полуфабрикати и готови продукти, съдържащи материали, увреждащи околната среда. Замърсителят трябва да поеме екологичните разходи, за предприемане на превантивни мерки, ако в резултат на дейността му е възникнала непосредствена заплаха за екологични щети, както и за оздравителни мерки при настъпване на екологични щети.

Прилагане на чисти технологии

Необходимо е да се насърчава въвеждането на „чисти технологии“ и постепенно да се преустановява използването на технологии, които причиняват вредни въздействия върху околната среда. Следва да се прилагат „най-добри налични техники“ в индустрията и енергетиката по смисъла на Директива 96/61/ЕС за комплексно предотвратяване и контрол на замърсяването, както и „добри земеделски практики“ в селското стопанство, съгласно дефиницията на Организацията за прехрана и земеделие на ООН (FAO).

Използване на икономически инструменти за опазване и подобряване състоянието на околната среда

Икономическите инструменти, които се използват за целите на екологичната политика е необходимо да включват стимули за въвеждане на съобразени с опазването на околната среда

технологии, иновации, дейности и практики, и да предвиждат постепенно премахване на субсидии, които подкрепят дейности, причиняващи вредни въздействия върху околната среда.

Потребителят плаща

Всеки, който ползва природни ресурси и услуги следва да заплаща реалната цена за тях и да покрие разходите за възстановяването им.

Споделена отговорност

Всички страни, които носят отговорност за замърсяване на околната среда трябва да участват в разрешаването на възникналите екологични проблеми.

Достъп до информация за околната среда

Компетентните органи следва да предоставят на обществеността информация за околната среда. Всеки има право на достъп до наличната информация за околна среда, без да е необходимо да доказва конкретен интерес.

Участие на обществеността във вземането на решения и достъп до правосъдие по въпроси на околната среда

На обществеността следва да бъде осигурена възможност да участва в процеса на вземането на решения за околната среда, както и да й бъде осигурен ефективен достъп до правосъдие по въпроси на околната среда.

Основанието за правомощията на органите на местната власт по отношение на процесите на управление на околната среда се съдържа в Закона за местното самоуправление и местната администрация (ЗМСМА), в който е посочено, че местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност, включително в сферата на опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси (чл.17).

Специалният Закон за опазване на околната среда вменява на кметовете на общини функцията на компетентен орган по опазване на околната среда (чл.10, ал.1, т.6). Като такива, на тях са възложени редица задължения за управление на компонентите и факторите на околната среда на територията на общината (чл.15, ал.1).

В тази връзка, ПООС на община Велики Преслав съдържат раздели, които са обособени по компоненти и фактори на околната среда и следват както разпоредбите на специалните закони, така и другите национални планове и програми, които се приемат в отделните сектори, като въздух, води, почви, отпадъци, шум. Поставен е акцент върху използването в максимална степен на наличните и потенциални благоприятни възможности, оползотворяването на природните ресурси чрез неутрализиране на заплахите, които средата поставя:

- преустановяване замърсяването на водите и почвите - изграждане на канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води;
- подобряване състоянието на екосистемите и биологичното разнообразие;
- развиване на екологосъобразно земеделие и отстраняване на факторите, водещи до деградация на почвите и влошаване на агротехническите им показатели;
- разширяване и усъвършенстване на системата за управление на отпадъците;
- намаляване замърсяването на атмосферния въздух и ограничаване на шумовите емисии.

Програмата за опазване на околната среда на община Велики Преслав 2021-2027 г. е документ с отворен статут, с възможност за периодично допълване, доразвиване и разширяване на обхвата, в съответствие с настъпилите промени в приоритетите, в екологичното законодателство и в стратегическото развитие на държавата, засягащо общината.

Избраният подход за разработването на Програмата съответства на одобрените от МОСВ методически указания. Основният използван инструментариум в разработката е стратегическото планиране, почиващо на социално-икономически, целеви, проблемен и SWOT анализи. ПООС поставя началото за решаване на екологичните проблеми, натрупани през последните години, чрез привличане на всички заинтересовани страни за участие.

РАЗДЕЛ I. АНАЛИЗ НА СРЕДАТА

1. Природо-географски фактори

1.1. Географска характеристика, местоположение и граници

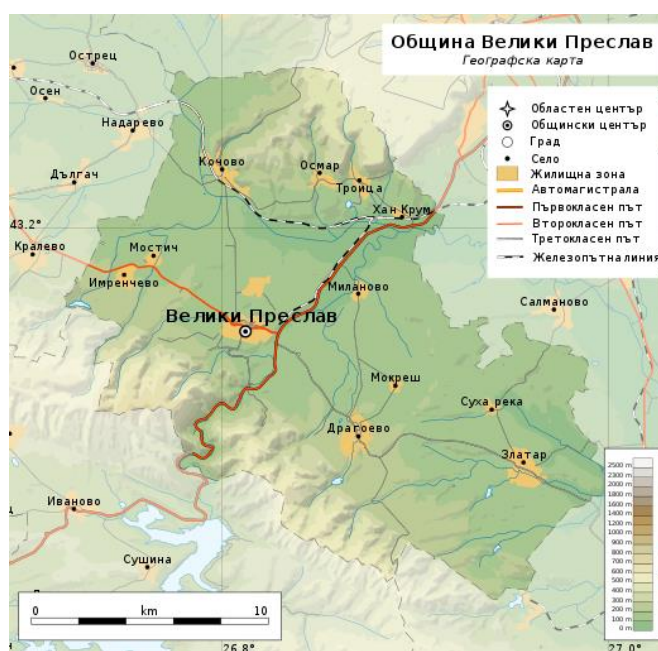

Фиг. 1: Карта на област Шумен

Община Велики Преслав е разположена в Североизточна България, в част от Предбалканската старопланинска област. Територията ѝ заема южната централна част на област Шумен. На североизток, община Велики Преслав граничи с община Шумен, на северозапад с община Търговище, на югоизток с община Смядово, а на югозапад с община Върбица.

Общинският център гр. Велики Преслав е разположен на 20 км. от областния град Шумен и на 25 км. южно от Автомагистрала „Хемус“ – основна пътна артерия в Северна България. Град Велики Преслав отстои на 127 км. от гр. Бургас, на 133 км. от гр. Русе, на 289 км. от гр. Пловдив и на 382 км. от столицата на Република България – град София.

Община Велики Преслав е една от 10-те в област Шумен. Тя е на седмо място по територия (заедно с община Каспичан) и на четвърто място по население в областта. Във Велики Преслав живее 6,99% от населението на област Шумен и 1,30% от населението на СИР. Средната гъстота на населението в община Велики Преслав (43,81 души на кв. км. за 2019 г.) е по-малка от средните стойности за област Шумен (50,77), както и от средната гъстота за страната (63,0) и за СИР (63,29 души на кв. км.).

Фиг. 2: Карта на община Велики Преслав

По брой населени места (12), община Велики Преслав се нарежда на седмо място в областта. Най-много са населените места в община Шумен – 27 и община Хитрино – 21, а най-малко в общините Каспичан - 9 и Смядово – 10.

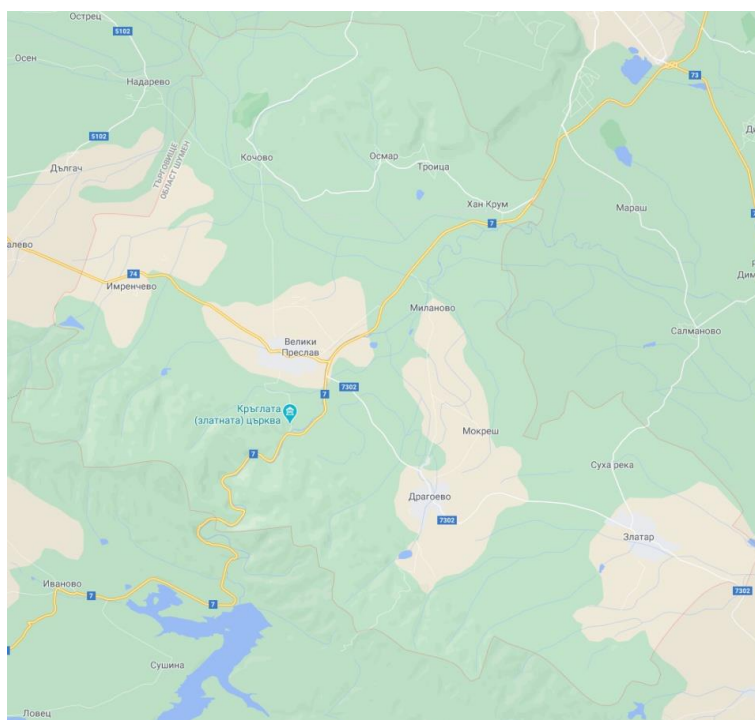
Средната гъстота на населението в община Велики Преслав (43,81 души на кв. км. за 2019 г.) е по-малка от средните стойности за област Шумен (50,77), както и от средната гъстота за страната (63,0) и за СИР (63,29 души на кв. км.).

1.2. Административно – териториална характеристика

Съгласно настоящото административно-териториално деление на страната град Велики Преслав е общински център на едноименната община. Селищната мрежа на общината се е формирала в зависимост от природните и теренни условия и с оглед историческото развитие и поминък на населението. Тя се състои от 12 населени места – 1 град и 11 села.

Урбанистичната структура включва град Велики Преслав и селата: Драгоево, Златар, Имренчево, Кочово, Миланово, Мокреш, Мостич, Суха река, Троица, Осмар и Хан Крум. Селищната мрежа е добре изградена и сравнително балансирана.

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Велики Преслав

Съгласно Единния класификатор на административно-териториалните единици (ЕКАТТЕ) на НСИ, населените места в общината са категоризирани както следва:

Таблица 1: Категоризация на община Велики Преслав и съставните ѝ населени места

№	ЕКАТТЕ	Наименование на административно - териториалната единица	Категория
1	SHU23	община Велики Преслав, област Шумен	3
№	ЕКАТТЕ	Наименование на населеното място	Категория
1	58222	гр. Велики Преслав	3
2	23340	с. Драгоево	6

3	30942	с. Златар	6
4	32723	с. Имренчево	7
5	39133	с. Кочово	6
6	48132	с. Миланово	6
7	48862	с. Мокреш	7
8	49148	с. Мостич	7
9	54273	с. Осмар	7
10	70278	с. Суха река	8
11	73170	с. Троица	6
12	78210	с. Хан Крум	6

Източник: Национален статистически институт

Според Националната концепция за пространствено развитие 2013-2025 г. (Актуализация 2019 г.), община Велики Преслав попада в групата от 4-то йерархично ниво. Центровете на тези общини са разположени равномерно в територията и играят важна роля за обслужване на населението в собствените им общини и в съседни малки общини в селските райони.¹

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Велики Преслав включва следните категории: 1 много малък град – Велики Преслав (до 10 хил. жители) и 1 средно село с население от 1000 до 2000 д. – Златар. Към малките села с население от 250 до 1000 жители се отнасят 7 села (Драгоево, Имренчево, Кочово, Миланово, Мокреш, Мостич, Троица). Останалите 3 са много малки села с до 250 жители (Осмар, Суха река и Хан Крум). Селищната система на общината е устойчива. Няма застрашени от обезлюдяване села с население под 20 души към 2019 г.

Степента на урбанизация на Община Велики Преслав (т.е. процентът на градско население) е 57,95%, при средното за област Шумен – 61,23%. Териториално населението е балансирано разпределено. Около 82% живее в северната половина на общината, в град Велики Преслав и селата Имренчево, Кочово, Миланово, Мостич, Осмар, Троица и Хан Крум.

Като физическа структура, селищната мрежа е добре развита, но неравномерно балансирана – основната концентрация на селища е в централната и северна част на общината. Дисбалансът (поляритетът) се проявява при демографските, икономическите и функционалните характеристики на селата.

Административният център - град Велики Преслав е разположен в централната част на територията на общината. Сравнително близо до него са ситуирани и селата: Драгоево, Имренчево, Кочово, Миланово, Мостич. Всички останали населени места са отдалечени с над 10 км. и имат по-периферно местоположение спрямо административния център на различно разстояние, разпределени в границите на общинската територия. Отстоянието на град Велики Преслав до населените места е от 5,2 до 18,5 км.

В регионален мащаб всички селища от община Велики Преслав са поставени в позицията на периферни и полу-периферни. Развитието на селищната мрежа е довело до съсредоточаване на основните административни, промишлени, обслужващи и културни дейности в гр. Велики Преслав. Останалите селища са относително изолирани, с голям брой възрастни хора, които се занимават със земеделие и животновъдство в лични стопанства. Много от хората, живеещи в селата, са постоянно пребиваващи там. Значителен е броя на жителите, които пътуват за работа до друго населено място. Повечето населени места са подходящи за екологично земеделие и екологични производства, тъй като землищата им са съхранени, имат възможности за развитие и в областта на някои форми на туризма.

¹ Йерархията на центровете е осъществена чрез оценка на тяхното значение и роля по редица критерии и показатели за динамика на населението и степента на развитие на техните обслужващи административни, икономически, транспортни функции и др.

1.3. Релеф, поземлени и горски ресурси

Релефът на община Велики Преслав е равнинен, хълмист и ниско планински, като територията ѝ попада в южните части на Източната Дунавска равнина и северни части на Източния Предбалкан. Релефът като цяло е разнообразен, като в северната и югозападната си част е хълмисто-ридов и нископланински, а в централната част – равнинен.

Таблица 2: Баланс на територията на община Велики Преслав (дка)

Общо	Земеделска	Горска	Населени места	Водни течения и водни площи	За добив на полезни изкопаеми	За транспорт и инфраструктура
274703	171002	84203	12574	4575	577	1771

Източник: Национален статистически институт

Около 92,9% от територията се състои от земеделски и горски площи. Най-голям относителен дял в територията на общината заемат земеделските земи – 171002 дка (62,25% при средни за страната 58%). На второ място са горските площи – 84230 дка (30,65% при средно за страната 35%). Населените места заемат трето място – 12574 дка или 4,58%. Водните течения и водни площи са 4575 дка или 1,67%. Най-малък относителен дял имат териториите за транспорт и инфраструктура – 0,64% и за добив на полезни изкопаеми – 0,21%.

Графика 1: Разпределение на площта на община Велики Преслав по видове територии

Източник: Национален статистически институт

На запад и югозапад в общинската територия са разположени северните ридове на Преславска и Драгоевска планини, разделени от долината на р. Голяма Камчия. От запад на североизток се простират невисоките ридове на Преславска планина – Широкия рът, Тиклата, Авджибели.

В северните, североизточните и източните части на община Велики Преслав се простират съответно югозападните и северозападните части на Шуменското поле и Смядовското поле.

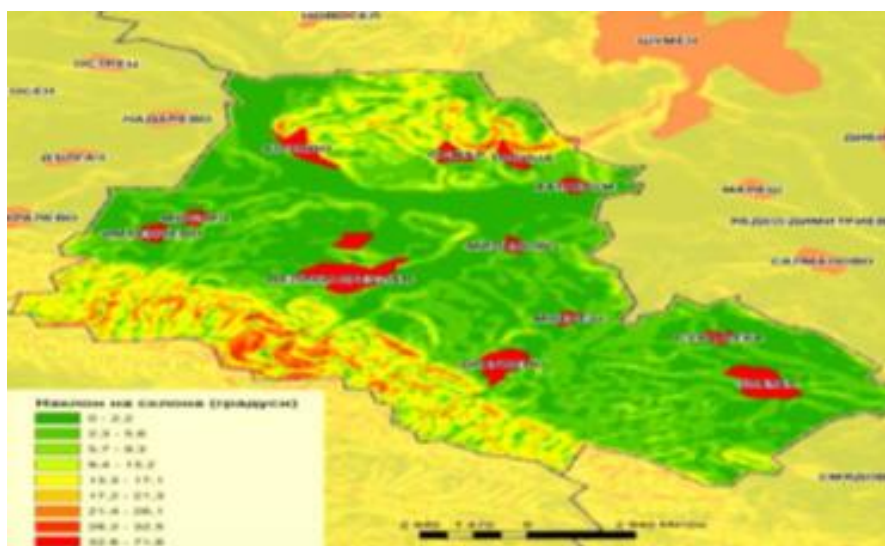
По югозападните периферии на двете полета преминава условната граница между Източната Дунавска равнина и Източния Предбалкан. В най-източната част на общината, източно от село Златар е разположена „опашката“ на язовир „Кълново“ и в него се намира минималната височина от 73 м.н.в. на община Велики Преслав. В най-северната част на общината, на границата с община Шумен попада южната част на Шуменското плато. На границата с община Шумен е разположена най-високата му точка връх - Търнов дял (Търнов табия - 501,9 м).

На запад и северозапад от пролома на река Голяма Камчия в пределите на общината попадат част от северните склонове на Преславска планина. В нея, на границата с община Върбица се издига най-високата ѝ точка – връх Голяма Въшкадалница 723,4 м., която е и най-високата точка на общината.

На югоизток от долината на р. Голяма Камчия се простира Драгоевска планина с ридовете Мараленково усое, Люрденски бурун, Шишков път. Югоизточно от пролома на територията на община Велики Преслав е разположена северозападната, най-висока част на Драгоевска планина, която също е част от Източния Предбалкан. Най-високата ѝ точка връх Отъка 608,7 м. е разположен на около 3 км. югозападно от село Драгоево.

Фиг. 4: Релеф на община Велики Преслав

Централната част на общината е равнинна и се пресича от долината на р. Голяма Камчия и притока ѝ Врана. В северната част са южните разклонения на Шуменското плато, което има надморска височина от 300 до 400 м. В Преславския карстов район се включва по-голямата част от Преславска планина. Развити са предимно повърхностните карстови форми и има сравнително малко пещери. С най-големи наклони са склоновете на платата и дълбоко врязаните речни долини в Преславско-Драгоевската планина, за които са характерни сипеи, срутища и свлачища.

1.4. Почви и полезни изкопаеми

Територията на община Велики Преслав попада в Севернобългарска лесостепна почвена зона обхващаща Дунавската равнина и Предбалкана (до 600-700м.н.в.). Почвите са предимно сиви горски и хумусно-карбонатни. В южните части се срещат канелени, излужени канелени и канелено-подзолисти почви. Алувиални и алувиално-делувиални почви са установени в речните тераси на р. Голяма Камчия и някои други по-малки реки.

Наличието на мощен хумусен хоризонт и добра запасеност от органично вещество обуславят високото естествено плодородие на тези почви. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражи, технически и зеленчукови култури. Склоновите и брегови форми на терена са заети от ерозирани, плиткни и каменливи почви. Характеризират се със силно скъсен хумусен хоризонт, на места напълно отнесен от ерозията. Имат много ниски агропроизводствени качества и са неподходящи за отглеждане на селскостопански култури.

Почвената покривка на склоновете е засегната от ерозия. Като цяло ерозионните процеси в горските територии са овладяни и имат затихващи функции. Характерна е ровинната ерозия, развиваща се на територията на поддържаения резерват „Патлейна“. Линейна ерозия се среща ограничено, като частично дълбочинно изравняне на леглата на водните течения.

Фиг. 5: Почвено-географско райониране на територията на България

В зависимост от генезиса и географското разпространение на почвите, територията на община Велики Преслав условно може да се поделит на три района, съответстващи на районите при подялбата ѝ по отношение на релефа:

- Северният район включва Шуменското плато, по заравнените билни части, на което са разпространени дълбоки сиви горски, средно и тежко песъкливо-глинести почви. В силно наклонените терени в склоновете и подножните части на платото преобладават плитки рендзини. Почвените ресурси в този район се характеризират с относително ниско естествено плодородие.
- Средният район включва териториите, разположени между Шуменското плато от север и Преславска и Драгоевска планина, от юг. Поради преобладаващия равнинно-хълмист релеф, почвите тук са с добре развит почвен профил и с високо естествено плодородие. По терасите на реките Голяма Камчия и Врана са разпространени алувиално-ливадни с ливадни черноземи песъкливо-глинести почви. В западната половина на района са развити излужени черноземи, тежко-песъкливо-глинести, а в източната половина на района – сиви горски, средно и тежко песъкливо-глинести почви, които на места в по-високите части на релефа са в комплекс с ерозирани сиви горски почви. Като цяло почвените ресурси в този район се характеризират с високо естествено плодородие.
- Южният район включва северните склонове и подножия на Преславска и Драгоевска планина, където са разпространени плитки светлосиви горски почви в съчетание с рендзини. Подобно на северния район, почвените ресурси в южния район също се характеризират с относително ниско естествено плодородие.

На територията на община Велики Преслав няма големи промишлени замърсители, а намалената употреба на торове и пестициди в селското стопанство ще допринесе за липсата на замърсявания на почвите. Общото състояние на почвите може да се определи като добро.

Полезни изкопаеми

Община Велики Преслав е бедна на полезни изкопаеми. На територията ѝ има разкрити находища само на варовици за трошен камък при село Драгоево с 60 600 куб.м запаси и варовици за вар при село Троица с 9 620 куб.м. запаси. И двете находища са в експлоатация.

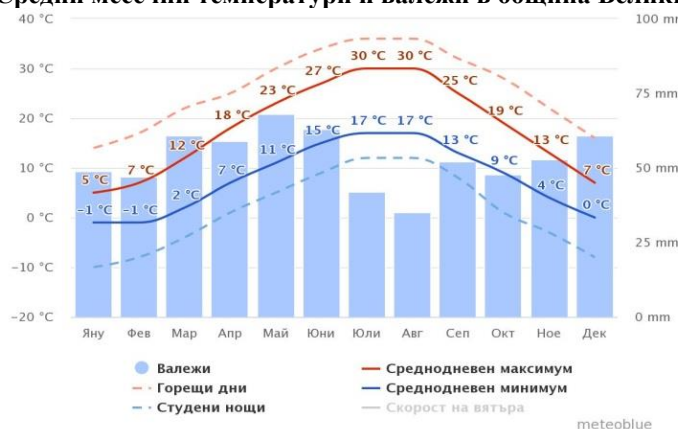

1.5. Климат

Територията на община Велики Преслав попада в Европейско-континенталната климатична област – по-специално – в умерено-континенталната климатична подобласт.

Климатът в общината се характеризира с горещо лято, хладна зима и малко количество валежи. Този вид климат е белязан от непостоянно време и голяма сезонна температурна амплитуда. Климатичната характеристика се влияе от много фактори, като температурата на въздуха, относителната влажност, скорост и посока на ветровете, валежи, слънчева радиация и др. Известно влияние върху климата оказва Преславска и Драгоевска планина. В източната част зимата е по-мека и лятото е по-горещо в сравнение със западната част на общината. Средната годишна температура е от 9 °C до 11,5 °C. Най-студеният месец е януари (-1,1°C средна температура), а най-топлият юли (22°C средна температура) с амплитуда 23,1°C, типична за умерено континенталния климат.

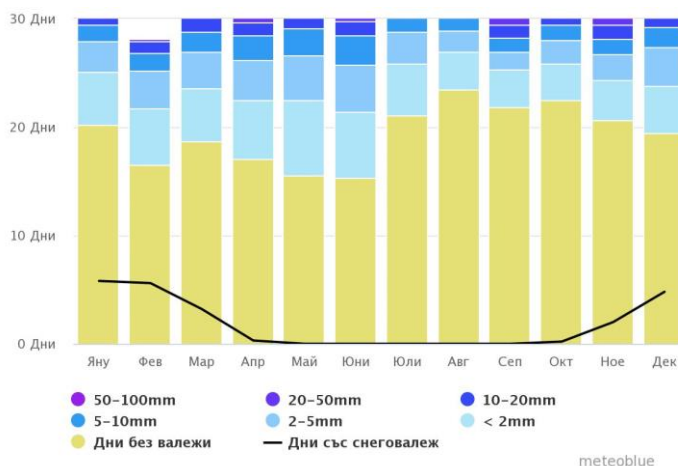
Фиг. 6: Средни месечни температури и валежи в община Велики Преслав

Източник: www.meteoblue.com/bg

„Среднодневният максимум“ (плътна червена линия) показва средната максимална дневна температура за всеки месец от годината за община Велики Преслав. По същия начин „Среднодневният минимум“ (плътна синя линия) показва средната минимална дневна температура. Горещите дни и студените нощи (пресечени червени и сини линии) изразяват средната дневна температура в най-топлия ден и средната нощна температура в най-студената нощ от месеца за последните 30 години. Общината попада в район, който се характеризира със средната за България (2094 часа) годишна продължителност на слънчево греење, при нормална температура на въздуха над 10 °C.

Фиг. 7: Количество на валежите в община Велики Преслав

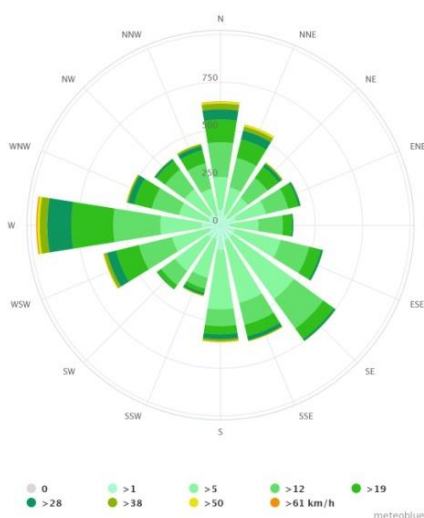
Източник: www.meteoblue.com/bg

Обемът на средногодишните валежи е 670 мм (за България 650 мм) с летен валежен максимум – 199 мм (май - 78 мм) и есенен валежен минимум - 148 мм (септември – 31 мм). Относителната влажност на въздуха се колебае от 64% през месец август до 84% през месец декември. Максималната и стойност е през зимните месеци, когато температурите на въздуха са минимални. Валежите в южната и северната част са по-големи, отколкото в централната. Продължителността, в която се задържа снежната покривка е средно 50 дни за ниските части и 80 дни за високите части на общината. Сухото време достига до 25% - 30% от денонощията на месеца, докато средната честота на малко облачно време е 30% - 35%.

Относителната влажност на въздуха се колебае от 64% през месец август до 84% през месец декември. Максималната и стойност е през зимните месеци, когато температурите на въздуха са минимални. Най-голямата относителна влажност е през месеците декември и януари. Минималните стойности на относителната влажност на въздуха са през месеците юли и август.

Фиг. 8: Роза на ветровете в община Велики Преслав

Източник: www.meteoblue.com/bg

Розата на вятъра за Велики Преслав показва колко дни в годината вятърът духа от определена посока. Типични за общината са силните северни, североизточни, северозападни и южните ветрове.

Таблица 3: Честота на годишните ветрове за района по посока в %

посока	N	NE	E	SE	S	SW	W	NW
честота %	15.7	11.8	8.6	12.5	10.8	8.3	18.6	13.8

Преобладаващи са западните и северните ветрове, като по-често явление е фьонът, който се проявява в южните райони на общината.

Характерни за региона са късните пролетни слани до края на месец април, което се отразява неблагоприятно върху развитието на растенията. В района преобладаващи са северните и североизточните ветрове, които пренасят студени въздушни маси, главно през зимния период. През пролетта и лятото преобладаващи са източните ветрове, а през есента посоката на ветровете най- често е от юг. Студените северни ветрове създават условия за образуването на поледици по билните части, които причиняват повреди на насажденията и културите. Често явление е фьонът, който се проявява най-често в южните части на общината.

Очакваните промени в климата на общината са свързани с отчетената за България обща тенденция към затопляне, както и увеличаване честотата на екстремните метеорологични и климатични явления като засушавания, проливни валежи, гръмотевични бури и градушки.

Неблагоприятни фактори са падащите мокри снегове, късните пролетни и ранните есенни замръзвания.

Предвижданията са за намаляване на годишната амплитуда между максималната и минималната температура на въздуха, като минималната температура се повишава по-бързо от максималната и намалява дебелината на снежната покривка. Това води до изместване на горната граница на широколистните гори към по-голяма надморска височина, увеличаване на недостига на вода в почвата, промяна в ареалите на редица видове и загуба на биоразнообразие.

1.6. Води и хидрографска мрежа

Водните ресурси на община Велики Преслав са сравнително ограничени. През южната към северната част на територията ѝ протича р. Голяма Камчия, която на юг от с. Хан Крум приема най-големия си приток р. Врана и притоците р. Долник и Карамиска река. Увеличаването на подземните води става едва по долните течения на реките Голяма Камчия и Врана. Основна водна артерия - река Голяма Камчия, която протича през територията на общината от югозапад на североизток с част от средното си течение.

Реката навлиза на територията на община Велики Преслав 2 км след като изтече от язовир „Тича“ и протича в дълбока проломна долина между Преславска планина на северозапад и Драгоевска планина на югоизток. Южно от град Велики Преслав излиза от пролома и навлиза в югозападната част на Шуменското поле. Минава последователно покрай град Велики Преслав и село Миланово, югозападно от село Хан Крум завива на изток и напуска пределите на общината. На територията на общината река Голяма Камчия получава отляво най-големия си приток река Врана, която протича през нея с най-долното си течение.

Водните течения на територията на община Велики Преслав са с непостоянен воден отток, като най-пълноводни реките са през месеците февруари-март и април от дъждовни валежи и снеготопене, а маловодието - през юли и октомври-ноември (през този период по-малките реки и долове пресъхват). Повечето речни прииждания се формират от поройни валежи през май и юни. Водите на суходолията се формират епизодично от повърхностен валежен отток. За нуждите на напояването, по водосбора на р. Голяма Камчия са изградени 10 язовира с малък обем.

Подземните води в общината са представени от грунтови води в речните тераси и пукнатинно-карстови води в кредните седименти. Водоносните хоризонти на грунтовите води се подхранват главно от валежни води. Средният дебит на подземните води в алувиалните тераси на реките е 6,0 л/сек/м, но варира в доста широки граници (от 0,35 до 16-20 л/сек/м). Според хидрохимичните им характеристики подземните води по цялата дължина на терасите на реките Врана и Голяма Камчия са хидрокарбонатно-калциево-магнезиеви. Водоносни са и окарстените варовици, изграждащи Шуменското плато, като най-значими са карстовите извори при с.Троица с общ дебит 62 л/сек.

Водоснабдяването на гр. Велики Преслав се извършва главно от яз.„Тича”, който има общ обем 311,8 млн.м³ и полезен обем от 271,8 млн.м³. От същия язовир се водоснабдяват и големите градове в региона – Шумен и Търговище. Водоснабдяването от подземни води е организирано чрез 16 бр. сондажни кладенци и 16 бр. каптажи с общ дебит 266 л/сек, обединени в общинската водоснабдителна система „Велики Преслав”, обслужваща селата Кочово, Осмар, Троица, Хан Крум, Миланово, Суха река, Златар, Мокреш, Драгоево, Имренчево и гр. Велики Преслав. Около 17% от населените места и 10% от населението в общината са с режим на водоползване. С влошени качествени характеристики на подаваните питейни води са 4% от населените места, в които живее 8,3% от населението на общината.

На територията на Община Велики Преслав са разположени 8 язовира:

- с. Драгоево - 2 язовира по 700 х. куб. м. вместимост;
- с. Кочово – 1 язовир „Корталък”;
- гр. Велики Преслав - 1 язовир „Дервиша” - 400 х. куб.м. вместимост;

- с. Имренчево - 1 язовир по 1400 х. куб.м. вместимост;
- с. Троица - 1 язовир по 216 х. куб.м. вместимост;
- с. Златар - 2 язовира с общ обем 840 х. куб.м. вместимост.

Актуален проблем са наводненията при интензивни валежи на земеделски земи и съоръжения на инфраструктурата, което налага необходимостта от почистване на коритата и осигуряване на проходимост на водните течения, ремонт на водостоците по пътищата, наблюдение на състоянието на дигите.

На територията на Община Велики Преслав няма открити минерални води. Няма и естествени езера.

2. Социално-икономически фактори

2.1. Демографски и социални характеристики

Демографските ресурси с техните образователни и квалификационни характеристики са един от решаващите фактори за местното развитие и растеж. Динамиката показва трайна тенденция на намаляване на населението на община Велики Преслав (с около 5% или с 666 души през 2019 г. спрямо 2015 г.). През 2020 г. статистиката отчита ръст на населението с 1% или със 100 души спрямо 2019 г.

Таблица 4: Население в община Велики Преслав 2015 – 2020 г.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Всичко	12713	12575	12400	12230	12047	12148
Мъже	6244	6186	6096	6018	5910	5969
Жени	6469	6389	6304	6212	6137	6179
В градовете	7345	7275	7178	7103	6981	6916
В селата	5368	5300	5222	5127	5066	5232

Източник: Национален статистически институт

През 2020 г. в община Велики Преслав живеят 12148 души, 49% от които мъже и 51% жени. Градското население (на гр. Велики Преслав) е 57%, а в селата живеят 43% от жителите на общината. Развитието на селищната мрежа в общината е довело до концентрация на населението и съсредоточаване на основните административни, промишлени, търговски, обслужващи и културни дейности в гр. Велики Преслав. Като вторични опорни пунктове действат селата – Златар, Драгоево, Троица и Осмар (утвърждаващ се туристически подцентър).

Графика 2: Динамика на населението в община Велики Преслав 2015-2020 г.

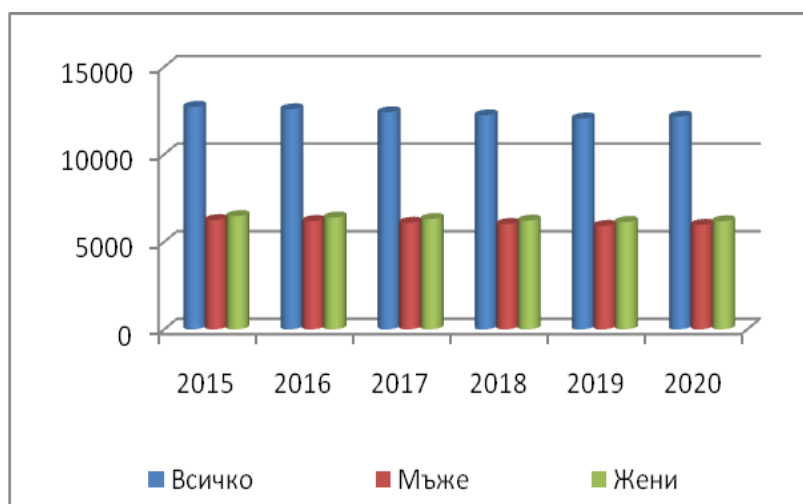

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

	2017			2018			2019			2020		
	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени	Всичко	Мъже	Жени
Общо	12400	6096	6304	12230	6018	6212	12047	5910	6137	12148	5969	6179
Под трудоспособна ²	1715	895	820	1662	868	794	1620	848	772	1572	823	749
В трудоспособна ³	7183	3890	3293	7075	3840	3235	6962	3769	3193	7065	3824	3241
Над трудоспособна ⁴	3502	1311	2191	3493	1310	2183	3465	1293	2172	3511	1322	2189

Източник: Национален статистически институт

Процентното съотношение на лицата под, в и над трудоспособна възраст се запазва сравнително постоянно през последните години. През 2020 г. под трудоспособна възраст е едва 13% от населението на община Велики Преслав. Възрастните над трудоспособна възраст са 3511 души или 29%. Около 58% е дялът на хората в трудоспособна възраст на 15 и повече години.

В общината се наблюдава задълбочаваща се демографска криза. Илюстрация на процеса на демографско остаряване може да се види в намаляването на абсолютния брой и относителния дял на населението под 15 години и увеличаване на дела на населението на 60 и повече години. Към 2019 г. децата и младежите до 19 г. са около 17% от жителите на общината, а възрастните над 60 годишна възраст имат значителен относителен дял – 33%.

Таблица 6: Население по възраст в община Велики Преслав към 31.12.2019 г.

0 - 9	10 - 19	20 - 29	30 - 39	40 - 49	50 - 59	60 - 69	70 - 79	80+	Общо
922	1171	1147	1422	1721	1729	1828	1463	644	12047

Източник: Национален статистически институт

По данни на ГД ГРАО (<http://www.grao.bg>) населението на община Велики Преслав по постоянен адрес намалява и към 31.12.2020 г. е 15230 души, което е с 1% по-малко спрямо 2018 г. Населението по настоящ адрес обаче се увеличава и към края на 2020 г. е 14479 души, с 68 повече спрямо 2018 г.

Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес 2018 г. -2020 г.

Община, населено място	Постоянен адрес			Настоящ адрес			Постоянен и настоящ адрес в населеното място		
	2018	2019	2020	2018	2019	2020	2018	2019	2020
гр. Велики Преслав	9279	9215	9119	8605	8535	8412	7976	7904	7752
с. Драгоево	814	803	795	819	809	856	728	719	704
с. Златар	1270	1280	1271	1214	1214	1222	1088	1093	1072
с. Имренчево	361	358	352	407	411	408	333	330	322
с. Кочово	746	736	732	728	721	742	603	594	593
с. Миланово	770	785	798	647	645	651	601	612	626
с. Мокреш	390	396	395	313	321	314	292	295	289
с. Мостич	418	419	412	349	350	341	323	326	318
с. Осмар	190	189	193	279	265	323	154	150	151
с. Суха река	104	104	98	87	81	97	76	70	65
с. Троица	793	800	792	741	749	780	607	610	606
с. Хан Крум	284	278	273	322	310	333	248	237	228
Общо	15419	15363	15230	14511	14411	14479	13029	12940	12726

Източник: Национална база данни „Население” - <http://www.grao.bg>

² Под трудоспособна възраст - до 15 навършени години.

³ В трудоспособна възраст - за 2019 г. тези граници са от 16 до навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

⁴ Над трудоспособна възраст - тези граници са от навършването на 61 години и 4 месеца за жените и 64 години и 2 месец за мъжете.

Съгласно §1 от Допълнителните разпоредби на Наредба №7/22.12.2003 г. за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони, урбанистичната класификация на община Велики Преслав включва следните категории: 1 много малък град (до 10 хил. жители) – Велики Преслав, 1 средно село (от 1000 до 2000 жители) – Златар; 7 малки села (от 250 до 1000 жители) – Драгоево, Миланово, Кочово, Троица, Мостич, Имренчево и Мокреш и 3 много малки села (до 250 жители) – Хан Крум, Осмар и Суха река. Селищната система на общината като цяло е устойчива. Към 2020 г. няма застрашени от пълно обезлюдяване села. Най-малко са жителите на с. Суха река – 65 жители по постоянен и настоящ адрес, по данни на ГД ГРАО за 2020 г.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Велики Преслав 2015-2020 г.

Година	Живородени			Умрели			Естествен прираст		
	Общо	Момчета	Момичета	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	95	48	47	263	143	120	-168	-95	-73
2016	94	43	51	199	101	98	-105	-58	-47
2017	76	42	34	222	108	114	-146	-66	-80
2018	90	43	47	234	122	112	-144	-79	-65
2019	85	43	42	226	127	99	-141	-84	-57
2020	82	45	37	239	128	111	-157	-83	-74

Източник: Национален статистически институт

Естественият прираст на населението е отрицателен, средно по минус 144 души на година, като през 2015 г. достига минус 168, а през 2020 г. е минус 157. Средногодишният брой на живородените деца в община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. е 87. Средната смъртност за изследваните 5 години е 230 човека годишно. Тенденциите на ниска раждаемост и висока смъртност са трайни и са причина за отрицателния естествен прираст и задълбочаващата се демографска криза.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Велики Преслав 2015-2020 г.

Година	Заселени			Изселени			Механичен прираст		
	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени	Общо	Мъже	Жени
2015	274	124	150	261	114	147	13	10	3
2016	204	97	107	237	97	140	-33	0	-33
2017	235	95	140	264	119	145	-29	-24	-5
2018	215	98	117	241	97	144	-26	1	-27
2019	247	115	132	289	139	150	-42	-24	-18
2020	549	271	278	291	129	162	258	142	116

Източник: Национален статистически институт

Механичният прираст на населението през повечето години е отрицателен, с изключение на 2015 г., когато е +13 души, а 2020 г., когато е плюс 258 души. Средногодишно населението на община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. се е увеличило от положителна миграция с около 141 човека, което оказва положително влияние върху демографските процеси.

Миграцията засяга предимно хора в активна възраст и процесът е свързан с все по-интензивното преразпределение на населението и струпването му в големите градове за сметка на малките и средни селища.

Общо в резултат на естествен и механичен прираст населението в общината през 2020 г. е нарастнало със 101 души.

По данни от последното преброяване на населението към 01.02.2011 г., в населените места на община Велики Преслав има 5328 домакинства и 3936 семейства., като средният брой членове на едно домакинство е 2,5 човека, а на едно семейство е 2,7 човека. Структурата на домакинствата в община Велики Преслав показва дял от 59% едночленни и двучленни домакинства (29% едночленни, 30% двучленни), 33% три - и четиричленни домакинства (18% тричленни, 15% четиричленни) и 4% домакинства с пет и повече членове. За сравнение,

домакинствата с 1-2 члена в страната са 59% (31% едночленни, 28% двучленни), 3-4 члена - 34% (20% тричленни и 13% четиричленни), с 5 и повече членове - 8%. Актуални данни за броя на домакинствата ще има през 2021 година, след новото преброяване на населението и жилищния фонд от НСИ.

Тенденциите на намаляваща раждаемост и застаряване на населението, се наблюдават в област Шумен и СИР, но са симптоматични и за страната като цяло. Това изправя пред сериозни предизвикателства бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси в общината. Респективно ще окаже влияние върху количеството генерирани отпадъци и събираемостта на такса „Битови отпадъци“, като източник на средства за управлението им в Общинския бюджет.

2.2. Икономически показатели

Икономическото развитие на община Велики Преслав през последните години се характеризира с различна динамика. Основна черта на икономиката в община Велики Преслав е подчертаният ѝ индустриален характер. Структуроопределящи отрасли са: промишленост, селско стопанство, туризъм и търговия, като водещо значение продължава да заема индустрията.

Индустриалният сектор определя икономическия облик на община Велики Преслав. Той е представен от различни отрасли на преработващата промишленост. Добивната промишленост е слабо развита – застъпен е предимно добивът на инертни материали (кариера „Драгоево“ за скални материали и кариера „Троица“ за варовик) и дърводобивът (добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев).

Индустриалният сектор (с изключение на някои отрасли) не се характеризира с динамично развитие. Третичният сектор (секторът на услугите) е с параметри, подчертаващи степента на развитост на обслужващите функции на община Велики Преслав.

Секторната структура на социално-икономическия комплекс на община Велики Преслав се анализира и оценява чрез прилагане на секторно-отрасловия подход. В първичния сектор се включват селското и горското стопанство (вкл. Лов и риболов). Вторичният сектор включва индустриалните отрасли (добивна и преработваща промишленост), а в третичния- всички обслужващи отрасли. Първичният сектор е по-популярен като аграрен, вторичният- като индустриален, а третичният е познат като сектор на услугите.

Аграрният сектор е с по-слабо участие в икономическото развитие от останалите два сектора на общинския социално-икономически комплекс. Независимо от добрите почвени и агроклиматични условия, изградената мелиоративна инфраструктура, научното обслужване и производствения опит на населението, селското стопанство все още изпитва неблагоприятните последици от аграрната реформа и от влошената пазарна среда. Потенциалът на общината в развитието на селското стопанство е частично използван.

Таблица 10: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2018- 2019 г.

Отраслови сектори	2018	2019
Общо	392	410
Селско, горско и рибно стопанство	74	70
Преработваща промишленост	44	48
Строителство	13	14
Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	142	142
Транспорт, складиране и пощи	14	14
Хотелиерство и ресторантьорство	35	44

Създаване и разпространение на информация и творчески продукти; далекосъобщения	4	5
Операции с недвижими имоти	11	12
Професионални дейности и научни изследвания	9	14
Административни и спомагателни дейности	16	14
Хуманно здравеопазване и социална работа	11	11
Други дейности	13	15

Източник: Национален статистически институт

Броят на нефинансовите предприятия в община Велики Преслав се увеличава с 18 през 2019 г. спрямо 2018 г. В сектор „Търговия“ работят най-голяма част от предприятията – 142, което представлява 35% от общия брой предприятия в община Велики Преслав през 2019 г. Второ място заема сектор „Селско, горско и рибно стопанство“ съответно със 70 предприятия и 17%, а в третия сектор „Преработваща промишленост“ работят около 12% от фирмите. Бързо нараства броят на фирмите занимаващи се с хотелиерство и ресторантьорство като от 35 към 2018 г. се увеличава на 44 през 2019 г. или 11% от фирмите във Велики Преслав.

Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия 2014-2019 г.

Година	Брой предприятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Печалба	Загуба	Заети лица	Наети лица
	Брой	Х и л я д и л е в о в е						Брой	
2014	399	75401	110402	98495	107687	4754	2343	2017	1648
2018	392	99664	133986	120562	134039	7222	7989	1853	1513
2019	410	105311	138947	120173	126329	13709	1998	1868	1505

Източник: Национален статистически институт

Икономическата криза и неблагоприятната бизнес среда у нас не се отразяват много на развитието на предприятията в община Велики Преслав.

През 2019 г. икономическото развитие на община Велики Преслав бележи известен ръст спрямо началото на програмния период през 2014 г. и спрямо предходната 2018 г. Структуроопределящи отрасли за местната икономика са промишленост, търговия и услуги, селско стопанство и туризъм /хотелиерство и ресторантьорство/.

Броят на предприятията в общината се увеличава към 2019 г. с 11 спрямо 2014 г. и с 18 броя спрямо 2018 г. В същото време основните икономически показатели на местните фирми се подобряват. Произведената продукция нараства до 105 311 хил. лева, приходите от дейността са 138 947 хил. лева, нетните приходи от продажби – 120 173 хил. лева. Печалбите достигат 13 709 хил. лева, което е почти двукратно нарастване спрямо 2018 г. Броят на заетите лица се увеличава минимално с 15, а на наетите намаляват с 8 души и към 2018 г. са съответно – 1868 заети и 1505 наети лица.

Около 68% от произведената продукция в общината и 59% от нетните приходи от продажби са реализирани в сектора на преработващата промишленост.

От общо 410 предприятия в община Велики Преслав 373 броя или 91% са микропредприятия с персонал до 9 заети лица, 28 броя са малки предприятия с персонал от 10 до 49 служители и 9 са средни предприятия с персонал от 50 до 249 служители. Към 2020 г. в общината няма големи предприятия с персонал над 250 лица.

Средната годишна работна заплата в общината се увеличава от 7600 лева през 2016 г. на 10069 лева през 2019 г., но остава със стойности значително под средните за област Шумен (12 124 лева) и за страната (15 209 лева).

Реализираните преки чуждестранни инвестиции в община Велики Преслав за 2019 г. възлизат на 772 900 евро, а общо за периода 2016-2019 г. са 2 659 200 евро.

Важен фактор за развитие на местната икономика е близостта до два големи административни и индустриални центъра – град Шумен и град Търговище, което осигурява пазар за реализация на местната продукция и достъп до летище и пристанище за износ в град Варна. Икономическите дейности в общината са концентрирани предимно в гр. Велики Преслав, който се явява и зона на локална икономическа гравитация.

Състоянието на местната икономика се определя и влияе от много на брой и различни по естество фактори, които биват както вътрешни, така и външни. В тази връзка е важно да се определи икономическото състояние на заобикалящите общината територии, което детерминира средата за нейното развитие, позицията на общината спрямо съседните ѝ общини, наличните ѝ сравнителни предимства и потенциали за растеж, както и основните ограничители за икономическия подем.

Средната брутна годишна работна заплата и доходите на населението в общината са важен показател при определяне размера на такса „Битови отпадъци“.

Промисленост

Промислеността остава един от основните отрасли за икономиката и определя икономическия облик на община Велики Преслав. Той е представен от различни отрасли на преработващата промисленост.

Добивната промисленост е слабо развита – застъпен е предимно добивът на инертни материали (кариера „Драгоево“ за скални материали и кариера „Троица“ за варовик) и дърводобивът (добив на широколистен и иглолистен дървен материал, както и дърва за огрев).

През последните години се развива и шивашката промисленост. Община Велики Преслав се характеризира със среден темп на развитие при нарастване на инвестициите през последните години.

Отрасловата структура на преработващата промисленост в община Велики Преслав показва, че водещ е традиционният отрасъл „Производство на храни, напитки и тютюневи изделия“. Същият е представен от няколко търговски дружества по-значими, от които са:

- Винарна „Слънчев замък“ ЕООД – с. Драгоево
- Винарска изба „Осмар“ - с. Осмар „Осмар“ ООД - производство на пелин и вино, предимно Шардоне, Каберне совиньон и Мерло
- Цех за сладкарски изделия – „Цитрон“ ООД
- „Радост – 77“ ЕООД – сладкарски изделия
- „Плиска Ойл“ ЕООД
- ЕТ „Анатолий Чернев - ЦИОН“ с Хан Крум
- Кланници за месни заготовки
- „Екселанс“ ООД с. Осмар за производство на млечни продукти
- Цех за обработка и пакетиране на ядки
- Валентин Кънчев – „Виола“ ООД – гр. Велики Преслав - производство и износ на билки и плодове и др.

Втори водещ промишлен отрасъл в общинския индустриален комплекс е „Преработка на дървен материал и изделия от него“. Производствената номенклатура на разглеждания отрасъл включва производство на паркет („Дурмалар“ ООД), производство на мебели (представено от дейността на няколко еднолични търговски дружества) и „Дибо“ АД и „2М“ ООД – производство на мебели.

Отрасъл „Производство на машини и оборудване“, познат като отрасъл „Машиностроене“ е представен от Ремонтен завод на вагони и жп техника в с. Хан Крум.

Отрасъл „Производство на химикали и химични вещества“ е свързан с дейността на няколко „микро-“ и „малки“ предприятия, разположени в няколко населени места. Такива са „Санита пласт“ ООД в с. Драгоево (пластмасови изделия за бита) и няколко еднолични търговски дружества, произвеждащи пластмасови изделия, антифриз, белина и др.

ЕТ „Александър Димитров“ е с дейност, специализирана в производство на пластмасови изделия за строителството, ВИК, домашни потреби.

„Автомостриали Черно море“ АД – „Бетонен възел“ – гр. В. Преслав;

„Стъклопакет-ТА“ ЕООД – с. Хан Крум;

„Строителни изделия“ АД – с. Хан Крум.

Проблемите в този отрасъл са свързани с изхабеността на материалните активи, с използването на остарели технологии, с несигурния пазар на произведената продукция и др.

През последните 1-2 десетилетия в общинската икономика се разви и отрасъл „Производство на текстил и облекла“. Същият е представен от фирмите „Интертекс България-2009“ ООД и други цехове за конфекция.

Териториалните анализи, свързани с местоположението на основните икономически субекти в общината показват, че са се формирали две основни локализации с висока капитализация на територията: гр. Велики Преслав и с. Хан Крум.

Основните производствени мощности на промишлените предприятия на територията на гр. Велики Преслав са разположени в специално формирана производствена зона в североизточната част на града. Тук са разположени „Винекс Преслав“ АД, „Преслав АН“ АД, „ДИБО“ АД, „Плиска ойл“ ЕООД, „Мелничен комплекс“ - МИГ ЕООД, „Санитапласт“ ЕООД, „Ривакомерс“ ЕООД, „Кланица Динев“ и др. Наличието на промишлена (производствена) зона в гр. Велики Преслав дава възможности да се провеждат редица мероприятия с устройствено-планировъчен характер, редица инвестиционни дейности по разширяването и поддържането на довеждащата инженерна инфраструктура (В и К, енергийна, транспортна и др.).

Село Хан Крум е вторият локализационен център на по-значими производствени мощности на добивната и преработващата промишленост и на структура за научно обслужване в аграрния сектор. Тук са разположени вагоноремонтният завод „Хан Крум“ АД, предприятието „Строителни изделия“ АД и „Стъклопакет – ТА“ ЕООД.

В останалите населени места производствените структури са представени от малки предприятия (в преобладаващата си част „микропредприятия“ с брой на заетите лица до 10 лица).

С изключение на хранително-вкусовата промишленост, всички останали отрасли са зависими от външни суровини. Състоянието на дълготрайните материални активи (ДМА) не е добро, в някои степени достига до 50 и повече процента изхабяване на фондовете.

За ефективното функциониране на предприятията е необходимо да се осигури или ремонтира транспортната инфраструктура, която да подобрява достъпа до производствените и търговски зони.

Селско стопанство

Селското стопанство е сред основните отрасли на местната икономика в община Велики Преслав. Секторът се развива динамично през последните години.

Селскостопанският фонд заема 171 002 дка и представлява 62% от общата площ. Обработваемата земеделска земя през 2019 г. се увеличава с 8 753 дка спрямо 2018 г. и е 162 740 дка. Общината е с добре развито зърнопроизводство - през 2019 г. зърнените култури заемат 59%, а фуражните - 5% от обработваемата земя и напълно покриват зърнения и фуражния баланс по изхранването на населението и животните в общината. От техническите култури основно се отглеждат рапица и слънчоглед, които заемат 22% от посевната площ.

Приоритет в развитието на земеделието са трайните насаждения, които заемат 12% от обработваемата земя. Главна задача е възстановяването на старите и засаждането на нови лозови

масиви, които са основният дял на трайните насаждения. На територията на общината са разположени най-големите лозови масиви в Шуменска област.

Значително са се увеличили и площите, засадени с дългогодишни култури - малини, касис, лавандула. В същото време броят на регистрираните земеделски стопани намалява до 197. За сравнение през 2017 г. регистрираните земеделски стопани са били 311.

Таблица 12: Брой регистрирани земеделски стопани за периода 2015-2019 г.

2015	2016	2017	2018	2019
211	229	311	201	197

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Към 2020 г. в община Велики Преслав функционират 4 земеделски кооперации – по една в гр. Велики Преслав и в селата: Троица, Осмар и Кочово.

Таблица 13: Справка за засети площи и добиви по видове земеделски култури

Вид култура	2015		2016		2017		2018		2019	
	дка	тон	дка	тон	дка	тон	дка	тон	дка	тон
пшеница	30547	12297	29560	13154	37300	22380	35075	10556	19350	9900
ечемик	7674	2689	11670	5473	5500	2970	4035	1100	2460	984
зимна масл. рапица	3523	897	2300	1100	3476	1043	1098	155	2087	292
пролетен ечемик	972	233	0	0	183	66	202	65	0	0
фуражен грах	770	94	800	180	1395	419	456	46	690	145
силажна царевица	1450	2900	1924	3848	1803	4327	320	845	19	45
домати	60	100	50	60	50	50	45	34	350	305
фасул	30	2	25	3	0	0	60	6	2	0.2
овес	70	11	36	9	36	7	70	14	120	24
тютюн "бърлей"	7	1.4	5.5	1.1	5.5	2	0	0	0	0
тютюн "ориенталски"	4	0.5	2.8	0.4	5	1.7	10	1.5	10	1.15
пъпеш	4	2.5	0	0	0	0	0	0	0	0
дини	12	11	5	4	130	520	0	0	260	598
градински грах	457	130	593	181	12	4	0	0	0	0
картофи	70	120	50	105	30	15	0	0	4	1.6
маслодаен слънчоглед	20832	3746	22357	6617	22531	8210	25654	7696	8600	1978
царевица за зърно	15812	6909	11066	4900	9959	4500	15150	7575	6500	3900
ябълки	110	55	210	67	210	140	210	80	151	100
праскови	86	23	86	34	86	41	86	43	86	34
сливи	243	219	243	95	347	280	347	262	347	124
череш	286	128	286	94	290	151	290	82	348	100
круши	8	3	8	3	8	3	8	3	8	2
кайсии	24	1	24	1	24	9	24	0.9	24	6
ягоди	144	61	144	61	144	58	144	85	144	58
малини	1202	475	1257	503	1257	503	1257	465	1257	403
лавандула	1000	352	1073	376	1073	536	1073	376	1257	691
лозя-винени	2000	700	3250	1528	3250	2700	3250	2600	3250	2438
лозя-десертни	260	74	364	146	364	180	364	180	364	150
вишни	74	27	74	27	74	24	74	22	112	21

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Основните отглеждани култури в община Велики Преслав към 2019 г. са пшеница, слънчоглед и царевица за зърно. С тях са засети най-много площи земеделска земя. Отглеждат се още ечемик и рапица, малини и лавандула. Общината е с традиции в лозарството, като преобладават винените сортове. Зеленчукопроизводството е слабо развито. През последните години се увеличават площите, засети с домати и грах. От овощните култури преобладават

череша, слива, ябълка и праскова. През 2020 г. в общината са създадени около 1000 дка нови кайсиеви насаждения - частна инвестиция.

За периода 2018-2019 г. са рехабилитирани площи в размер на 27491 дка, с начин на трайно ползване от Депо за битови отпадъци /сметище/ на Друг вид земеделска земя. Към 2019 г. комасираните площи в община Велики Преслав са 52,83%. Функциониращи поливни съоръжения има единствено в землището на с. Миланово.

Таблица 14: Справка за броя на животните в община Велики Преслав по видове

Вид животни	2015		2016		2017		2018		2019	
	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни	Брой стопанства	Брой животни
Говеда - вс.	26	932	26	932	34	1640	22	1343	19	1156
Овце - вс.	21	1781	21	1781	30	4166	14	2212	13	2867
Кози - вс.	3	90	3	90	4	175	3	190	3	104
Свини - вс.	2	47	2	47	5	336	7	370	1	40
Пчелни семейства	15	1234	15	1234	45	3087	22	2 115	17	1646
Птици - бройлери	2	32	2	32000	2	32000	1	44264	1	44264

Източник: Общинска служба по земеделие – Велики Преслав

Животновъдството в общината се развива устойчиво през последните години. Броят на говедата, овцете и птиците се увеличава, но на свинете и пчелните семейства намаляват значително, като голямо значение има епидемията от африканска чума по свинете.

Съществен проблем за развитието на животновъдството остават строгите хигиенни и ветеринарномедицински изисквания към животновъдните обекти след присъединяването на страната към ЕС. Не на последно място сериозна пречка пред реализацията на местна животновъдна продукция се явяват и неизгодните, често прерастващи в нелоялни и монополни, взаимоотношения между продавачи, посредници и купувачи.

Тенденциите в развитието на селското стопанство следват тези в страната, които са свързани с намаляване на производството, ниска рентабилност и ниска конкурентоспособност на сектора. Намаляването на изкупните цени и заливането на пазара с вносни стоки правят сектора все по-малко привлекателен. Възможностите за финансиране, които предлагат европейските фондове са добър начин за подкрепа на сектора и неговото възстановяване.

Земеделските стопани трябва да бъдат обучени да използват максимално ресурса на местните почвени типове и районираните сортове на основните земеделски култури. Въвеждането на нова техника и нови производствени технологии ще доведе до по-голяма енергийна ефективност в селското стопанство, както и комасацията на земята и уедряването на земеделските площи, като допълнителен фактор. Конкретните действия по информиране и обучение на земеделските производители трябва да са насочени към:

- достъп до европейски програми и мерки;
- производство с минимум почвени обработки;
- възстановяване на естественото почвено плодородие без употреба на енергоемки минерални торове, а чрез правилното редуване на земеделските култури и използване на органични торове за подобряване на химическите и физични свойства на почвата;
- използване на устойчиви на болести и неприятелни сортове на земеделските култури и изграждане на подходящи сеитбообръщения с цел минимизиране на употребата на пестициди;
- повишаване на познанията по организация на селскостопанското производство и оптимално натоварване на машинния парк.

При развитието на селското стопанство в община Велики Преслав трябва да се спазват изискванията на общата земеделска политика на ЕС, според която заетите в селското стопанство трябва да използват екологично-устойчиви методи на земеделие, щадящи почвата и околната среда. Те трябва да се стремят да поддържат постоянни затревени площи /тревата абсорбира въглероден двуокис, което подпомага борбата с климатичните промени/, да отглеждат различни култури, а не моно култури, и да обработват определена част от тяхната орна територия по начин, който насърчава биоразнообразието.

Горско стопанство

Горският фонд заема около 30,65% от територията на община Велики Преслав. Горите се стопанисват и управляват от ТП Държавно горско стопанство (ДГС) – Преслав към Регионална дирекция по горите – Шумен и Североизточно държавно предприятие. Една от основните дейности на ДГС е и развитие на ловното стопанство, включително съхраняване и увеличаване популацията на дивеча в района. Общата лесистост на площта на общината е 30.6%.

Фиг. 9: Карта на РДГ - Шумен

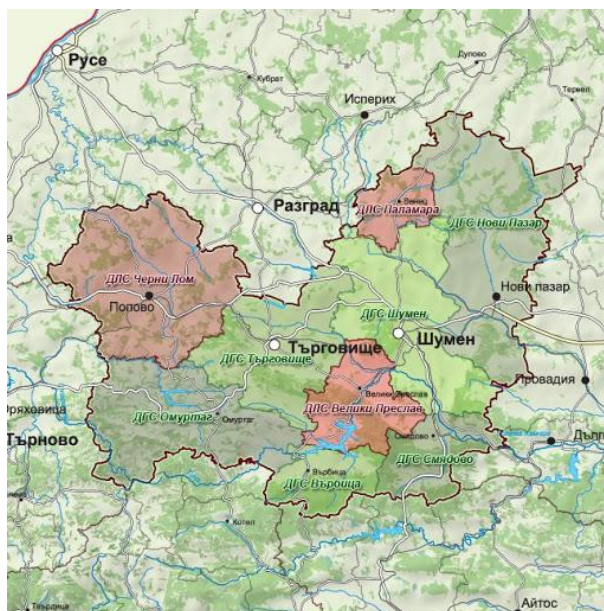

Таблица 15: Разпределение на общата горска площ на община Велики Преслав по видове собственост и по години 2015 – 2019 г.

№ по ред	Видове собственост	Площ на горските територии на общ. В. Преслав по видове собственост и по години, ха				
		2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
1	Държавни горски територии	8355	8355	8355	8355	8362
2	Общински горски територии	373	373	373	373	424
3	Гори на частни физически лица	189	189	189	189	190
4	Гори на частни юридически лица	25	25	25	25	31
	Общо:	8942	8942	8942	8942	9007

Източник: ТП ДГС - Преслав

Държавните горски територии заемат близо 93% от горския фонд на община Велики Преслав. Общинските гори са 424 ха или 5%. Останалите 2% или 221 ха гори са собственост на частни физически и юридически лица.

Таблица 16: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на община Велики Преслав за периода 2015 – 2019 г.

Година	Видове собственост	Предвидено ползване		Осъществено ползване	
		Стояща маса, куб.м	Лежаща маса, куб.м	Стояща маса, куб.м	Лежаща маса, куб.м
2015	Държавни горски територии	26240	22820	22770	19345
	Общински горски територии				
	Гори на частни физически лица	300	236	160	142
	Гори на частни юридически лица	70	61		
	Общо:	26610	23117	22930	19487
2016	Държавни горски територии	30480	26256	28020	24112
	Общински горски територии	760	690	370	335
	Гори на частни физически лица	70	59	70	56
	Гори на частни юридически лица	70	61	70	58
	Общо:	31380	27066	28530	24561
2017	Държавни горски територии	18640	16142	15380	13249
	Общински горски територии	1490	1170	1460	1174
	Гори на частни физически лица	80	67	90	80
	Гори на частни юридически лица	30	27	30	27
	Общо:	20240	17406	16960	14530
2018	Държавни горски територии	23570	20998	14560	12939
	Общински горски територии	1180	921	1260	999
	Гори на частни физически лица	70	56	60	44
	Гори на частни юридически лица				
	Общо:	24820	21975	15880	13982
2019	Държавни горски територии	24870	21314	16290	13912
	Общински горски територии	580	464	320	255
	Гори на частни физически лица	80	72	110	97
	Гори на частни юридически лица	360	325	400	357
	Общо:	25890	22175	17120	14621
Общо за периода 2015 - 2019	Държавни горски територии	123800	107530	97020	83557
	Общински горски територии	4010	3245	3410	2763
	Гори на частни физически лица	600	490	490	419
	Гори на частни юридически лица	530	474	500	442
	Общо:	128940	111739	101420	87181

Източник: ТП ДГС - Преслав

Количеството на ползваната дървесина от горския фонд на Велики Преслав намалява през последните години от 42417 куб. м. през 2015 г. на 31741 куб. м. през 2019 г. Общо за периода са добити 188601 куб. м., в това число: 101420 куб.м. стояща маса и 87181 куб. м лежаща маса. Средногодишно за периода са добивани 37720 куб. м. дървесина.

На територията на община Велики Преслав има 5 /пет/ дървообработващи и преработващи предприятия и 6 /шест/ складове – площадки за продажба на дърва за огрев. Функционират и 7 /седем/ пункта за изкупуване и преработка на билки, гъби и горски плодове. Фирма „Пинокьо“ село Драгоево произвежда пелети за отопление, като използва дървесен материал, който включва сурова дървесина, дървени трупи и остатъчен материал от дървени трупи. Производствения капацитет на фирмата към момента е около 30 тона месечно.

През периода 2015 – 2019 г. на територията на общ. В. Преслав залесявания са извършвани само в държавните горски територии, по години както следва:

2015 г. – 43 дка

2016 г. – 52 дка

2017 г. – 30 дка

2018 г. – 0 дка

2019 г. – 0 дка

Общо: 125 дка

С оглед развитието на туризма в района е важно да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия.

В общинските гори ежегодно се извършват лесоустройствени дейности като почистване, почвоподготовка, залесяване и отглеждане на култури. С цел опазване на горите е извършено разделяне на горските територии на горскостопански райони и охранителни участъци.

Стопанското значение на горите не се ограничава само с дърводобива. Ежегодно се предоставят площи на местното население, осигуряващи паша на голяма част от селскостопанските животни. При благоприятни условия се събират билки, гъби и горски плодове, но тази дейност няма стопанско значение, а е предимно за лични нужди на местното население. От голямо значение за населението в района са и защитно-водоохранните и противоерозионни функции на гората.

Горските територии изпълняват функции по отношение на: поддържане на биологичното разнообразие на горските екосистеми; производство на дървесни и недървесни горски продукти; защита на почвите, водните ресурси и чистотата на въздуха; осигуряване на социални, образователни, научни, ландшафтни и рекреационни ползи; защита на природното и културното наследство; регулиране на климата.

През програмния период 2021-2027 г. е необходимо разработването на програми за залесяване на горските територии, пострадали от бедствия и пожари. Нужно е балансирано използване на горите по начин, който няма да бъде за сметка на устойчивото развитие на туризма. Важно е да не се допуска масово изсичане на гори, което ще доведе до екологични проблеми, да се увеличи площта на горите с рекреационна цел и да се предвидят нови залесителни мероприятия. Предвид факта, че развитието на общинската икономика до голяма степен зависи от използването на горите, то от важно значение е запазването на ресурсите от горския фонд, за да се запазят неговите екологични и социално-икономически функции.

Туризм

Туризмът е един от отраслите с най-голям потенциал в общинската икономика. Община Велики Преслав е сред популярните дестинации за културно-исторически туризъм у нас и секторът се развива успешно през последните години. Това е Втората българска столица, прочута със Златния век на Симеон Велики – време на духовен разцвет и обединение на нацията, книжнина, просвета и разширяване на границите на три морета – Черно, Бяло и Адриатическо.

Територията разполага с богати туристически ресурси, исторически и природни дадености за: Културен, Събитиеен, Поклоннически, Екологичен и приключенски туризъм, Селски и Винено - кулинарен туризъм. Базата за настаняване, отдих, почивка и развлечения също е добре развита, но туристическият потенциал на общината все още не се използва пълноценно за генериране на високи доходи и икономически растеж.

Към Община Велики Преслав е сформирани Консултативен съвет по въпросите на туризма. Туристите се обслужват от три Туристически информационни центъра: един в новия град (на гърба на читалищната сграда), и два Туристически информационни – билетни центъра в Археологически резерват Велики Преслав – единият до Дворцовия комплекс и другия при Кръглата златна църква.

Към туристическите ресурси с **природен характер** на територията на общината попадат:

- Резерватът „Патлейна”, разположен в непосредствена близост до гр. Велики Преслав (на 1 км. югоизточно от старопрестолния град в местността Патлейна). Намира се в Преславските разклонения на Предбалкана. Заема площ от 378 дка. Същият е със статут на поддържан резерват и в него се намират находища на див рошков и урумово

лале. В непосредствена близост до природния резерват има интересен обект с антропогенен характер, който предизвиква туристически интерес. Това е средновековен манастир от Х в. със запазени и реставрирани сгради - помещения за монасите, зимник, винарница, керамични работилници и др.;

- Резерват „Дервиша“, също разположен в близост до гр. В. Преслав. Води наименованието си от името на едноименната местност. Площта му възлиза на 106 дка. Той е със статут на поддържан резерват и в него има находища на естествено разпространен обикновен (див) кестен.

Многобройните исторически места, разположени в интересна природна среда, също играят ролята на потенциален туристически ресурс. Такива са историческите места „Карталка“, „Бункера“, „Баладжата“, „Дъбравата“, „Черната локва“, „Пърнарица“ и др. – общо 13 исторически места на територията на землищата на гр. Велики Преслав и селата Кочово, Златар и Драгоево.

ТП „ДГС“ - Преслав е с разнообразен дивечов състав, който е привлекателен за развитие на ловния туризъм.

Осмарските манастири се намират на около 15 км от Велики Преслав, на стръмен скалист склон в Осмарския боаз на Шуменското плато. Издълбани в меки варовикови скали, скалните манастири представляват забележителни паметници, свързани с религиозния, културния и просветния живот от времето на Второто Българско царство. Дестинацията предоставя отлична възможност за планински преход и скално катерене, съчетани с посещение на монашески килии и черкви, изградени в периода XII – XIV в.

На територията се намират единствените в Северна България находища на блатно кокиче край с. Осмар на площ 19 ха и край с. Кочово 12 ха, обявени за защитени територии.

Подходящо място за отдих и риболов е язовир „Тича“, на 14 км в южна посока от Велики Преслав. Обиколката на язовира е над 100 км и е третият по големина в България.

Твърде значими за развитието на туристическата функция на община Велики Преслав (на практика най-използваеми в момента) са *антропогенните ресурси*, които са и национално и регионално културно-историческо богатство. В основни линии те са свързани с *културно-историческото наследство* на община Велики Преслав и на Шуменска област. По своята същност те са със:

Археологически характер - останки от старата българска столица Велики Преслав (893–972 г.). Едни от най-значимите туристически обекти в общината са Археологически музей „Велики Преслав“ и ИАР „В. Преслав“. През 2019 г. за обектите са отчетени общо 34 332 посетители, от които 33179 – българи и 1153 – чужденци. Обектите са генерирали общо приходи от входни такси и беседи – 111047.50 лева и приходи от продажби на сувенири – 46 160.60 лева.

Тук е създаден Националният историко-археологически резерват с музей „Велики Преслав“. На това място са открити множество недвижими паметници с висока историческа и художествена стойност. Важни акценти в Националния историко-археологически резерват „Велики Преслав“ са Манастирският и граждански ансамбъл, Кръглата църква, Двореца, крепостните стени и др. Сред експонатите в музея към резервата се намират оригинални произведения на старобългарското и средновизантийското изкуство - иконата на Св. Теодор Стратилат, Преславското златно съкровище и Керамичният иконостас от Дворцовия манастир. Уникални по своя характер са и оловните печати, които формират цяла колекция. Потенциален и реален туристически интерес предизвиква и ценната сбирка от епиграфски паметници - резултат на високите постижения и просветна дейност на Преславската книжовна школа.

- *Архитектурно-етнографска значимост* – като акцент в този тип туристически ресурс се очертават етнографската къща Карталова къща в гр. Велики Преслав и Свещаровата къща в с. Осмар. Архитектурната им стойност, допълнена с етнографските експозиции, дават илюстрация за бита на българина от Преславския край в миналото, което предизвиква определен туристически интерес.

• **Религиозно-култов характер** - двете църкви във Велики Преслав - „Св. Св. Петър и Павел” (която датира от времето на турското робство) и „Св. Архангел Михаил” - в центъра на града, както и църквата „Св.Св. Кирил и Методий” (със статут на паметник на културата) в археологическия резерват, дават представа за църковната архитектура. С висок туристически потенциал са скалните манастири над селата Осмар и Троица. В тях интерес представляват монашеските килии и черквите, издълбани в скалата и обитавани през XII-XIV век. На територията на общината има и два действащи манастира – единият в местност „Патлейна“, а другият в село Златар.

В културно-историческото наследство, базирано освен на вещевни паметници (археологически, етнографски и религиозно-култови обекти и забележителности), като туристически ресурс се открояват и *традиционните обичаи и народните празници*, чествани на територията на общината. Някои от тях, в съчетание с интересните културно-исторически паметници, могат да бъдат популяризирани за привличане на туристически интерес и за развитие на културно-познавателния и развлекателния туризъм.

Като антропогенен ресурс за развитие на специфични форми на туризъм „винарско-дегустационен” са винарските изби – в гр. Велики Преслав, с. Хан Крум и с. Осмар. При наличие на съответни стимули към собствениците на двете изби могат да бъде създадена необходимата инфраструктура (зали за дегустация на вина, предлагане на сувенири, свързани с винената тематика и др.). Тази форма на нетрадиционен туризъм може да бъде развивана паралелно с културно-познавателния, ловния, религиозно-култовия и др.

Осигуреността на територията на община Велики Преслав с различни по характер туристически ресурси със значим туристически потенциал е фактор за развитие на разнообразни форми на туризъм като:

- **Културно-познавателен**, в т.ч.: изучаване на историческите събития и посещения на значими културно-исторически паметници, запознаване с традициите в бита, обичаите, фолклора и на недвижимото и движимото културно-историческо наследство;
- **Екологичен туризъм**, в т.ч.: оздравителен или здравно-рекреативен туризъм;
- **Ловен и риболовен туризъм**;
- **Развлекателен туризъм** – винарско-дегустационен, базиран на винарските изби в района;
- **Религиозно-култов туризъм** - посещение на действащи и с културно-историческа стойност молитвени домове и т.н.

На територията на община Велики Преслав съществуват природни и антропогенни зони и фактори (уникални културно-исторически паметници, недвижими културни ценности и обекти, значителни горски ресурси, природни забележителности, защитени зони, религиозни и културни обекти, етнографски ресурси, традиции в лозарството и винарството), които биха могли да се използват за развитие на туризма.

Наличието на разнообразни туристически ресурси с висока стойност и провежданата политика за ефективното им използване за целите на социално-икономическото развитие на общината са само един от факторите за развитие на определени туристически дейности.

Община Велики Преслав разполага с много добра и разнообразна туристическа база от места за настаняване и подслон, необходимо е да се работи за нейното обновяване, подобряване и поддържане и за пълноценното ѝ натоварване с туристи през цялата година.

Броят на туристите е важен показател при определяне на местата, броя и вида на съдовете за събиране на битовите отпадъци и прогнозиране на количествата генерирани отпадъци в общината от местното население и лицата, посещаващи населените места само за отдых и почивка. Развитието на общината като туристическа дестинация е важно и при проектиране и изграждане на канализационни мрежи и пречиствателни съоръжения за отпадъчни води, както и за цялостната местна политика по опазване на околната среда.

3. Анализ по компоненти на околната среда

3.1. Атмосферен въздух

Опазването на качеството на атмосферния въздух е огромен проблем, който ще доминира в политиката на ЕС и през следващите години. Въздухът няма да стане по – чист единствено чрез стриктен контрол на замърсяването. Това ще изисква задълбочени промени в политиката на ЕС, националните и местните политики като разнообразие на мерки, действия и практики в различните области. Спектърът от глобални проблеми, изискващ внимание е широк: изчерпването на озоновия слой, киселинните дъждове, нивата на озона и другите замърсители в приземните слоеве, промените в климата.

В градските територии са концентрирани голяма част от промишлените дейности, интензивен трафик, но тук са разположени и жилищата на хората. В резултат на това огромното нарастване на замърсяването на въздуха е проблем, който рефлектира върху всеки от нас. Рамковата директива за управление на качеството на въздуха в градовете е ключов елемент от стратегията на ЕС за подобряване качеството на въздуха като цяло. Това налага стриктни изисквания относно извършвания мониторинг за вида и броя на контролираните замърсители, с оглед изготвяне на планове за действие за подобряване качеството на въздуха в средносрочен и дългосрочен аспект. От друга страна информирането на обществеността е основно изискване в Директивата.

Нивото на замърсяване на въздуха се определя както от количеството емисии от различни източници, така и от характера на разсейването им в атмосферата.

Емисионни норми са тези норми на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух от неподвижни източници. Нормите за емисии се класифицират по компоненти в зависимост от технологичните източници и провеждането на горивните процеси.

Емисионни норми са тези пределно допустими концентрации -ПДК на вредни вещества в атмосферния въздух на населените места, регистрирани за определен период от време, чието наличие не е свързано с риск за здравето.

Качеството на въздуха е последица от комбинираното действие на много и разнообразни фактори. Метеорологичните характеристики въздействат пряко върху разпространението на замърсителите в атмосферния въздух.

Качеството на атмосферния въздух (КАВ) в Република България се следи от Министерството на околната среда и водите, Изпълнителна агенция по околна среда, чрез Национална система за мониторинг на околната среда (НСМОС), Подсистема: Национална система за мониторинг на качество на атмосферния въздух (КАВ). За целта територията на страната е разделена на райони за оценка и управление на КАВ.

Със Закона за чистотата на атмосферния въздух (В сила от 29.06.1996 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.81 от 15 Октомври 2019 г.) се уреждат условията, реда и начина за оценка и управление качеството на атмосферния въздух, като по този начин се осигурява провеждането на държавната политика по оценка и управление на КАВ, в това число – подобряване на КАВ в районите, в които е налице превишаване на установените норми.

Законът за чистотата на атмосферния въздух определя 11 основни показателя за качество на атмосферния въздух. Екологичният статус се определя въз основа на тези показатели в приземния въздушен слой, както следва: суспендирани частици, фини прахови частици, серен диоксид, азотен диоксид и/или азотни оксиди, въглероден оксид, озон, олово (аерозол), бензен, полициклични ароматни въглеводороди, тежки метали – кадмий, никел, живак и арсен.

Съгласно дефиницията „Качество на атмосферния въздух” е състояние на въздуха на открито в тропосферата, с изключение на въздуха на работните места, определено от състава и съотношението на естествените ѝ съставки и добавените вещества от естествен или антропогенен произход.

Основните замърсители в атмосферния въздух вредни за човешкото здраве са: азотен диоксид, серен диоксид, прах и финни прахови частици, бензин, олово, кадмий, арсен полиароматни въглеводороди, толуол, амоняк, фенол и серовъглеродород.

За контролиране на основните и допълнителни показатели на територията на страната се разполагат пунктове за мониторинг на качеството на атмосферния въздух, като част от Националната автоматизирана система за екологичен мониторинг, подсистема – „Въздух”.

По класификация (съгласно Приложение №1 към чл.10, ал.3 и 4 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) пунктовете за мониторинг биват:

1. Транспортно – ориентирани (Т) пунктове за мониторинг са тези, при които броят на МПС, преминаващи в кръг с радиус 50 м, е не по-малък от 2500 превозни средства на денонощие.
2. Промислено – ориентирани (П) пунктове за мониторинг са тези, при които има преобладаващо влияние на емисии от производствени и други дейности.
3. Градски фонові пунктове за мониторинг (ГФ) са тези които са разположени в застроената част на град, които не отговарят на критериите по т.2.
4. Извънградски фонові пунктове за мониторинг (ИФ) са разположените на 3-10 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.
5. Регионални пунктове за мониторинг (Р) са разположените на 10-50км от град, които не отговарят на критериите по т. 2 и 3.
6. Отдалечени пунктове за мониторинг (О) са разположените на повече от 50 км от град, които не отговарят на критериите по т.2 и 3.

Съгласно районите за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух (чл.30, ал.1 от Наредба №7 за оценка и управление качеството на атмосферния въздух) Община Велики Преслав попада в „райони, в които нивата на един или няколко замърсители са между съответните горни и долни оценъчни прагове”.

Община Велики Преслав е под контрола на РИОСВ - Шумен като Регламентиран район за оценка и управление качеството на атмосферния въздух (РОУКАВ).

Територията на общината е с нисък потенциал за замърсяване на атмосферния въздух, няма значими източници на емисии и не спада към зоните, в които са превишени нормите за КАВ или горните оценъчни прагове. Като цяло качеството на атмосферния въздух на територията на общината не създава риск за здравето хората, тъй като нивата на замърсителите на въздуха /ФПЧ, серен диоксид и азотен диоксид/ не превишават оценъчните прагове. На територията ѝ не са изградени пунктове като част от Националната система за мониторинг на околната среда /НСМОС/ за контрол на качеството на атмосферния въздух, няма автоматична измервателна станция, нито ръчен пункт, които да следят качеството на атмосферния въздух (КАВ) в района. Най-близката АИС е в гр. Шумен.

По информация от РИОСВ – Шумен през 2019 г. е извършено измерване от мобилна автоматична станция на РЛ – Варна към ИАОС, гр. София относно установяване на качеството на атмосферния въздух в с. Троица, община Велики Преслав.

През периода 2015-2019 г. са извършени контролни измервания на следните предприятия, експлоатиращи източници на емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух и източници на шум в околната среда на територията на община Велики Преслав:

- „Плиска ойл“ ЕООД, гр. Шумен, производствена площадка гр. Велики Преслав;
- ЕТ „Николай Неделчев“, гр. Велики Преслав;
- „Инжстройинженеринг“ ЕООД, гр. Варна – Асфалтова база – с. Драгоево;
- „СМА Минерал Бургас Вар“ ЕООД, гр. Бургас, производствена площадка с. Троица;
- „Дибо“ ЕООД, гр. Велики Преслав;
- „Екселанс“ ООД, с. Осмар;
- „Санитапласт“ АД, с. Драгоево;
- „Чернев“ ЕООД, гр. Шумен, производствена площадка, с. Хан Крум.

По информация от Регионалния доклад за състоянието на околната среда на РИОСВ – Шумен, през 2020 г. за превишаване на нормите за допустими емисии регламентирани с

Наредба № 1 за норми за допустими емисии на вредни вещества изпускани в атмосферата от обекти и дейности с неподвижни източници на емисии (ДВ, бр. 64/2005 г.) са наложени текущи месечни санкции на 2 дружества в общината, както следва: "Плиска ойл" ООД, гр. Шумен, производствена площадка гр. В. Преслав и Асфалтова база, с. Драгоево.

Операторите извършват и собствен периодични измервания (СПИ) на емисии на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух. В резултат на проведени СПИ през 2020 г. с източници на емисии, при нито един от тях не е установено превишение на НДЕ по контролираните показатели.

През 2020 г. (както и през предходните години) АИС - Шумен не е регистрирала превишения на ПДК на SO₂ и NO₂. Същото се дължи на липсата на промишлени източници с технологични процеси, формиращи замърсители в по - високи концентрации. Както и през предходните години превишенията на СДН по показател фини прахови частици (ФПЧ₁₀), са регистрирани основно през зимния сезон. Причината са използваните през отоплителния сезон горива и горивни съоръжения в битовия сектор съчетано с определени метеорологични условия (атмосферно налягане, безветрие, инверсии). Високото пепелно съдържание във формираните отпадъчни газове при изгарянето на твърди горива (дърва и въглища) оказва основно влияние върху замърсяването на атмосферния въздух с прахови частици.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ₁₀) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденонощни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;
- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);
- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.);
- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;
- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Постъпването на емисии от вредни вещества в атмосферата на община Велики Преслав се формира от: битово и административно отопление, производствени фирми, транспорта, селскостопански дейности и дейности върху открити площи с насипни материали (кариери, строителни площадки и др.), като най-голям дял се пада на битовите отоплителни източници. Прахообразните и газообразните замърсители на атмосферния въздух в населените места са с по-високи стойности през есенно - зимния (отоплителния сезон), когато се използват предимно твърди горива в битовия сектор.

Основните замърсяващи вещества са: прах, серен диоксид, азотен диоксид, сероводород и оловни аерозоли. При изгарянето на горивата в битовия сектор се отделят емисии от въглероден оксид, серен диоксид, полиароматни въглеводороди, диоксини, фурани и прах. Наднормени стойности от тези вещества не са регистрирани.

Източник на „неприятни миризми“ на територията на Община Велики Преслав е инсталацията на „Плиска ойл“ ЕООД. За производствени нужди и за отопление се използва водна пара като енергоносител, която се произвежда от котел, който използва като гориво отделящата се в хода на производствения процес слънчогледова люспа. При посока на въздушното течение към града се усеща миризмата от инсталацията.

Фини прахови частици /ФПЧ₁₀/

Фините прахови частици са фракция на общия суспендиран прах. Основни източници на прах за района на Велики Преслав са транспортът, промишлеността и битовото отопление.

Норми:

- средноденонощната норма /СДН/ за опазване на човешкото здраве - $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (не трябва да бъде превишавана повече от 35 пъти в рамките на една календарна година)- допустимо отклонение - 50% от СДН;
- средногодишна норма /СГН/ за опазване на човешкото здраве - $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$ - допустимо отклонение – 20% от СГН.

Оценката на качеството на атмосферния въздух и нивата на фини прахови частици (ФПЧ10) се извършва въз основа на анализ на факторите, които могат да имат принос към наднормените нива на замърсяване по отношение на:

- наличие на неблагоприятни климатични условия, в т.ч. ниски средноденонощни и средногодишни скорости на вятъра (под 2 m/s) или тихо време; образуване на мъгли; влияние на топографските условия (особености) на терена (напр. при котловинни и низинни форми на релефа); вертикално смесване на въздушни маси; противостоене на въздушни маси с океански произход с такива от континентален произход;
- наличие на специфични за дадено място други дисперсионни характеристики (т.е. характеристики на разпространение на замърсителите);
- наличие на други природни източници (силни ветрове, пренос на природни частици от сухи райони и др.);
- наличие на големи промишлени източници на замърсяване;
- наличие на други фактори, които оказват влияние върху замърсяването на въздуха (транспорт, бит, селско стопанство).

Серен диоксид /SO₂/

Серният диоксид спада към групата на серните оксиди, които се формират при изгаряне на горива с високо сярно съдържание. Източници, свързани с неговото образуване са: топлоелектрическите централи, които използват сяросъдържащи горива - въглища, нефт, природен газ; черна и цветна металургия; химическа промишленост; добиване и дестилация на нефта; производство на сярна киселина и минерални торове и др.

Норми:

- средночасова норма /СЧН/ за опазване на човешкото здраве – $350 \mu\text{g}/\text{m}^3$;
- допустимо отклонение – $150 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (43 % от СЧН);
- средноденонощна норма за опазване на човешкото здраве – $125 \mu\text{g}/\text{m}^3$;
- АП - алармен праг за серен диоксид - $500 \mu\text{g}/\text{m}^3$ измерени в три последователни часа;
- ГОП – горен оценъчен праг за серен диоксид – $75 \mu\text{g}/\text{m}^3$ (60% от СДН).

Въглероден оксид /CO/

Въглеродният оксид е газ без цвят, без мирис, малко по-лек от въздуха, горящ газ и е силно токсичен. Образува се при изгарянето на различни видове горива при недостиг на кислород. Представява един от най-широко разпространените атмосферни замърсители. Най-голям източник на СО е автомобилният транспорт – над 65 % от общото емитирано количество за страната. За района на област Шумен основен източник на въглероден оксид е транспортът.

Норми:

- ✓ максимална осемчасова средна стойност в рамките на денонощието - $10 \text{ mg}/\text{m}^3$;
- ✓ допустимо отклонение – 60 % от нормата.

Озон

Озонът е газ, естествено съдържащ се в атмосферата (приземен слой). Получава се при трансформации между някои органични съединения и азотните окиси от атмосферния въздух в присъствието на слънчева светлина. Основните източници на такива окиси са отпадните газове от транспорта (въздушен, железопътен, автомобилен) и от индустрията – предимно предприятия от енергийния отрасъл, рафинериите, вкл. бензиностанциите. Този озон (вторичен замърсител) се добавя към озона, естествено съдържащ се в атмосферата.

Предвид факта, че озонът е замърсител, свързан с фотохимични реакции на замърсители, най-силно следва да се проявява при силна слънчева ултравиолетова радиация и при условия на застой на атмосферата.

Норма: Средночасова стойност, праг за информиране на населението - $180 \mu\text{g}/\text{m}^3$

Сероводород (H_2S).

Сероводородът е токсичен, безцветен газ, с неприятна миризма. В природата големи количества се образуват при процеси на биологично разлагане. По-голяма част от атмосферния сероводород е с естествен геотермален произход. Замърсяването на въздуха има и антропогенен характер. Основен източник е промишлеността. Негативните здравни последствия за хората при контакт с този газ се определят от концентрацията и експозицията на въздействие. При ниски концентрации дразни лигавиците и предизвиква конюнктивит, а при високи са възможни сериозни поражения върху дихателните органи.

Съгласно Наредба № 14/1997 г. (ДВ бр.88/1997г.) са приети следните ПДК за сероводород в атмосферния въздух:

- ✓ максималноеднократна ПДК - $0,005 \text{ mg}/\text{m}^3$;
- ✓ средноденонощна ПДК - $0,003 \text{ mg}/\text{m}^3$.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха.

Източници на емисии на вредни вещества във въздуха:

- Точкови източници

Всички източници на вредни емисии, които имат определени параметри (точни координати, височина, напречно сечение, скорост на газовия поток, дебит, температура на газа и масовия поток на вредни вещества) се характеризират като стационарни точкови източници. Това са димоходите (комини) на горивни инсталации, изпускателни устройства на производствени вентилации и аспирации и др. Потенциални точкови източници на територията на община Велики Преслав се явяват парокотелните инсталации на административните сгради, училища, производствени предприятия и други по-малки точкови източници.

На този етап промишлените източници на замърсяване са незначителни. Данните от собствените измервания на предприятията показват, че изчислените концентрации на вредни вещества, изпускани в атмосферния въздух са по-ниски от ПДК или много близки до наложените от нормативната уредба.

- Площни източници

Поради ниското застрояване, характера на терена, вида на отоплителните уреди, като площни източници са разглеждат комините на битовото отопление и отоплението в обществените сгради на територията.

- Линеини източници

Транспортният поток от леки и товарни автомобили допринасят до известна степен за влошаване на качеството на атмосферния въздух. Отделените от двигателите вредни вещества (азотни оксиди, въглероден оксид, серни оксиди, оловни оксиди) са в основата на замърсяването на приземния атмосферен слой в населените места на територията.

- Неорганизиран източници

Създаването на нерегламентирани сметища за отпадъци са едни от източниците на емисии на парниковия газ метан (CH_4).

Въздействие върху качеството на атмосферния въздух на населените места оказват и формираните емисии от ДВГ на автомобилния транспорт, като най-съществено това се изразява през зимните месеци. Вследствие на понижените температури на околната среда нараства времето за достигане на устойчив – оптимален работен режим на ДВГ на автомобилите, при което се изпускат изгорели газове с по-високи емисии на замърсители (C_xH_x ; CO ; сажди). От значение е и непрекъснато нарастващия брой на МПС и съответно натоварения трафик, както и остарелия автомобилен парк.

Община Велики Преслав се характеризира с нисък потенциал на замърсяване - няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой.

През зимния отоплителен сезон замърсяването на въздуха е основно от бита, за отопление на жилища и административни сгради, транспорта. Замърсяването е причинено главно от използването на лошокачествени твърди и течни горива – мазут, нафта, въглища, брикети. През топлата част на годината източници на замърсяване са транспорта (замърсяване на атмосферния въздух с въглероден оксид, бензо(а)пирен и азотни оксиди), неподдържаната пътна и прилежаща инфраструктура (ФПЧ₁₀), строителни обекти или при възникване на пожари.

Замърсяването на атмосферния въздух от транспорта е свързано с лошото състояние на моторните превозни средства, качеството на използваните горива, организацията на движението, състоянието на улиците и пътищата. Този вид замърсяване на въздуха заема все по-голямо място в общото замърсяване, поради увеличението на броя на автомобилите, дългия срок на експлоатацията им, лошата материално – техническа база за поддържането им.

Типичен замърсител на атмосферния въздух от пътния транспорт са оловните аерозоли, което се дължи на преимуществената употреба на оловни бензини. Въпреки, че през последните години нараства относителния дял на безоловните бензини, то не е достатъчно да компенсира абсолютното увеличение на количествата общо употребявани бензини, което води до увеличение емисиите на олово. Друга съществена причина за сравнително високите емисионни натоварвания от транспорта е, че по пътищата в страната се движат предимно морално и технически стари автомобили, като тенденцията непрекъснато се засилва.

Трябва да се отбележи, че недостатъчното хигиенизиране на пътните артерии и голямото количество неозеленени площи допринасят за допълнителното натоварване със замърсители на атмосферния въздух.

Замърсяването на въздуха от строителни дейности е главно от прах и твърди частици. Практически то не оказва съществено влияние за състоянието на атмосферния въздух в община Велики Преслав.

В общината няма регистрирани:

- големи горивни инсталации (ГГИ) по смисъла на Директива 2001/80/ ЕС;
- големи неподвижни източници (ГНИ), емисиите от които подлежат на ежегоден отчет чрез инвентаризационни карти;
- обекти с разрешителни за търговия с квоти за емисии от парникови газове (по Директива 2003/87/ЕС);
- обекти с издадени комплексни разрешителни по чл.117 от Закона за опазване на околната среда (ЗООС).

Община Велики Преслав няма разработена „Програма за управление качеството на атмосферния въздух“. Предвид разпоредбата на чл. 27, ал.1 от Закона за чистотата на атмосферния въздух, която гласи, че „В случаите, когато в даден район общата маса на емисиите довежда до превишаване на нормите за вредни вещества (замърсители) в атмосферния въздух и на нормите за отлагания, кметовете на общините разработват и общинските съвети приемат програми за намаляване нивата на замърсителите и за достигане на утвърдените норми по чл. 6 в установените за целта срокове, които са задължителни за изпълнение.“. На територията на общината няма превишаване на нормите и съответно не е необходимо да се разработва специална програма за управление качеството на атмосферния въздух.

Природните фактори, географските и метеорологични условия са основна предпоставка, която гарантира чистотата и доброто качество на въздуха в община Велики Преслав.

В общината не са констатирани превишения на нормите за КАВ, поради което не се предвиждат чести планови контролни измервания с мобилна станция. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой. Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто

гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

Съгласно изискванията на Наредбата към бензиностанциите е необходимо изграждане на система за улавяне на бензинови пари към резервоарите за съхранение на бензините при зареждането им от подвижните автоцистерни. Необходимо е монтирането на клапан-адаптор към вентилационната система на резервоара за бензин, както и адаптор на вливната фуния. Тази система гарантира улавяне и отвеждане на бензиновите пари в автоцистерните, като в последствие те се транспортират до съответния терминал за регенериране или съхранение с последващо регенериране в друг терминал. Обектите извършват дейност с изградена херметична свързваща система за улавяне на бензиновите пари към резервоарите за съхранение на бензини. В община Велики Преслав всички обекти са приведени в съответствие с изискванията.

ИЗВОДИ:

Община Велики Преслав се характеризира с висока чистота и добро качество на атмосферния въздух. Няма установено превишаване на ПДК, климатичните условия не благоприятстват задържане и събиране на атмосферни замърсители в приземния въздушен слой.

Основни замърсители на въздуха в отделни дни са прах - общ и фин и сероводород, вследствие дейностите на промишлеността и комунално - битовия сектор.

Източници на „неприятни миризми“ за района на общината няма.

Отоплителните инсталации са основен източник на замърсяване на въздуха през зимния сезон. С използване на екологично чисто гориво – газ за отоплителните инсталации, замърсяването чувствително ще намалее. Желателно е да се търсят и използват нови енергийни източници, което би допринесло за ограничаване на емисиите с високо съдържание на сяра.

За намаляване на количеството енергия за отопление е необходимо да се стимулират технологии, намаляващи топлинните загуби, изпълнението на саниращи мероприятия - топлоизолации и подмяна на дограми с нисък коефициент на топлопроводимост и използването на алтернативни източници на енергия - напр. слънчева енергия, за което климатичните дадености в общината са изключително благоприятни.

От метеорологичните параметри, влияещи върху нивото на замърсяване на приземния слой с аерозоли и газообразни вредни вещества, особено голяма роля имат влажност и температура на въздуха, скорост и посока на вятъра, атмосферно налягане, обща слънчева радиация и др. Територията на община Велики Преслав попада в Умерено-континенталната подобласт на Европейската климатична област. Характерни за тази област са средна скорост на вятъра 1-2 м/сек. и високи валежни суми, които осигуряват добро разсейване и самоочистване на атмосферния въздух.

3.2. Води

Управлението на водите в страната се осъществява и ръководи от Министерство на околната среда и водите (и подчинените му четири Басейнови дирекции), което е отговорна институция на национално ниво за прилагане на Рамковата директива за водите в страната. Съгласно Закона за водите, чл.155, ал.1, т.4, буква „б“, директорът на съответната басейнова дирекция планира и участва в провеждането на мониторинга на водите, обобщава и анализира данните от проведения мониторинг, в това число за химичното и екологичното състояние на повърхностните води.

Съгласно чл.169, ал. 2 от Закона за водите (в сила от 28.01.2000 г. с посл. изм. и доп. ДВ бр.44 от 13 май 2020 г.), мониторингът на водите и на зоните за защита на водите осигурява съгласуван и изчерпателен преглед на състоянието на водите във всеки район за басейново управление. Мониторингът се извършва по одобрени от Министъра на околната среда и водите

програми, разработени от басейновите дирекции в съответствие със спецификата на водните тела и техните характеристики.

Екологичното и химичното състояние на повърхностните води се определя на база получените данни от програмите за мониторинг.

В рамките на Плановете за управление на речните басейни са застъпени следните видове мониторинг:

- **контролен** - целта на контролния мониторинг е да осигури необходимата информация за допълване и валидиране на резултатите от прегледа на антропогенния натиск и оценката на риска, изготвени съгласно изискванията на Приложение II от РДВ, за ефективното планиране на бъдещите мониторингови програми; за оценка на дългосрочните промени в естествените условия; за оценка на дългосрочните промени, които са резултат от широкоразпространени антропогенни дейности;

- **оперативен** - целта на оперативния мониторинг е да се установи състоянието на онези водни тела, които са в риск по отношение постигането на добро екологично състояние; да се направи оценка на промените в състоянието на телата в риск, които са в резултат на изпълнението на програмата от мерки;

- **проучвателен** - който се планира за да се установят нивата и риска от случайни и залпови замърсявания в определена водна площ и предприемане на подходящите мерки за управление.

РИОСВ - Шумен не извършва мониторинг на повърхностни и подземни води на територията на община Велики Преслав. Съгласно Закона за водите контролът върху състоянието на подземните и повърхностни води се осъществява от Басейнова дирекция „Черноморски район“ – гр. Варна /БДЧР/. Състоянието на питейните води и водоизточниците на общината се контролират системно от РЗИ – Шумен.

Мониторинговите пунктове се определят въз основа на оценка на риска, натоварването и агресивната дейност върху водните тела. Изборът на показатели за анализ е въз основа на вида и количеството натиск, изразяващ се в концентрацията на наблюдаваните замърсители. Оценката на химическото състояние на повърхностните водни тела, замърсяващите вещества се съпоставят с определени стойности на стандартите за качество, въведени с Директива 2008 /105/ на Европейския парламент и на Съвета от 18.12.2008 г. за определяне на стандарти за качество на околната среда в областта на политиката за водите изразена в Наредба за стандарти за качество на околната среда. Рамковата Директива за водите въвежда екологични норми за качество на водните ресурси. Съгласно нея екологичното състояние на водните екосистеми се определя като много добро, добро, лошо или много лошо. При извършването на оценката на риска водните тела се класифицират в следните категории:

- водни тела в риск – не е необходимо допълнително охарактеризиране или допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които е възможно да са в риск, за които има вероятност да не постигнат екологичните цели, но са необходими допълнителни мониторингови данни;

- водни тела, които не са в риск – не е необходима допълнителна оценка и допълнителни мониторингови данни.

- **Повърхностни води**

При управлението на водите и анализа на антропогенното въздействие и определяне състоянието на водите, се ползва приета класификационна система регламентирана с Наредба Н-4/14.09.2012 г. за характеризирание на качеството на водите, съгласно Рамковата Директива на водите, определяща ограничения с цел, спиране на влошаването на състоянието на водите и защитаващи ги от замърсяване. Състоянието на повърхностните води основно е общ израз за състоянието на повърхностния воден обект, определена от неговото екологично състояние и от неговото химично състояние и водните количества. Качеството на водите най-често се определя от химичното състояние и е основната характеристика за общото състояние. Най-основната

оценка за състоянието на водния обект се определя по физикохимичните показатели – разтворен кислород, активна реакция, електропроводимост, орто-фосфати, общ фосфор, общ азот, амониев, нитритен и нитратен азот и биохимична потребност от кислород измерена за 5 дни.

Мониторингът на повърхностните води е част от Националната система за мониторинг на околната среда (НСМОС) и обхваща програми за контролен и оперативен мониторинг. Целта на мониторинговите програми за контролен мониторинг е да осигурят необходимата информация за оценка на състоянието на водите в рамките на речния басейн или подбасейн. Оперативните програми за мониторинг следва да определят състоянието на водните тела в риск и да оценят промените, които са настъпили в резултат от прилагането на програмата от мерки. Показателите, които се наблюдават са разделени в три основни групи – основни физикохимични (температура, рН, неразтворени вещества, електропроводимост, биогенни елементи ($\text{NH}_4\text{-N}$, $\text{NO}_3\text{-N}$, PO_4), разтворен кислород, наситеност с кислород, перманганатна окисляемост, БПК, ХПК, желязо, манган, сулфати, хлориди и др.); приоритетни вещества (33 бр. - силно токсични, устойчиви и лесно биоакумулиращи се вещества) и специфични замърсители (органични вещества, тежки метали и металоиди, цианиди, феноли и други специфични вещества), като честотата им на мониторинг е от 4 до 12 пъти в годината.

Черноморският басейн обхваща всички повърхностни води, които се вливат в Черно море и подземните води за този район. В района на РИОСВ - Шумен попадат 2 бр. поречия от този район - р. Камчия и р. Провадийска. Територията на Община Велики Преслав се отводнява към Черноморския басейн чрез река Голяма Камчия.

- **Река Камчия** се образува от Голяма и Луда Камчия, като за начало е приета Голяма Камчия, която тръгва от Лиса планина, близо до с. Тича, Сливенски район, откъдето идва и старото ѝ име „Тича“. Влива се в Черно море. Общата водосборна площ на реката е 5360 кв.км., дължината 245 км. Отначало реката тече в североизточна посока към гр. Шумен до с. Хан Крум, откъдето прави голям завой на юг и от гр. Смядово тече на изток до вливането си в Черно море. Среден наклон на реката – 2,9%. За поречието са характерни два максимума на водните количества - първичен през май и вторичен - през януари. Минимумът е между август и октомври. Средномногогодишното водно количество на реката към устието ѝ е 19,0 куб.м./с.

През територията на община Велики Преслав преминава р. Камчия – сравнително голям воден обект и притоците, заустващи се в нея, към поречие р.Камчия. Въпреки множеството притоци (27 на брой) гъстотата на речната и мрежа е твърде ниска-0,7 км /кв.км. Река Камчия има добре залесена водосборна област.От цялата и площ горите заемат 2600 кв.км. или 49%. Почти половината от тази площ е заета от нискостеблени гори, които имат и най-голямо разпространение. Останалата половина до 2600 кв.км. е залесена с дъбови и букови гори. Най-слабо е залесен притокът на Голяма Камчия - р.Врана,едва 23%. Тук горите са изцяло нискостеблени, разпръснати по поречието в отделни малки групички. По-големи и непрекъснати площи заемат горите по Преславската планина и югозападно от гр. Шумен.

Средногодишният отток на р. Камчия по данните от хидрологичните станции се изменя от 1,136 куб.м./сек (35,82.106 куб.м.) при яз.Тича до 24,676 куб.м./сек (778,2.106 куб.м.) при Гроздево или 26,287 куб.м./сек (829,0.106 куб.м.) при устието.

- **Водно тяло BG2KA900R1019** - Река Камчия преди гр.Велики Преслав до с.Миланово.

Речният тип е полупланински, съгласно характеристиките и делението на водните тела на БДЧР. Надморската височина - силно варира, полупланинска зона, слиза ниско. Геоложката основа на водното тяло е смесени силикати, варовици, като общата площ <1300 кв. км /малки и средни, рядко големи/ наклона е слаб, под 2%. Разстоянието до извора е обикновено значително.Форма на долината – U с по широка долина, доминиращ състав на субстрата - едър чакъл /1.6 – 64 мм/, дребен чакъл /2-16/.Соленост - сладководни, по малко от 0.5%.

Съгласно ПУРБ 2016-2021 г., разглежданото водно тяло е определено в лош екологичен потенциал и добро химично състояние. За него са поставени цели за предотвратяване влошаването на екологичното състояние, опазване, подобряване и възстановяване на водното

тяло за постигане на умерен екологичен потенциал по биологичните елементи, възможно най-добър потенциал по физикохимичните елементи и запазване на доброто химично състояние.

- **Водно тяло BG2KA900R1020** - Река Камчия след язовир Тича, но преди Велики Преслав.

Речния тип е полупланински, съгласно характеристиките и делението на водните тела на БДЧР. Надморската височина - силно варира, полупланинска зона, слиза ниско. Геоложката основа на водното тяло е смесени силикати, варовици, като общата площ <1300 кв. км. /малки и средни, рядко големи/ наклона е слаб, под 2%. Разстоянието до извора е обикновено значително. Форма на долината - U с по широка долина, доминиращ състав на субстрата - едър чакъл /1.6 – 64 мм/, дребен чакъл /2-16/. Соленост - сладководни, по-малко от 0.5%.

Съгласно ПУРБ 2016-2021 г., разглежданото водно тяло е определено в лош екологичен потенциал и неизвестно химично състояние. За него са поставени цели за предотвратяване влошаването на екологичното състояние, опазване, подобряване и възстановяване на водното тяло за постигане на умерен екологичен потенциал по биологичните елементи, възможно най-добър потенциал по физикохимичните елементи и постигане и запазване на добро химично състояние.

Мрежата за наблюдение на повърхностни води включва няколко пункта на територията на община Велики Преслав: Река Камчия – след язовир „Тича“ до преди гр. Велики Преслав (Омуртагов мост) и Река Камчия до с. Миланово.

Таблица 18: Състояние на повърхностни водни тела на територията на община Велики Преслав

Код на водните тела	Код на речно тяло	Име на водното тяло	Състояние към 2019 г. по основни физикохимични показатели				
			БПК5	Разтворен кислород	Амониев азот	Нитратен азот	Общ фосфор
BG2KA900R1019	R 4	Река Камчия - от преди гр. В. Преслав до вливане на р. Врана (с. Миланово)					
BG2KA900R1020	R 4	Река Камчия - след язовир Тича, до преди гр. Велики Преслав (Омуртагов мост)					

Източник: Басейнова дирекция за управление на водите Черноморски район

Легенда:

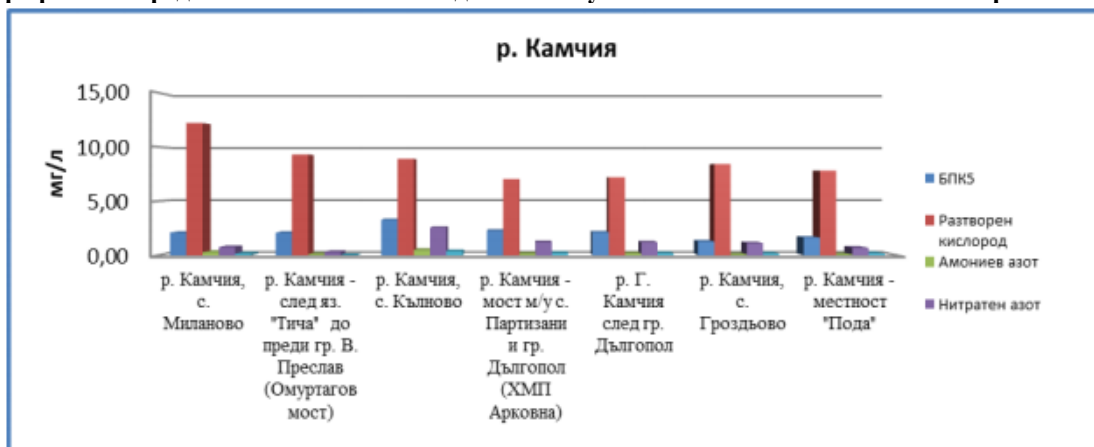
Цетови обозначения - Екологично състояние

- ◆ много добро
- ◆ добро
- ◆ умерено

По информация от БД „ЧР“ анализът на данните за 2019 г. по основните физико-химични показатели в пунктовете на река Камчия, не показва отклонения от характерните стойности, в сравнение с предходната година, с изключение на пункт р. Камчия, с. Миланово, при който се наблюдава подобрене на състоянието по показател БПК5 – биологична потребност от кислород. Умерено остава състоянието по показателя общ фосфор, а за останалите е екологичния потенциал е оценен като добър и много добър. На пункта – Река Камчия – до преди гр. В. Преслав (Омуртагов мост) всички физикохимични показатели са оценени в добро и много добро състояние.

Графика 3: Средни стойности в наблюдаваните пунктове по основното течение на р. Камчия

Язовирите на територията на общината са в сравнително добро общо екологично състояние. Няма данни за замърсявания, застрашаващи живота и здравето на хората и аквакултурите. Основен замърсител на повърхностните водни обекти на територията на община Велики Преслав са недоизградените канализационни системи на населените места и заустването на непречистени отпадъчни води в реките. Нерегламентираното изхвърляне на отпадъци и замърсяването на речните русла и деретата при наличие на високи води и приливни вълни или обилни валежи също замърсяват повърхностните води.

Таблица 19: Язовири на територията на община Велики Преслав

№	Име на язовир	Река	Поречие	Речен басейн	Код	Населено място
1	Дервиша/Преслав	Дервиша	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R1019	Велики Преслав
2	Драгоево 1	Долник	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R019	Драгоево
3	Драгоево	Долник	Камчия	Река Камчия	BG2KA900R1019	Драгоево
4	Златар 2	Лесковска	Златарска	Река Камчия	BG2KA700R017	Златар
5	Златар 3/ Пърнарица	река	Златарска	Река Камчия	BG2KA700R017	Златар
6	Имренчево	река	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	Имренчево
7	Троица	дере	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	Троица
8	Троица 1	Троишко дере	Врана	Река Камчия	BG2KA578R003	Троица

Източник: РИОСВ - Шумен

Община Велики Преслав попада в **уязвими зони**, съгласно Заповед №РД 930/25.10.2010 г. на Министъра на ОСВ за определяне на нитратно уязвимите зони. В приложения към заповедта са определени водните тела, които са замърсени или са застрашени от замърсяване с нитрати от земеделски източници, териториите на общините или части от тях в обхвата на уязвимата зона по надморска височина и карта на зоната.

Община Велики Преслав попада в списъка с **райони със значителен потенциален риск от наводнения**, включен в Плана за управление на риска от наводнения на Черноморския район за басейново управление 2016 - 2021 г.

Таблица 20: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите

№ по ред	Код РЗПРН	Име на РЗПРН	Дължина, км	Поречие	Водно тяло	Населено място	Степен на риск
1	BG2_APSFR_KA_03	Камчия - Златар	29	Река Камчия	BG2KA578R003, BG2KA700R017	Златар, Суха река	Висок

2	BG2_APSFR_KA_04	Камчия - Шумен	97	Река Камчия	BG2KA578R003, BG2KA900R019, BG2KA900R020	Велики Преслав, Драгоево, Миланово, Хан Крум	Висок
---	-----------------	----------------------	----	----------------	--	--	-------

Източник: ПУРН 2016-2021 г. на БДЧР - Варна

Екологичният проблем на общината свързан със замърсяването на водите е в тясна връзка с проектите и предвижданите действия по отношение на проектирането и изграждането на канализационни системи в селата и пречиствателни станции за отпадните води.

Основни източници на замърсяване на повърхностните водни тела са попивните ями, и прекомерното наторяване на селскостопанските площи. Проблем е и липсата на канализация и ПСОВ за малките населени места на общинта. Основни замърсители на повърхностните води в района на общината са и периодично възникващите нерегламентирани замърсявания. Сред останалите източници на замърсяване на водите в общината са промишлеността, транспорта и животновъдството.

• **Подземни води**

Качеството на подземните води се определя от антропогенното въздействие, което се изразява в различен тип замърсявания от точкови и дифузионни източници.

Като точкови източници се разглеждат нерегламентирани (селски) сметища, общински сметища, складове за пестициди, течове от замърсени площадки, депа на производствени и опасни отпадъци, местоположения на стари замърсители, стари сметища, затворени индустриални терени, Б-Б кубове за събиране, депониране, дезактивиране и безопасно съхраняване на наличните в страната количества забранени, залежали и негодни за употреба пестициди. Дифузни източници на замърсяване са земеползването (орна земя и трайни насаждения), селища без изградена канализационна система, урбанизирани територии.

Значимите проблеми от този вид въздействие върху подземните води са увеличаване съдържанието на нитрати, фосфати, сулфати, хром, желязо и манган. Съдържанието на нитрати е водещ параметър за дифузионните внасяния при подземните води.

Подземните води в община Велики Преслав са представени от грунтови води в речните тераси и пукнатинно-карстови води в кредните седименти. Водоносните хоризонти на грунтовите води се подхранват главно от валежни води. Средният дебит на подземните води в алувиалните тераси на реките е 6,0 л/сек/м, но варира в доста широки граници (от 0,35 до 16-20 л/сек/м). Според хидрохимичните им характеристики подземните води по цялата дължина на терасите на реките Врана и Голяма Камчия са хидрокарбонатно-калциево-магнезиеви. Водоносни са и окарстените варовици, изграждащи Шуменското плато, като най-значими са карстовите извори при с.Троица с общ дебит 62 л/сек.

Подземното водно тяло с код BG2G000000Q004 - порови води в кватернера на река Врана. Площ на ПВТ е 127,88 кв.км, тип безнапорен. Характеристика покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване - глинесто пясъчлив. Литол, строеж на ПВТ- дребно до средно зърнести чакъли и пясъци. Средна дебелина на ПВТ-4,3-9,6м.

Подземното водно тяло с код BG2G000000K2030 – карстови води в горна креда-мастрихт Шуменско плато. Площ на ПВТ е 53,40 кв.км, тип безнапорен. Характеристика покриващите ПВТ пластове в зоната на подхранване - открит /инфилтрация на валежите в зоната на разкриване/. Литол, строеж на ПВТ - варовици. Средна дебелина на ПВТ– 30-80 м.

Цели на подземните водни тела са:

Подземното водно тяло с код BG2G000000Q004 - порови води в кватернера на река Врана – количествено състояние – добро състояние, химично състояние – лошо за NO₃ в района на Новосел, NH₄ в района на град Смядово, Fe и Mn в района на Хан Крум, оценка на риска – по количествено състояние не е в риск, по химично състояние - в риск, цел за химичното състояние - непревишаване на ПС за: NO₃ = 38,09мг/л; NH₄=0,41 мг/л , Fe=0,71 мг/л, Mn

Резултатите от анализа на БД „ЧР“ за 2019 г. показват, че като цяло няма отклонения от стандартите за качества на подземните води (СК) и праговите стойности (ПС), по изследваните показатели, освен за подземно водно тяло с код BG2G000000Q004 - порови води в кватернера на река Врана, за който са установени превишения над ПС по показател Манган в пункт ТК – Хан Крум, представено на приложената графика:

[illegible]

На територията на община Велики Преслав е имало хвостохранилище за промивни отпадъчни води от дейността на „Кариера Драгоево“ АД, с. Драгоево. Хвостохранилището е било приемник на отпадъчни води от промивната инсталация за производство на каменни фракции за производство на бетонови смеси с капацитет 300 000 куб.м. По данни от Информационната карта за 2009 г. представена в РИОСВ гр. Шумен, съоръжението е с 100 000 куб.м. остатъчен капацитет, но с Решение №254 от 28.08.2007 г. на БДЧР - Варна е прекратено постъпването на отпадъчните води в съоръжението.

Значимите замърсители по отношение на химичното състояние на подземните води са:

- Просмукване на замърсители при взаимодействие с повърхностните води;
- Липсата на канализации и ПСОВ в населените места;
- Интензивното земеделие;
- Индустриални източници на замърсяване;
- Нерегламентирано изхвърляне на отпадъци.

Потенциални замърсители за поровите и карстови води в района на община Велики Преслав са животновъдни ферми и селскостопански дворове, интензивни наторявания на земеделската земя, образуването на нерегламентирани локални замърсявания и други.

Качеството на повърхностните и подземни води не може да бъде прецизно оценено поради липса на пълен мониторинг на водите в общината.

• **Питейни води**

Община Велики Преслав се водоснабдява основно от язовир „Тича“, разположен на територията на община Върбица, както и от местни водоизточници - дренажни и шахтови кладенци, извори, открити водоеми. Язовир „Тича“ е повърхностен водоизточник, който се ползва за питейно водоснабдяване. Той се определя като самостоятелно водно тяло, което е езерен тип – голям, дълбок язовир с категория А1. Язовирът е публична държавна собственост и се стопанисва от „Напоителни системи“ ЕАД, а водоползватели на съоръжението са „ВиК – Шумен“ ООД с издадено от МОСВ разрешително за водоснабдяване на гр. Шумен, с. Дибич, с. Белокопитово, с. Панайот Волов и гр. Велики Преслав и „ВиК – Търговище“ ООД с разрешително за водоснабдяване на гр. Търговище и околните села.

Водата от язовира е със стабилни химични показатели и почти не променя състава си във времето. Единствен проблем е повишаването на „мътността“ на „суровата“ вода през пролетните месеци на годината. Постъпващата от язовира вода преминава през микрофилтри, където се пречиства от механичните примеси и се подава за озониране в „контактни камери“. Обеззаразяването на водата се извършва на два етапа – озониране и допълнително обеззаразяване. През последните две години (2019 и 2020 г.) нивото на язовир Тича е намаляло значително поради климатичните промени - продължителната суша и липсата на снеговалежи през зимата. Това заедно с честите аварии по амортизирания магистрален водопровод създава известни затруднения с нормалното водоснабдяване на някои населени места в общината.

„ВиК – Шумен“ ООД осигурява питейната вода за всички населени места от община Велики Преслав, разпределени в 9 зони на водоснабдяване (з.в.): з.в. Имренчево включваща с. Имренчево и с. Мостич; з.в. Драгоево включваща с. Драгоево и с. Мокреш; з.в. Кочово включваща с. Кочово; з.в. Троица включваща с. Троица; з.в. Златар включваща с. Златар; з.в. Суха река включваща с. Суха река; з.в. Миланово включваща с. Миланово; з.в. Осмар включваща с. Осмар и з.в. Хан Крум включваща с. Хан Крум. Водата за питейно-битови цели за гр. Велики Преслав е осигурена от з.в. яз. „Тича“, включваща гр. В. Преслав, гр. Шумен, с. П. Волов, с. Дибич, и с. Белокопитово.

За водоснабдяване на общината средногодишно се подават 2300 хил. м³ водна маса, равняващо се на 74 л/сек. 89% от нея постъпват помпажно и 11% - гравитачно. Съществуват резервни водоизточници - шахтови кладенци в поречието на р. Врана край с. Кочово и дренаж „Кюнта“. Основният консуматор на питейна вода в общината е гр. Велики Преслав, който се водоснабдява от язовира чрез магистрален водопровод. Има изградена Микрофилтърна

озонаторна пречиствателна станция (МФОС) с мощност 400 l/s, от която за града и кв. Кирково се ползва около 150 l/s, като останалата мощност е свободна. Съществуващата водопроводна мрежа на града е 52 km, приблизително 95% от дължината на уличната мрежа. Над 70% от мрежата е строена с етернитови тръби и е силно амортизирана и често аварира. Общата водопроводна мрежа на общината е с дължина 224 km, от които 154 km са външни водопроводи, вътрешната водопроводна мрежа е 70 km. Всички населени места имат външно и вътрешно водоснабдяване, но само в 7 от тях е осигурена вода в рамките на норматива. За останалите населени места е осигурена вода от 50 до 75% поради спада на дебитите на водоизточниците през летния сезон и голямата амортизация на мрежата.

Водоснабдяването в общината е обособено в 3 водоснабдителни групи - Велики Преслав, Драгоево и Имренчево. Групите Велики Преслав и Имренчево след направените подобрения осигуряват необходимото количество питейна вода за населението и за момента нямат проблеми с водоснабдяването. След предприетото допълнително водоснабдяване на група Драгоево до известна степен проблемите с водоснабдяването на селата Златар и Суха река са решени.

Определени затруднения с водоподаването съществуват в селата от северната част на общината - Хан Крум, Кочово, Троица и Осмар. С включването и изграждането на резервоар - 500 m³, чувствително се подобри водоподаването за с. Хан Крум. За останалите три села съществуват реални възможности за подобряване на водоподаването.

РЗИ – Шумен извършва контрол на водата за питейно-битови цели на мястото на изтичане и от крана на потребителя. Като цяло в периода 2015-2019 г. питейната вода в община Велики Преслав е с минимални отклонения от стойностите на показателите заложи в Наредба №9. В месеците с обилни валежи и интензивно снеготопене се наблюдава покачване броя на нестандартните проби по показател мътност, обяснимо с карстовия характер на терените в областта. Характерно за зона на водоснабдяване язовир „Тича“ е сезонното покачване броя на нестандартните проби по показател „мътност“ в месеците с интензивно снеготопене и обилни валежи, обяснимо с липсата на пречиствателно съоръжение за водите от повърхностния водоизточник. Резултати от проведен мониторинг на водата съгласно Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели по години е:

- През 2015 г. вода със завишена мътност спрямо обичайното за показателя е установена в з.в. яз. „Тича“ в периода от 01 януари до 24 април. Чрез средствата за масова информация населението е уведомено за влошените качества на водата и е препоръчано същата да не се ползва за пиене. От страна на РЗИ беше засилен контролът над обеззаразяването на водата и лабораторния контрол. Не бяха констатирани други отклонения по изследваните физико-химични и микробиологични показатели. През 2015 г. трайни отклонения от хигиенните норми по химични показатели, бяха регистрирани само по показател нитрати в з.в. Миланово, при допуск на показателя 50 мг/л, резултатите от изпитването са в границата 52-57 мг/л.

- През 2016 г. и 2017 г. питейната вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД за населението на община Велики Преслав е без отклонения от Наредба №9.

- През 2018 г. вода със завишена мътност спрямо обичайното за показателя е установена в з.в. яз. „Тича“ в периода от 27 февруари до 8 май. Чрез средствата за масова информация населението е уведомено за влошените качества на водата и е препоръчано същата да не се ползва за пиене. От страна на РЗИ беше засилен контролът над обеззаразяването на водата и лабораторния контрол. Не бяха констатирани други отклонения по изследваните физико-химични и микробиологични показатели. Останалите 9 зони на водоснабдяване са били с питейна вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД без отклонения от Наредба №9.

- През 2019 г. питейната вода подавана от „ВиК – Шумен“ ООД за населението на община Велики Преслав е без отклонения от Наредба №9.

Към 2020 г. всички населени места в община Велики Преслав са водоснабдени. В по-голямата си част водопроводната мрежа е изградена от етернитови и стоманени тръби, които са амортизирани и в недобро техническо състояние. През последните години водопроводната

мрежа е частично ремонтирана и поетапно подменяна в отделни участъци най-вече в град Велики Преслав и кв.Кирково.

Най-честите причини за нарушено водоподаване в населените места на общината са свързани с планирани и аварийни прекъсвания, ниско налягане за цялото населено място, за обособен район или адрес, наводнения от водопроводната мрежа и влошено качество на питейната вода. Всички водоизточници имат изградени санитарно-охранителни зони.

В съответствие с изискванията на „Наредба № 3 от 16.10.2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди“, около подземните вододобивни съоръжения се организират три зони (пояси) за санитарна защита (СОЗ):

- Пояс I – той има за цел защита на самите водовземни съоръжения като предотврати външния достъп до тях, чрез затваряне и ограждане на съоръженията и началните водопроводи около последните;

- Пояс II – срещу биологични, бързоразвиващи се и силносорбируеми химически замърсители;

- Пояс III – срещу стабилни химически замърсители.

Границите на пояси II и III най-общо се оразмеряват в съответствие с хидрогеоложките условия в района на вододобивните съоръжения и в зависимост от режима на тяхната експлоатация. Техните размери се определят чрез математическо моделиране.

Пояс I от СОЗ се огражда с трайна ограда с височина не по-малка от 1.40 м, която се сигнализира с предупредителни надписи върху табели.

Границата на пояс II се сигнализира с ясно водими предупредителни надписи и табели, поставени на добре видимо разстояние едни от други, поставени на колове или съществуващи дървета или огради.

Пояс III се сигнализира аналогично на пояс II.

Собствениците на земи в границите на СОЗ около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди, са длъжни да спазват забраните и ограниченията, определени от СОЗ, в който попада имотът, съгласно Приложения № 1 и 2 към чл. 10, ал. 1 от Наредба 3 / 16.10.2000 г.

Осъществяването на дейност в границите на пояси II и III, за която е регламентирано ограничение (О) или ограничение при доказана необходимост (ОДН), се разрешава само, ако инициаторите на дейността с конкретни изследвания и оценка на въздействието върху околната среда докажат, че дейността няма да доведе до негативни последствия за водоизточника.

Водовземните съоръжения в община Велики Преслав, на които са оразмерени поясите на санитарно-охранителните зони са дадени в следващата таблица:

Таблица 21: Санитарно-охранителни зони по водоизточници в община Велики Преслав

Водоснабдителна система	Водоизточник	Заповед за СОЗ
ВС Осмар	ШК Осмар	77 / 28.11.2011
ВС Драгоево	ШК Геленик	84 / 30.11.2011
ВС Троица	к-ж Троица-3	1 / 03.01.2012
ВС Драгоево	к-ж Язовира	10 / 12.01.2012
ВС Златар	к-ж Вълча	11 / 12.01.2012
ВС Троица	к-ж Троица-1 /дренаж/ Карлсберг	10 / 24.07.2006

„Вик“ ООД – Шумен няма инвестиционни намерения за цялостно изграждане на нови водоснабдителни и канализационни системи и съоръжения на територията на община Велики Преслав до 2021 г. Предвидените средства се усвояват за отстраняване на аварии и частична

подмяна на водопроводната мрежа по населени места, в това число: рехабилитация и разширение на водопроводни мрежи, сградни водопроводни отклонения, резервоари, довеждащи съоръжения и др. Предстои изготвяне на нова инвестиционна програма на дружеството до 2027 г., в която могат да се предвидят средства за най-спешните ремонтно-възстановителни дейности.

Хидромелеоративната система на територията на община Велики Преслав включва значителен брой общински водоеми. За напояване се използват водите на язовири, подпочвени води, повърхностно-течащи води от реките. Техническото състояние на съоръженията (язовирна стена, преливник, основен изпускател) не навсякъде е добро и е възможно да създава проблеми при бъдещата експлоатация.

В Община Велики Преслав са актувани като публична общинска собственост 8 язовира:

- с. Драгоево - 2 язовира по 700 х. куб. м. вместимост;
- с. Кочово – 1 язовир „Корталък”;
- гр. Велики Преслав - 1 язовир „Дервиша” - 400 х. куб.м. вместимост;
- с. Имренчево - 1 язовир по 1400 х. куб.м. вместимост;
- с. Троица - 1 язовир по 216 х. куб.м. вместимост;
- с. Златар - 2 язовира с общ обем 840 х. куб.м. вместимост.

Актуален проблем са наводненията при интензивни валежи на земеделски земи и съоръжения на инфраструктурата, което налага необходимостта от почистване на коритата и осигуряване на проходимост на водните течения, ремонт на водостоците по пътищата, наблюдение на състоянието на дигите. В договорите за наем следва ясно да се формулира задължение за перманентно наблюдение на състоянието на стените, съоръженията, преливниците, изпускатели, кранове.

На територията на община Велики Преслав няма регистрирани води за къпане и минерални води.

• Отпадъчни води

РИОСВ - Шумен осъществява контрол над управлението на формираните отпадъчни води, включително емитери на отпадъчни води, заустващи към водни обекти. На основание чл.151. ал.4 от Закон за водите, се извършват периодични, контролни проверки на обекти емитиращи отпадъчни води към водни обекти.

Формираните отпадъчни води, в следствие на човешкия фактор, въздействат пряко върху качеството на водните обекти и състоянието на почвите, поради което се изграждат и поддържат канализационни системи и съоръжения за пречистване на отпадъчните води.

На територията на община Велики Преслав, от БД „ЧР“ са издадени Разрешителни за ползване на водни обекти за заустване на отпадъчни води, както следва:

- ГПСОВ – Велики Преслав (канализационна система с ГПСОВ на гр. В. Преслав);
- „Автомагистрали Черно море“ АД – „Бетонов възел“ – гр. В. Преслав;
- „Строителни изделия“ АД, с. Хан Крум;
- ЕТ „Николай Неделчев“, с. Кочово;
- „Екселанс“ ООД, с. Осмар;
- Канализационна система на с. Троица (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №68/16.05.2019 г.);
- Канализационна система на с. Осмар (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №129/28.11.2017 г.);
- Канализационна система на с. Хан Крум (Издадено Решение за отказ от продължаване срока на действие на разрешително за заустване №68/16.05.2019 г.).

На основание чл. 151, ал.4 от Закона за водите, РИОСВ – Шумен извършва периодични контролни проверки с вземане на водни проби от по-горе посочените обекти.

От контролния мониторинг на РИОСВ – Шумен за периода 2015-2019 г. са констатирани отклонения от индивидуалните емисионни ограничения (ИЕО) по заложените показатели за обект: „Автомагистрала Черно море“ АД – „Бетонов възел“ гр. В. Преслав. Установявани са превишения на ИЕО по показателите: рН, Неразтворени вещества, ХПК и активна реакция.

За останалите обекти, емитери на отпадъчни води към водни обекти, за посочения период не са констатирани отклонения от заложените емисионни ограничения, съгласно експлоатираните разрешителни за заустване.

Община Велики Преслав е титуляр на издадено разрешително за заустване на отпадъчни води от ГПСОВ – гр. В. Преслав, както и на експлоатираните до 20.07.2019 г. разрешителни за канализационните системи на с. Хан Крум и с. Троица и експлоатираното до 20.07.2016 г. разрешително за заустване на отпадъчни води от канализационната система на с. Осмар.

През 2019 г. продължава добрата експлоатация на ГПСОВ - Велики Преслав, пречистваща отпадъчните води от канализационна система на Велики Преслав. Установено е еднократно превишение на заложеното ИЕО по показател БПК₅, за експлоатацията на ГПСОВ - Велики Преслав, своевременно са предприети действия от страна на оператора, за прекратяване на замърсяването.

От извършените планови проверки през 2020 г. с водни проби два пъти през годината на ГПСОВ – Велики Преслав е установено, че същата работи ефективно и няма превишение на индивидуалните емисионни ограничения по показателите, заложи в Разрешителното за заустване.

ИЗВОДИ:

Повърхностните и подземни води на територията на община Велики Преслав като цяло са с умерено към добро качество. Проблемите са свързани с нормалното водоснабдяване в района и произтичат от състоянието на водопроводната мрежа, която е технически амортизирана с висока степен на аварийност и големи загуби на вода. За намаляване загубите на вода е необходима реконструкция и модернизация на водопроводната мрежа.

Много висок екологичен риск създава липсата на канализационна мрежа в населените места в общината, което води до замърсяване с битово-фекални води. Необходимо е изграждане на канализационна мрежа за отпадни води първо в по-големите населени места, а след това и в останалите.

За запазване и подобряване качеството на подземните и повърхностните води е необходимо изграждане на канализационни мрежи във всички населени места в общината и заустването на отпадните води в локални ПСОВ.

Незадоволителното състояние и нарушаване на речните легла от хидроморфологични изменения поражда необходимост от корекция на реките и деретата за превенция от природни бедствия и ограничаване вредното въздействие на водите.

3.3. Земи и почви

Почвата е един от най-важните природни ресурси, основа за съществуването на хората, животните и растенията. В природните екосистеми тя изпълнява определени функции: осигурява среда за развитие на растенията и реализиране на тяхната биопродуктивност, поддържа генетичните ресурси и обитанието на многобройни живи организми. Тя регулира и разпределя водния отток, съхранява водата и служи като буфер на околната среда, като инактивира или разрушава екологично опасните субстанции. Почвата е физическа основа на социално-икономическата структура на човешкото общество, източник е на сурови материали и съхранява геогенното и културно наследство на човечеството. Като компонент на околната среда тя е подложена на вредни въздействия и затова опазването и е от особено значение.

Почвената покривка е особено важен компонент на природната среда. Образувана в продължение на милиони години, тя се явява огледало за състоянието на ландшафтите и в нея се

отразяват и пречупват взаимовръзките между останалите компоненти на природната среда (скали, води, климат, растителност, дейност на човека). Без почвената покривка е невъзможно съществуването и вегетацията на естествената и културната растителност.

Почвата представлява сложна природна система изградена от минерални частици, органични вещества, газове, макро- и микроорганизми. Минералните частици образуват основната маса на почвата, а органичните вещества съставляват 10-20% от химичния и състав. Хумусът заедно със съдържанието на вода и газове определя нейното плодородие. Той е източник на хранителни вещества за растенията, тъй като при разлагането му се освобождава въглероден диоксид, нитрати, фосфати. Тези съединения са лесно усвоими от растенията. Хумусът, образуван в горния почвен слой се отнася от инфилтриращата в почвата вода в подолните хоризонти. Чрез обработка на почвата, той заедно с разтворените химични вещества се изнася отново на повърхността.

Химизацията, промишлеността и влиянието на интензивния автомобилен поток са идентифицирани като основни причини за замърсяването на земеделските земи и влошаване състоянието на почвите като цяло. По въздушен път се пренасят азотни и серни съединения, въглеродороди и оловни аерозоли, затова голям дял в замърсяването на почвите има автотранспортът.

Почвата играе роля за кръговрата на веществата в природата и минерализиране на органичните отпадъци от живота, осигурява плодородието и изхранването на човека, влияе върху състава на въздуха, водата и хранителните продукти, представлява среда за съхраняване и предаване на болестотворни причинители, влияе върху климата на местността и др. Следователно тя, освен полезно може да оказва и отрицателно влияние върху условията на жизнената среда и здравето на населението. Замърсяването на почвата се проявява в две форми:

- Физическо изменение на почвените структури. Най-големи поражения върху почвите се нанасят от антропогенно натоварените екосистеми. Отклоненията в почвените параметри се отнасят преди всичко до структурата на почвата, нейната порьозност и плътност. Измененията им водят до рязко влошаване на вентилацията и дренажа в почвата, вследствие на което настъпва рязко снижаване на активността и количеството на микроорганизмите разлагащи органичните вещества.

- Химическо замърсяване на почвата. Химическите замърсявания на почвите от антропогенен произход превъзхождат многократно в количествено и качествено отношение всички видове физически измеменения. Те са следствие от много причини, които условно можем да ги разделим в следните групи:

- Газове - промишлени отходи съдържащи сяра, а също така съдържащи и тежки метали, халогениди, азотни оксиди;
- Прах - дим от промишлени димоотводи, транспортен прах и др.;
- Соли - особено тези в резултат на обработване с луги и химикали на пътищата през зимата, рудодобивната промишленост, кариери и др.;
- Агрохимикали от растителната защита;
- Органични газове и течности - автотранспорта и др.;
- Радиоактивни замърсявания - АЕЦ, промишленост, аварии и др.

Почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, киселяване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

В община Велики Преслав преобладаващо разпространение имат сивите горски почви. В южните части на територията се срещат канелени, излужено канелени и канелено-подзолисти почви. Върху трасетата на река Камчия и нейните притоци са разпространени алувиално-ливадни почви. Наличието на мощен хумусен хоризонт и добра запасеност от органично вещество обуславят високото естествено плодородие на тези почви. Подходящи са за създаване на овощни насаждения и за отглеждане на фуражи, технически и зеленчукови култури. Склоновите и брегови форми на терена са заети от ерозирани, плиткни и каменливи почви. Характеризират се със силно скъсен хумусен хоризонт, на места напълно отнесен от ерозията. Имат много ниски агропроизводствени качества и са неподходящи за отглеждане на селскостопански култури.

На територията на община Велики Преслав за периода 2015-2020 г. е извършван мониторинг на почвите в пункт №367 – с. Драгоево по Програма за почвен мониторинг I ниво за 2016 г. „Широкомащабен мониторинг за замърсяване на почвите с устойчиви органични замърсители, вкл. нефтопродукти“, като показателите са под праговата норма на Наредба №3 от 01.08.2008 г.

Съгласно Програма за почвен мониторинг II ниво „Контрол и опазване на почвата от киселяване и засоляване“ за периода няма пунктове за мониторинг в населени места от община Велики Преслав.

По програмата за почвен мониторинг III ниво – локални почвени замърсявания се извършва контрол на Б-Б кубове за съхранение на негодни за употреба ПРЗ в с. Хан Крум, стопанисвани от Община Велики Преслав. По данни от РИОСВ – Шумен в с. Хан Крум са разположени 34 броя Б-Б кубове за съхранение на пестициди, препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и други химикали с общ обем 55630 кг / 10800 л.

В Община Велики Преслав няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, цинк, мед, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, намиращи се на територията на общината, но за това няма данни.

Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства с бензинови двигатели. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътни зони с ширина 15-25 метра. Няма конкретни изследвания за наднормено ниво на замърсяване.

На територията на община Велики Преслав, към настоящия момент няма предприятия, попадащи в обхвата на Раздел I към глава седма на ЗООС, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал от съхранение на химични вещества. Работата на експертите от РИОСВ – Шумен в това направление обхваща дейностите по ограничаване и предотвратяване на аварии с опасни химични вещества, с цел опазване на околната среда и здравето на населението. Прилагането на превантивният подход се основава на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВО, Закона за опазване на околната среда ЗООС и наредбите към тях.

През периода 2015-2019 г. са извършени проверки по отношение на използваните и съхранявани химични вещества в предприятия, ситуирани на територията на Община Велики Преслав. Основната цел на контролната дейност по отношение на химикалите е да се ограничава и предотвратява риска за човека и околната среда от въздействието на всички химични вещества, класифицирани като опасни по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси /ЗЗВВХВС/, които се съхраняват, произвеждат и употребяват на територията на РИОСВ – Шумен.

Контролирани предприятия на територията на Община Велики Преслав, по отношение на използваните и съхранявани химични вещества са 21 на брой, разположени предимно в града и селата – Драгоево, Осмар, Хан Крум, Троица, Миланово и Кочово.

Наличието на терени с ерозирали почви налага прилагането на конкретни почвозащитни, агротехнически и противоерозионни мероприятия. Такава необходимост е разработването на Общинска програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите, като част от природната среда. Програмите се изготвят на основание чл. 26, ал. 1 от Закона за почвите, в съответствие с Националната програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите.

В резултат на антропогенната дейност и климатичните промени, почвите са подложени на редица деградационни процеси и заплахи, като ерозия, замърсяване, запечатване, намаляване на биоразнообразието и почвеното органично вещество, засоляване, киселяване, уплътняване, наводнения и свлачища. Комбинация от някои от тези заплахи може да доведе до климатични изменения, безводие и опустиняване, а замърсяването на почвата води до влошаване качеството на храната и питейната вода, което е основна заплаха за здравето на населението. Почвите като намаляващ природен ресурс с неоспорими екологични свойства и основна предпоставка за човешкото съществуване, трябва да бъдат съхранени за сегашните и бъдещите поколения.

Процесите, увреждащи почвите (ерозия, киселяване, засоляване, уплътняване, намаляване на почвеното органично вещество, замърсяване, запечатване, свлачища) и неправилното им ползване често имат по-големи последици от очакваното.

Горите предпазват почвата от ерозия и масовото им изсичане може да доведе до редица проблеми и нарушаване на екосистемите. На ерозиране са подложени слабоструктурните почви, образувани върху наклонени терени: излужени и типични канелени горски почви; канелени горски почви, лесивирани; рендзини; кафяви горски почви. Обработваемите земи са разположени на равни терени. Ерозията на почвите не е от процесите с ограничаващо действие за земеделието в територията на общината.

За основни източници на замърсяване на почвите се считат :

- Газове от изгаряне на въглища и течни горива, които попадат от киселинни дъждове;
- От транспорта–замърсявания, свързани с дизеловите и бензинови двигатели;
- Комунално-битова дейност–изхвърляне на отпадъци, които при неправилно съхранение могат да ги замърсят;
- Ниската лесистост в равнинната част на общината, водеща до бавно изтощаване на почвите, ерозия и засоляване.

Замърсяване на почвата е постъпване на такива вещества и организми, които въздействат отрицателно върху плодородието, продуктивността и самопочистването на почвата, понижават технологичната, хранителната и хигиенно-санитарната ценност на отглежданите култури и качеството на други природни обекти.

Групата на замърсителите, наречени тежки метали, обхващат 2/3 от таблицата на Менделеев. Тежките метали активно участват в биологичните процеси, главно в състава на много ферменти. Тези елементи се намират в почвата, но от порядъка на природни микроконцентрации, които зависят от геохимичния състав на почвообразуващата скала.

По тежест на опасност тежките метали се разделят на три основни групи:

- Първа група - живак, кадмий, олово, арсен, селен, цинк, титан;
- Втора група - кобалт, никел, молибден, мед, хром;
- Трета група - барий, ванадий, манган, стронций, алуминий.

Замърсяването на земеделските земи с тежки метали води до намаляване на добивите и повишаване количеството на продукция, а оттам до преминаването им в хранителната верига.

На територията на гр. Велики Преслав са регистрирани две свлачища с локален характер – на ул. „Люле Бургас” и на ул. „Любен Каравелов”. Локални свлачища са регистрирани и в селата Кочово и Осмар.

За всички нарушени терени от добивни дейности на територията на общината - „Кариера Драгоево” АД с. Драгоево и „Вародобив” АД с. Троица са изготвени проекти за експлоатацията им и за поетапна рекултивация.

Локални заблатявания или временно повърхностно преовлажняване се оформя предимно през влажния сезон, в ниските участъци по руслото на р. Камчия, както и в района на местността „Блатото” в землището на гр. Велики Преслав.

Община Велики Преслав все още няма разработена Програма за опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите, като срокът за това е до края на 2023 година.

Ежегодно се полагат усилия за премахване на нерегламентираните и локални замърсявания в общината. Реализирани са мерки за рекултивация на нарушени терени и действия за контрол върху употребата на изкуствени торове. Предприемането на мерки за намаляване на тези процеси е необходимо, за да се избегне тяхното бъдещо задълбочаване и за да се ограничи заплахата, която представляват за околната среда и човешкото здраве. Необходими са действия при източника на увреждане на почвите и предприемане на строги мерки за контрол, за да се осигури безопасност на храните и здравето на населението като резултат от замърсяване на почвите.

В сезона по прибиране на реколтата и през пожароопасния период, във връзка със Закона за опазване на земеделските земи се издава Заповед на кмета на общината за забрана паленето на стърнищата, с цел предпазване от пожари и унищожаване на хумусния слой на почвата. Локални замърсявания на почвите възникват вследствие нерегламентирано изхвърляне на строителни и битови отпадъци от жителите на общината.

Замърсяването на почвата с битови, строителни, растителни отпадъци и оборски тор е с локален и силно ограничен характер.

ИЗВОДИ:

Почвите са ограничен и практически невъзстановим природен ресурс и е необходимо опазването им да е приоритет на всеки. Само с общи усилия и действия на всички компетентни органи ще се постигнат положителни резултати относно трайното намаляване и/или предотвратяване на дейностите и процесите, водещи до вредни изменения на почвата.

От извършвания мониторинг от РИОСВ – Шумен е видно, че почвите в община Велики Преслав са в сравнително добро общо екологично състояние. При извършените анализи в пунктовете за почвен мониторинг на територията на общината не са регистрирани наличия на тежки метали над ПДК, както засоляване и вкисляване на почвите. Това се дължи на воденето от земеделските кооперации и арендатори на добри земеделски практики, правилна употреба на пестициди и торове и сеитбооборот.

Сериозен проблем за почвеното плодородие е паленето на стърнища и образуването на нерегламентирани замърсявания на почвите с отпадъци около населените места. Тенденцията е към намаляване на нерегламентираното изхвърляне на отпадъци. Потенциални източници причиняващи замърсяване на почвите са: промишлеността; транспорта; отпадъците; химическите средства, „пренесени” чрез праха и аерозолите по въздушен път; инфилтрацията на замърсени с вредности води; химизацията на селското стопанство (растителната защита – използването на пестициди и минерални торове), строителни и др. дейности в самите населени места.

3.4. Зелена система и биоразнообразие

3.4.1. Защитени зони и биоразнообразие

Мрежата „Натура 2000” е най-амбициозната инициатива, която някога е предприемана за опазване на богатото природно наследство на Европа. Екомрежата е създадена през 1992 г. чрез приемането на Директивата за местообитанията, която заедно с Директивата за птиците представлява крайъгълният камък на политиката за опазване на природата в Европа. Тя е важен елемент от изпълнението на поетия ангажимент от държавните и правителствените

ръководители в Европа по време на срещата им на високо равнище в Гьотеборг през 2001 г. за „спиране на загубата на биологичното разнообразие до 2010 година”. Досега в нея са включени около 20 000 обекта, които обхващат почти 20% от територията на ЕС. Целта на мрежата „Натура 2000” е да се опазват и управляват уязвими видове и местообитания в тяхната естествена област на разпространение в Европа, без оглед на национални или политически граници. „Натура 2000” не е просто система от строго охранявани природни резервати. Тъй като тя е неразделна част от селския пейзаж, важно е обектите да продължават да се управляват по начин, който отчита присъствието на уязвими местообитания и видове.

Принципът за управление на екомрежата е, че човек и природа работят най-добре в партньорство помежду си. Този принцип има много предимства както за опазване на природата, така и за хората, които живеят и работят в селски райони. „Натура 2000” на практика е техен съюзник, способстващ за запазване на икономическата жизнеспособност и социалната структура на много от селските райони. Тя предоставя нови възможности за икономическа диверсификация и вътрешни инвестиции.

Към 2020 г. националната мрежа от защитени зони включва: 120 защитени зони за опазване на дивите птици, покриващи 23.1% от територията на България; 234 защитени зони за опазване на природни местообитания, покриващи 30,3% от територията на България.

Защитени зони

Местата, попадащи в екологичната мрежа Натура 2000 се определят в съответствие с две основни за опазването на околната среда Директиви на Европейския съюз - Директива 92 /43/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна (Директива за хабитатите) и Директива 79/409/ЕЕС за съхранение на дивите птици (Директива за птиците). Съгласно ЗБР защитените зони са места от територията и акваторията на страната, които отговарят на изискванията за наличие на важни за биологичното разнообразие растителни и животински видове и типове природни местообитания, включени в Приложенията на Директивите за местообитанията и птиците. Защитените зони са територии, предназначени за опазване или възстановяване на благоприятното състояние на включените в тях природни местообитания, както и на видовете в техния естествен район на разпространение.

По Закона за биологичното разнообразие /ЗБР/ в община Велики Преслав са разположени общо 4 защитени зони, включени в екологичната мрежа НАТУРА-2000.

Таблица 22: Защитени зони по НАТУРА-2000, обхващащи част от горските територии в община Велики Преслав

Директива по ЗБР-79/409/ЕЕС за запазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна – хабитати	Обща площ на зоната, ха	Част от площта на зоната, попадаща в горските територии на общ. В. Преслав, ха
BG0000421 33 „Преславска планина”	14060,0	689,6
BG0000382 33 „Шуменско плато”	4490,6	812,6
BG0000178 33 „Тича”	2704,6	2604,3
BG0000393 33 „Екокоридор Камчия-Емине”	28054,8	1515,1

Източник: ТП ДГС - Преслав

Защитена зона BG0000421 Преславска планина

Защитена зона Преславска планина е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците. Общата площ на зоната е 14060.0 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 689,6 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона,

включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 6 типа горски природни местообитания.

Природни местообитания:

- 6110- Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*.
- 6210 -Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia*-важни местообитания за орхидеи);
- 6240 -Субпанонски степни тревни съобщества;
- 6430 -Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс;
- 6510 -Низинни сенокосни ливади;
- 7220 -Извори с твърда вода с туфести (бигорни) формации (*Cratoneurion*);
- 8210 -Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове;
- 9150- Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*);
- 9170- Дъбово-габърви гори от типа *Galio-Carpinetum*;
- 9180 -Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове;
- 91G0-Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*;
- 91M0 -Балкано-панонски церово-горунови гори;
- 91Z0- Мизийски гори от сребролистна липа;
- 91E0 -Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus exselsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*);

Растителни видове: В защитена зона „Преславска планина” са установени 8 находища на целевия вид *Himantoglossum caprinum*. В Стандартния формуляр за защитената зона няма описани находища на вида.

Безгръбначни: *Paracaloptenus caloptenoides*- (Обикновен паракалоптенус);

Риби: *Rh.Sericeus*- (Горчивка); *C. Taenia*- (Обикновен щипок);

Земноводни и влечуги: *Triturus karelinii* – (Голям гребенест тритон); *Bombina variegata* - (Жълтокоремната бумка); *Bombina bombina*-(Червенкоремната бумка); *Emys orbicularis*- (Обикновена блатна костенурка); *Elaphe sauromates*- (Смок); *Testudo graeca*- (Шипобедрена костенурка);

Бозайници, без прилепи: *Mesocricetus newtoni*- (Добруджански хомяк); *Spermophilus citellus*- (лалугер); *Vormela peregusna*-(пъстър нор);

Прилепи: *Myotis myotis*- (голям нощник); *Miniopterus schreibersii*- (дългокрил прилеп); *Rhinolophus hipposideros* - (Малкият подковонос); *Myotis blythii*- (Остроух нощник); *Rhinolophidae mehelyi*- (Подковонос на Мехели); *Rhinolophus blasii* -(Средиземноморски подковонос); *Myotis emarginatus*- (Трицветен нощник); *Barbastella barbastellus*- (Широкоух прилеп); *Rhinolophus euryale*- (Южен подковонос);

Защитена зона BG0000382 Шуменско плато

Защитена зона Шуменско плато е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 4490.6 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 812,6 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона,

включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 12 типа природни местообитания, от които 5 типа са горски.

Природни местообитания:

- 6110- Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*.
- 6210- Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia*-важни местообитания за орхидеи);
- 6240- Субпанонски степни тревни съобщества;
- 6430- Хидрофилни съобщества от високи треви в равнините и в планинския до алпийския пояс;
- 6510- Низинни сенокосни ливади. Разпространение;
- 7220- Извори с твърда вода с туфести (бигорни) формации (*Cratoneurion*);
- 8210- Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове;
- 8310- Неблагоустроени пещери;
- 9150- Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*);
- 9180- Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове;
- 91G0- Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*;
- 91M0- Балкано-панонски церово-горунови гори;
- 91S0- Западнопонтийски букови гори;
- 91W0-Мизийски букови гори;
- 91E0 -Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*);

Растителни видове: В защитена зона „Шуменско плато” са установени 55 находища на целевия вид *Himantoglossum caprinum*. В Стандартния формуляр за защитената зона няма описани находища на вида.

Безгръбначни: *Rosalia alpina*- (Алпийска розалия); *Lucanus cervus*- (Бръмбар рогащ); *Morimus funereus*- (буков сечко); *Lycaena dispar*- (Лицена); *Cerambyx cerdo*- (обикновен сечко);
Земноводни и влечуги: *Triturus karelinii* – (Голям гребенест тритон); *Bombina variegata*- (Жълтокоремната бумка); *Emys orbicularis*- (Обикновена блатна костенурка); *Elaphe saurotates*- (Смок); *Testudo graeca*- (Шупобедрена костенурка);
Бозайници, без прилепи: *Mesocricetus newtoni*- (Добруджански хомяк); *Spermophilus citellus*- (лалугер); *Vormela peregusna*- (нъстър нор);
Прилепи: *Myotis myotis*- (голям нощник); *Miniopterus schreibersii* - (дългокрил прилеп); *Myotis capaccinii*- (Дългопръст нощник); *Myotis bechsteinii*- (Дългоух нощник); *Rhinolophus hipposideros* - (Малкият подковонос); *Myotis blythii*- (Остроух нощник); *Rhinolophidae mehelyi*- (Подковонос на Мехели); *Rhinolophus blasii* - (Средиземноморски подковонос); *Myotis emarginatus*- (Трицветен нощник); *Barbastella barbastellus*- (Широкоух прилеп); *Rhinolophus euryale*- (Южен подковонос);

Защитена зона BG0000178 Тича

Защитена зона Тича е приета с Решение № 122 от 02 март 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 2704.64 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 2604,3 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.
2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона,

включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 6 типа природни местообитания, от които 5 типа са горски.

Природни местообитания:

3260- Равнинни или планински реки с растителност от *Ranunculion fluitantis* и *Callitriche-Batrachion*;

6110 -Отворени калцифилни или базифилни тревни съобщества от *Alyso-Sedion albi*;

6210 -Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (*Festuco Brometalia*),

6240 -Субпанонски степни тревни съобщества;

7220-Извори с твърда вода с туфести (бигорни) формации (*Cratoneurion*);

8210-Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове;

9150 -Термофилни букови гори (*Cephalanthero-Fagion*);

9170 -Дъбови гори от типа *Galio-Carpinetum*;

9180- Смесени гори от съюза *Tilio-Acerion* върху сипеи и стръмни склонове;

91G0- Панонски гори с *Quercus petraea* и *Carpinus betulus*;

91H0- Панонски гори с *Quercus pubescens*;

91M0- Балкано-панонски церово-горунови гори;

91Z0 -Мизийски гори от сребролистна липа;

91E0-Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (*Alno-Pandion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*;

Безгръбначни: *Unio crassus*-(Овална речна мида); *Paracaloptenus caloptenoides*- (Обикновен наракалонтенус);

Риби: *Rh.Sericeus*- (Горчивка); *Barbus cyclolepis* (Маришката мряна); *C. Taenia*- (Обикновен щипок); *Barbus petenyi*- (Черната мряна);

Земноводни и влечуги: *Triturus karelinii* – (Голям гребенест тритон); *Bombina variegata*- (Жълтокоремната бумка); *Emys orbicularis*- (Обикновена блатна костенурка);

Elaphe saurotes-(смок); *Testudo graeca*-(Шипобедрена костенурка);

Бозайници, без прилепи: *Lutra lutra*-(видра); *Vormela peregusna*-(нъстър нор);

Прилепи: *Myotis myotis*-(голям нощник); *Myotis capaccinii*- (Дългопръст нощник);

Rhinolophus hipposideros - (Малкият подкованос); *Myotis emarginatus*- (Трицветен нощник);

Защитена зона BG0000393 Екокоридор Камчия-Емине

Защитена зона Екокоридор Камчия - Емине е приета с Решение № 661 от 16 октомври 2007 г. на Министерски съвет за приемане на списък на защитените зони за опазване на природните местообитания и на дивата флора и фауна и местообитанията на птиците с обща площ 28054.79 ха, от които в горските територии на общ. В. Преслав – 1515,1 ха.

Целите на опазване на защитената зона са:

1. Запазване площта на природните местообитания и местообитанията на видовете и техните популации, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

2. Опазване на естественото състояние на природните местообитания и местообитанията на видове, предмет на опазване в рамките на защитената зона, включително и на естествения за тези местообитания видов състав, характерни видове и условия на средата.

3. Възстановяване при необходимост на площта и естественото състояние на приоритетни природни местообитания и местообитания на видове, както и на популации на видовете, предмет на опазване в рамките на защитената зона.

За зоната са определени 11 типа природни местообитания, от които 8 типа са горски.

Природни местообитания:

6210 -Полуестествени сухи тревни и храстови съобщества върху варовик (Festuco Brometalia),
6240 -Субпанонски степни тревни съобщества;
8210 -Хазмофитна растителност по варовикови скални склонове;
9150-Термофилни букови гори (Cephalanthero-Fagion);
91AA-Източни гори от космат дъб;
91M0 -Балкано-панонски церово -горунови гори;
91S0- Западнопонтитски букови гори;
91Z0 -Мизийски гори от сребролистна липа;
91E0 -Алувиални гори с *Alnus glutinosa* и *Fraxinus excelsior* (Alno-Pandion, Alnion incanae, Salicion albae);
Растителни видове: В защитена зона „Екокоридор Камчия-Емине” е установено само едно находище на целевия вид *Himantoglossum caprinum*. В Стандартния формуляр за защитената зона няма описани находища на вида.
Безгръбначни: *Rosalia alpina*-(Алпийска розалия); *Unio crassus*-(Овална речна мида); *Lucanus cervus* –(бръмбар рогач); *Morimus funereus*-(буков сечко); *Vertigo angustior*-(Вертиго); *Lycena dispar* – (Пеперуди); *Paracaloptenus caloptenoides*-(Обикновен паракалоптенус); *Coenagrion ornatum*-(Ценагрион);
Риби: *Barbus cyclolepis* (Маришката мряна); *C. Taenia*-(Обикновен щипок); *Barbus petenyi*-(Черната мряна);
Земноводни и влечуги: *Triturus karelinii* – (Голям гребенест тритон); *Bombina variegata*-(Жълтокоремната бумка); *Bombina bombina*-(Червенокоремната бумка); *Emys orbicularis*-(Обикновена блатна костенурка); *Elaphe sauromates*-(пъстър смок); *Testudo graeca*-(Шипобедрената костенурка);
Бозайници, без прилепи: *Lutra lutra*-(видра); *Canis lupus*-(вълк); *Mesocricetus newtoni*-(Добруджански хомяк); *Spermophilus citellus*-(лалугер); *Vormela peregusna*-(пъстър пор);
Прилепи: *Rhinolophus ferrumequinum*-(Голям подковонос); *Myotis bechsteinii*-(Дългоух нощник); *Rhinolophus hipposideros*-(Малкият подковонос); *Myotis emarginatus*-(Трицветен нощник); *Barbastella barbastellus*-(Широкоух прилеп); *Rhinolophus euryale*-(Южен подковонос);

Защитени територии

Със Закона за защитените територии (ЗЗТ) се уреждат категориите защитени територии, тяхното предназначение и режим на опазване и ползване, обявяване и управление. Целта на закона е опазването и съхраняването на защитените територии като национално и общочовешко богатство и достойние и като специална форма на опазване на родната природа, способстващи за развитието на културата и науката и за благополучието на обществото. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и опазване на характерни или забележителни обекти на неживата природа. Към настоящия момент България има развита мрежа от защитени територии в европейски план, включваща 973 ЗТ с обща площ 583 876.3 ха, което представлява около 5.3 % от територията и акваторията на страната. В системата от ЗТ се включват резерватите, националните паркове, природни забележителности, природни паркове и защитени местности.

На територията на общината попадат 5 защитени територии по смисъла на Закона за защитените територии /ЗЗТ/, в това число 2 поддържани резервата, 1 природен парк и 2 защитени местности. Защитените територии са предназначени за опазване на биологичното разнообразие в екосистемите и на естествените процеси, протичащи в тях, както и на характерни или задължителни обекти на неживата природа и пейзажи.

Таблица 23: Защитени територии в община Велики Преслав

Защитена територия	Площ, /ха/	Местонахождение	Заповед за обявяване	Цел на обявяване
Поддържан резерват „Дервиша“	10,6	гр.Велики Преслав	Обявен с Постановление №13427/23.X.1948г. на Министерство на земеделието и горите, Прекатегоризиран в поддържан резерват със ЗАПОВЕД № РД-361/15.10.1999г. Резерватът се управлява от РИОСВ Шумен.	Естествено находище на конски кестен
Поддържан резерват „Патлейна“	40,62	гр.Велики Преслав	Обявен с Постановление № 13428/ 23.X.1948 г. на Министерство на земеделието и горите, разширен със ЗАПОВЕД №977/26.XII.1979г. на Комитета за опазване на природната среда при Министерския съвет (ДВ, бр.8 от 1980 г.) Прекатегоризиран в поддържан резерват със ЗАПОВЕД №РД-360/15. 10.1999 г. Резерватът се управлява от РИОСВ Шумен	Опазване и поддържане на дивия рожков и на застрашените флористични видове
Защитена местност “Див рожков”	72,7	гр.Велики Преслав	№ РД 521/ 12.07.2007 г. ДВ,бр.72/2007г. ЗАПОВЕД № 578 от 17.06.1986 г. на Буферна зона на Резерват Патлейна	Опазване, поддържане и съхраняване на естественото находище на растителния вид Урумово лале
Защитена местност "Конски кестен"	57,4	гр.Велики Преслав	№ РД-512/12.07.2007г. ДВ, бр.72/2007г. ЗАПОВЕД №578 от 17,06,1986г. на Буферна зона на Резерват Конски кестен	Опазване и поддържане на уникално находище на конски кестен
Природен парк “Шуменско плато”	Обща площ на парка е 3929,9 в ДГС	с.Кочово, с.Осмар, с.Троица	№ РД-563/08.05.2003 г. ЗАПОВЕД №79 от 05.02.1980 г. на ДВ бр.21/1980 от 2011 г. Паркът има приет от МС и	Поддържане на разнообразието на екосистемите и опазване на биологичното разнообразие в тях;

	Преслав попадат 812,6		действащ План за управление	Предоставяне на възможности за развитие на научни, образователни и рекреационни дейности; Устойчиво ползване на природни ресурси при запазване на традиционни форми на поминък, както и осигуряване на условия за развитие на туризъм.
Защитена местност „Блатно кокиче“	площ 12,0 ха	Местност „Калпунар“, с.Кочово	Заповед № 1938/03.07.1970 г на МГТП	Естествено находище на блатно кокиче
Защитена местност „Блатно кокиче“	площ 19,0 ха	с.Осмар	Заповед № 608/23.08.1979 г на КОПС	Естествено находище на блатно кокиче

Източник: ТП ДГС - Преслав

Поддържан резерват „Дервиша” - Заповед № 361/15.10.1999 г. на МОСВ: Обявен като защитена територия “Природен резерват” с Постановление №13428/23.10.1948 г. на МЗГ, и прекатегоризиран със Заповед № РД-361/15.10.1999 г. на МОСВ, съгласно ЗЗТ и изискванията за категориите защитени територии. Поддържаният резерват (ПР) “Дервиша” е с площ 10,6 ха се намира на 3 км от гр.В.Преслав в ДГТ на СИДП ТП „ДГС Преслав” по северния склон на Преславската планина. Разположен е по двата бряга на дерето на р. Дервишка, като тясна успоредна на дерето ивица и е обявен за защитена територия за съхраняване и защита на единственото естествено находище на дървесния вид “конски кестен” в България, запазен остатък от някогашна обширна гора. Отделни екземпляри от конския кестен в поддържания резерват достигат 35 метра височина. В защитената територия растат още орех, клен, габър, сребролистна липа, а тревната покривка е разнообразна на видове. На изток – югоизток ПР “Дервиша” граничи с път, останки от стар римски път. Няма и изготвен план за управление.

На територията на поддържания резерват са забранени всякакви дейности, с изключение на: преминаване на хора по маркирани екопътеки, включително с образователна цел, утвърдени със Заповед на министъра околната среда и водите; събиране на семенен материал с научна цел или за възстановителни дейности, както и за провеждане на поддържащи, направляващи и регулиращи мерки.

Поддържан резерват “Патлейна” - Заповед № 360/15.10.1999 г. на МОСВ: Защитената територия е обявена за природен резерват с Постановление на МЗГ №13428/23.10.1948 г., с площ 4,3 ха, разширена със Заповед на КОПС № 977 от 26.12.1979 г. и заема площ от 37,8 ха. Площта на поддържания резерват е актуализирана със Заповед № РД-316 от 30.05.2006 г. на МОСВ, съгласно която той заема площ от 40,62 ха. Със Закона за защитените територии е променен статута на защитената територия като същата от “резерват” е прекатегоризирана в категория “поддържан резерват” със Заповед на МОСВ № РД-360/15.10.1999 г. Поддържаният резерват “Патлейна” е в землището на гр. Велики Преслав на 4 км южно от града по северния склон на Преславска планина и едноименната местност, в красивата криволичеца долина между двете била над р. Патлейна и приточния ѝ дол. Поддържаният резерват е обявен за съхраняване и защита на естественото находище, останала част от съществуваща гора, от вида “див рожков”, терциерен реликт включен в „Червената книга” на България и най-голямо в страната. В защитената територия като съобщество растат още дъб, бряст, габър и др. дървесни видове.

Тревната покривка е богато и разнообразно представена като най-значим е защитения вид Урумово лале. На територията на поддържаения резерват “Патлейна” и в непосредствена близост до територията му се намират няколко исторически паметника – останки от манастирска църква и занаятчийска работилница с пещи от времето на Първото българско царство, края на IX и началото на X век и средновековния манастир от X век “Св. Пантелеймон”. Поддържаения резерват “Патлейна” не е документално предаден за стопанисване от РИОСВ, като регионален орган на МОСВ и няма изготвен план за управление. *На територията на поддържаения резерват са забранени всякакви дейности, с изключение на: преминаване на хора по маркирани екопътеки, включително с образователна цел, утвърдени със Заповед на министъра околната среда и водите; събиране на семенен материал с научна цел или за възстановителни дейности, както и за провеждане на поддържащи, направляващи и регулиращи мерки.*

Природен парк “Шуменско плато” - Заповед № 563 / 08.05.2003 г. на МОСВ: Защитената територия е обявена като Народен парк със Заповед № 79/05.02.1980 г. на КОПС и прекатегоризиран в Природен парк със Заповед на МОСВ №563/08.05.2003 г. С площта си от 3929,9 ха, от които 812,6 ха са в ДГТ на ДГС Преслав, е най-голямата защитена територия в района на стопанството. Разположен е югозападно от гр. Шумен и обхваща по-голямата част от площта на Шуменското плато – най-големия дял на Шуменските височини, разположени в източната част на Дунавската хълмиста равнина. Географското положение, особеностите на релефа и почвено-климатичните условия предопределят голямото видово разнообразие на флората - повече от 550 вида висши растения, от които над 120 вида лечебни растения. Обликът на растителността като цяло в парка се определя от екосистемите, заемани от представителя на коренната дървесна растителност - мизийския бук и смесените съобщества широколистни гори, в които бука съжителства с обикновен и келяв габър, цер, благуна, клен, ясен, сребролистна липа, космат дъб и др. Многообразието на тревната покривка е представено и от защитени, застрашени и редки растителни видове, някои от които включени в “Червената книга” на България, като горска съсънка, давидов мразовец, пролетно ботурче /циклама/, седефче, снежно кокиче, българско еньовче, източен миск, кавказка копривка, ленолистен целolist, степен пашърнак, червен хедизарум, щитовидна фибигия. Проучени и описани на територията на ПП са 11 рода и 20 вида - представители на сем. Орхидеи, от които 1 вид е от включените 12 вида в “Червената книга” на България, а 5 от срещаните се видове са в Приложение №3 на Закона за биологичното разнообразие. ПП “Шуменско плато” с местоположението си, умерения климат и разнообразните биотопи е привлекателно местообитание за много представители на животинския свят. Висшата фауна, от средно-европейски с понтийски елементи, е представена от 109 вида гръбначни животни, от които 28 вида бозайници, 61 вида птици, 14 вида влечуги и 6 вида земноводни. От видово най-многочислената орнитофауна 45 са гнездящи, а останалите преминаващи или зимуващи. Разнообразието във видовото животинско представителство се изразява с присъствието на видовете смок мишкар, голям и малък ястреб, бухал, черен кълвач, черен щъркел, включени в “Червената книга” на България. Територията на Природния парк “Шуменско плато”, с разнородния скален състав на релефа и подземните реки, определящи карстовия ландшафт, е осеяна с около 60 пещери - сухи и водни, въртопи, скални образувания; скални манастири и църкви – археологически останки на крепости и селища, датиращи от различни исторически епохи.

Защитена местност “Див рожков” - Заповед № РД-521/12.07.2007 г. на МОСВ: Обявена за Защитена местност със Заповед № РД-521/12.07.2007 г. на МОСВ след прекатегоризиране на Буферната зона на ПР “Патлейна”, обявена със Заповед №578/17.06.1986 г. на КОПС и площ 72,7 ха. Целта е съхраняване на естественото находище на растителния вид **Урумово лале**, български ендемит, включен в “Червената книга” на Р. България. Стопанисва се и се охранява от ДГС Преслав, под контрола на РИОСВ-Шумен.

Защитена местност “Конски кестен” - Заповед № РД-512/12.07.2007 г. на МОСВ: Обявена за Защитена местност със Заповед № РД-512/12.07.2007 г. на МОСВ след прекатегоризиране на Буферната зона на ПР “Дервиша”, обявена със Заповед №578/17.06.1986 г.

на КОПС и площ 57,4 ха. Прекатегоризирането на буферна зона обявена със Заповед № 578/17.06.1986 г. на КОПС в ЗМ. Стопанисва се и се охранява от ДГС Преслав, под контрола на РИОСВ-Шумен.

Защитени местности „Блатно кокиче“ – с. Кочово и с. Осмар

На територията на община Велики Преслав в поземления фонд на землищата с. Кочово и с. Осмар се намират две естествени находища на ценния растителен вид ”Блатно кокиче”, основание за поставянето на заеманата от вида територия под защита. С общата им площ от 31,00 ха, те са най-големите в Северна България. Находището на блатно кокиче в местност ”Калпунар”, земл. с. Кочово е обявено като защитена местност със Заповед № 1938/ 03.07.1970г. на Министерство на горите и горската промишленост (МГГП), а находището в землището на с. Осмар е обявено за ЗМ със Заповед № 608/23.08.1979г. на Комитета за опазване на природната среда (КОПС). Находищата са ливади със смесена собственост, в по-голямата си част частна. Стопанисват се от земеделските кооперации в двете селища, в чиито арендовани земи са включени по-

голямата част от частните имоти на находищата, под контрола на РИОСВ- Шумен.

Биологично разнообразие

Биологичното разнообразие по своята същност представлява многообразието от всички живи организми във всички форми на тяхната естествена организация, техните съобщества и местообитания, на екосистемите и процесите, които протичат в тях.

Макар и сравнително малка по площ, България е страна с богато биологично разнообразие, представено от ценни растителни и животински съобщества, и съдържа примери за почти всички основни типове местообитания и биотопи, известни в Европа.

Биоразнообразието включва цялата жива природа на планетата в три основни нива на организация: 1) генетично – обхваща огромното разнообразие от генни комбинации във всички живи организми, 2) видово – включва видовете и разновидностите от всички групи живи организми и 3) екосистемно – обхваща не само разнообразието от живите организми в природата, но и сложните им взаимоотношения и разнообразни връзки помежду им и със заобикалящата ги природа. Съгласно националното законодателство, в България биоразнообразието се опазва главно чрез Закона за биологичното разнообразие, съгласно който биологичното разнообразие е неразделна част от националното богатство и опазването му е приоритет и задължение за държавните и общинските органи и гражданите. Биологичното разнообразие е част от националното богатство и опазването му е задължение с приоритетна значимост.

Същността на приоритетите по опазване на биологичното разнообразие могат да се систематизират главно в следните няколко аспекта: опазване на местообитания по типова характеристика и местообитания на застрашени, редки и ендемични растителни и животински видове, представителни за Република България и Европа, нормативно уредено в Закона за биологичното разнообразие (ЗБР) и Закона за лечебните растения (ЗЛР), подзаконовите нормативни документи – Наредби и Заповеди към него на МОСВ уреждат опазването и регулират ползването на редица лечебни, редки и застрашени растения за добиване на билки както изкупуване и търговия с тях.

Богатото флористично и фаунистично разнообразие в пределите на Община Велики Преслав е силно повлияно от физико-географското положение на територията и ограничената антропогенизация в южната гранична периферия. Богатият биологичен ресурс на общината има и важно стопанско значение. Икономически значими са дървесните видове, от които се добива дървен материал, лечебните растения, животински видове с ловно стопанско значение. В тази връзка, задължение на Община Велики Преслав е и опазването на богатото за района биоразнообразие.

Растителност

Според фитогеографското райониране на страната растителността на територията на

община Велики Преслав попада в ксеротермния дъбов пояс. В по-ниските места покрай реките коренната растителност е представена от влаголюбиви горски съобщества от бряст, черна елша, върби, тополи и др. Значителна част от тази коренна растителност е унищожена и на нейно място има обработваеми земи и пасища. В по-високите части на Шуменското плато, Преславска и Драгоевска планина, коренните растителни съобщества са представени предимно от дъбови формации – церови, горунови, благунови и дъбово-габъррови гори, но има и изкуствени насаждения от черен и бял бор, акация и др. Запазени са и отделни съобщества от мизийски бук по склонове със северна експозиция в Шуменското плато.

Според възприетото горско-растително райониране на Република България от 1979 г. по проф. Б.Захариев, професор В.Донов и колектив, територията на горското стопанство се намира в две области Мизийска (М) и тракийската (Т) горскорастителни области със следните подпояси:

М Мизийска горско-растителна област, подобласт Шуменски-Провадийски плата

М-І Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори

М-І-1 Подпояс на заливните и крайречни гори (0-600 мн.в.)-в района на този подпояс естествена дървесна растителност е представена от цер, благун, зимен дъб, липа, явор, клен, шестил, бук, габър, келяв габър, мъждрян, дива череша. Горите са предимно смесени. В резултат на извършените залесителни мероприятия от горското стопанство, добре се развиват и внесените по изкуствен път дървесни видове – черен и бял бор.

Т Тракийска горско-растителна област, подобласт Източна Стара планина

Т-І Долен равнинно-хълмист и хълмисто-предпланински пояс на дъбовите гори

Т-І-1 Подпояс на крайречните и лонгозни гори (0-700 мн.в) – срещат се смесени заливни гори от елша, върби, брястове и ясени, които заемат по-високите части на крайречните тераси, където заливането е краткотрайно, а нивото на подпочвените води е сравнително по-ниско. Създадени са култури от хибридни тополи на подходящи месторастения. Облика на тази формация е аналогична на лонгозната гора, но по състав е значително по-бедна и не притежава много и разнообразно увивни и подлесни видове. Расте върху равни до стръмни месторастения с дълбоки алувиални почви.

Т-І-2 Подпояс на равнинно – хълмисти дъбови гори (0-500 м н.в) – смесените широколистни гори без преобладание са най-често срещаните насаждения в пояса. На припечни изложения и билни и полегати форми най-разпространени са дъбовите горски формации, които са топлолюбиви и са представени от церови, церово-благунови и благунови насаждения с участието на клена, планинския ясен, липата и габъра.

На сенчести изложения и стръмни теренни форми са се настанили чисти и смесени букови и габъррови формации, които заемат влажни и богати месторастения.

Изкуствено са създадени култури от черен и бял бор, които постепенно се изместват от широколистни дървесни видове.

Разположени са предимно върху сива горска почва, насажденията са в добро състояние и с добра производителност.

Растителността на територията на общината се отнася към Европейската широколистна горска област. Естествените растителни съобщества са представени главно от широколистни листопадни гори. В преобладаващата си част те имат издънков произход, като резултат на многовековна стопанска експлоатация. Голяма част от широколистни листопадни гори са изсечени и са превърнати в обработваеми земи.

На териториите ползвани за земеделски нужди, са разположени както земеделски едногодишни култури – сеитбооборотни култури, така и трайни насаждения. Земи с трайни насаждения са основно лозови, овощни дървета и с трайни храстовидни култури – малини, и с етерично маслени култури, основно лавандула. Това са така наречените агрофитоцентози.

На терените, където няма гори и земеделски култури са разпространени основно два вида тревни съобщества. На равнинните и платовидни терени са формирани ксеротермни степни тревни съобщества и видове. На местата заливните тераси на реките Голяма Камчия и Врана са

обособени ливадни тревни ценози с характерните за тях ливадни треви. Подпочвената влага определя вида на тревните покривки. Преславската планина е обрасла почти да върховете си с дъбови и смесени гори. Характерни са горите от габър, благуи и бук - чисти и смесени. По-малко се срещат липа, явор, ясен, шестил, орех, дива череша. Горските видове се разнообразяват от дрян, шипка и глог. Много широко разпространен е люлякът. Тревната растителност е разнообразна. По поляните и горите расте дивия божур. Срещат се много ядливи гъби.

Специфични са естествените съобщества на застрашения от изчезване вид с реликтна природа Конски кестен (*Aesculus hippocastanum*). Балкански ендемит. Включен в Червената книга на България и в списъка на защитените растения. Гората е ранновъзрастна. Старите дървета са на възраст над 110 г. Находището на Конския кестен е включено изцяло в поддържания резерват „Дервиша“.

В Поддържан резерват „Патлейна“ се намира единственото на Балканите естествено находище на Див рожков (*Cercis siliguastrum* L.). Рядък вид с реликтна природа. Включен в Червената книга на България и в списъка на защитените растения.

Основна част от находището на Урумово лале (*Tulipa urumoffii*) също се намира в местността „Патлейна“. Той е застрашен от изчезване вид. Включен е в Червената книга на България и в списъка на защитените растения.

От тревната растителност преобладава луковидна ливадина (*Poa bulbosa* L.), пасищен райграс (*Lolium perenne* L.), трясък (*Cynodon dactylon* L.), на места и белизма (*Dichanthium*) и по-рядко садина (*Chrysopogon dryllus* L.), главно по селските мери. Покрай дерета и суходолия се срещат формации от полски бряст (*Ulmus minor*), ясен (*Fraxinus oxycarpa*), дръжкоцветен дъб (*Quercus pedunculiflorae* L.) и върби (*Salix alba*, *Salix fragilis*). Естествено растящите насаждения са изключително от издънков произход. От изкуствено внесените видове най-голямо участие има акацията, след това гледичията, черния бор, шестил, клена, явора, ореха, сребролистната липа, топола, копривка и др.

От храстовидните видове се срещат: обикновен и кучешки дрян, смрадлика, обикновена леска, европейски чашкодрян, обикновен глог, шипка, драка и др. Много широко разпространен е люлякът.

Голямото растително богатство на Община Велики Преслав се допълва от находищата на лечебни растения. Те съдържат голямо количество биологично активни вещества, на които се дължи тяхното лечебно действие. Съдържанието на лечебните вещества се обуславя от специфичните почвени и климатични дадености. Билките са богати на разнообразни химични съединения: полизахариди, гликозиди, алкалоиди, кумарини, витамини, терпеноиди, флавоноиди, въглехидрати и др.

От представителите на лечебните растения най-разпространени са: коприва, лайка, лавандула, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт и червен кантарион, горска ягода, глухарче, бръшлян, мъжка папрат, сладка папрат, живовлек, липа, люляк и др.

Към момента не съществува описание на точното местоположение на естествените находища условията в местообитанията, количеството и състоянието на ресурсите на тези видове. Необходимо е да се изгради система за наблюдение и оценка на диворастващите лечебни растения по отношение на състоянието и ползването им.

Животински свят

Характерни представители на фауната в обезлесените, скални терени са: пепелянка, стенен гущер, скалолазка, прилеп, таралеж, белка, сивата полевка, язовец, заек, лисица, чакал. Най-често срещаните представители от орнитофауната са някои видове, характерни за населените места и близките селскостопански площи – посевна врага (*Corvus frugilegus* L.), гугутка (*Streptopelia decaocto* Friv.), сива врага (*Corvus cornix* L.), гарга (*Coloeus monedula* L.), сврака (*Pica pica*), домашно и полско врабче (*Passer domesticus*, *Passer pontanus* L.), селска лястовица (*Hirundo rustica* L.), полска яребица (*Perdix perdix* L.), пъдпъдък (*Coturnix coturnix* L.), бял

щъркел (*Ciconia ciconia*), и др. В поречието на р. Камчия и нейните притоци се срещат и някои водолюбиви птици. По-важни представители на фауната, които обитават постоянно или временно територията на общината предимно в горските масиви са:

А. Клас Бозайници

1. Разред Чифтокопитни - обитават горския комплекс
Благороден елен - разпространен, с неравномерна гъстота
Сърна - разпространена повсеместно
Дива свиня - разпространена повсеместно
2. Разред Зайцеподобни
Сив заек - обитава повсеместно, като в горите е с незначителна гъстота
3. Разред Гризачи
Обикновена катерица - обитава горският комплекс
Лалугер - обитава откритите пространства
Обикновен сънливец (съсел) - обитава широколистните гори
4. Разред Хищници
Чакал - разпространен с незначителна гъстота
Лисица - разпространена повсеместно с малка гъстота
Дива котка - Разпространена повсеместно с незначителна гъстота
Златка - Обитават горските комплекси с незначителна гъстота, защитен вид
Белка - Обитават скалистите горски местообитания и край населени места
Черен пор - Разпространен с неравномерна гъстота
Пъстър пор - Среща се рядко, защитен вид
Язовец - Разпространен повсеместно с незначителна гъстота
Видра - Разпространена единично около реки, блатата, язовири, защитен вид
Скитащи кучета и котки - Със значителна гъстота около населените места

Б. Клас Птици

1. Разред Кокошеви
Обикновен фазан - обитава поречието на реките и крайречни райони.
Полска яребица - обитава обширните обработваеми земеделски земи
Пъдпъдък - обитава района по време на гнездене
2. Разред Гълъбови
Гривяк - разпространен повсеместно в горските комплекси
Скален гълъб - обитава района с незначителна гъстота
Гугутка - обитава районите около населените места
3. Разред Гъскови - по време на прелет из водните площи се задържат зеленоглавка, бърнета, белочели гъски, сива гъска и други предимно защитени видове
4. Разред Дневни грабливи птици. Защитени видове
Малък креслив орел - единични екземпляри
Обикновен мишелов - обитава района на лесничейството
Голям ястреб - единични екземпляри
Малък ястреб - единични екземпляри
Белошипа ветрушка - единични екземпляри по време на прелет
Черношипа ветрушка - единични екземпляри по време на прелет
Сокол орко - единични екземпляри по време на прелет
5. Разред Сиви. Защитени видове
Бухал - среща се единично
Горска улулица - обитава района
Горска ушата сова - обитава района
Забулена сова - единични екземпляри
Кукумявка - обитава района

6. В района на общината се срещат и птици представители от разредите пойни, кълвачови, синявицови, дългокраки, кукувици и други, предимно защитени видове

В.Клас Влечуги

1.Разред Костенурки

шипобедрена и шипоопашата костенурки.Защитени видове

2.Разред Люспести

различни видове гущери, обикновенна водна змия, жълтоуха водна змия, смок мишкар, синорник, пепелянка и други, повечето от които са защитени видове

3.Разред Опащати земноводни. Защитени видове

Обикновен тритон, дъждовник и други

Г.Клас Риби

Водите на река Камчия се обитават от черна мряна, речен кефал, уклея, каракуда, шаран, костур, сом и други.

През последните години се наблюдава тенденция на нарастване на процента на застрашените от изчезване и редки видове от фауната, особено при ловните видове. За около сто години природата е загубила напълно някои свои обитатели – мечка, рис. Причините са комплексни. Едни от основните проблеми е браконьерството, разпространено по отношение на някои представители на фауната – сърна, диво прасе, фазан и др.

РИОСВ - Шумен упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденциите в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

Извършват се дейности по оказване на първа помощ на намерени бедстващи екземпляри от защитени видове животни на територията на Община Велики Преслав и последващото им транспортиране до Спасителен център за диви животни „Зелени Балкани“ - гр. Стара Загора. Спасените екземпляри са основно птици от видовете Бял щъркел, Обикновен мишелов, Горска ушата сова, Черен бързолет и др.

Сериозна заплаха за биоразнообразието на Община Велики Преслав представляват пожарите, неконтролираното събиране на ядливи гъби и билки, браконьерството и изсичането на горите за огрев, както и незаконния лов на дивеч. За подобряване състоянието на околната среда и съхраняване на природните дадености е необходимо да се прилагат инициативи за повишаване екологичната култура на населението. На територията на общината има богата флора и фауна и интересни природни забележителности.

Защитени видове растения и животни

Част от територията на Община Велики Преслав попада в Природен парк „Шуменско плато“. За този парк са установени следните защитени, застрашени и редки растителни видове, включени в „Червената книга на България“:

• Защитени:

1. Горска съсанка – *Anemone sylvestris* L.
2. Гръцка ведрица – *Fritillaria graeca* Boiss.
3. Давидов мразовец – *Colchicum davidovi* Stef.
4. Пролетно ботурче /циклама/ - *Cyclamen coum* Mill.
5. Пясъчно подрумиче – *Anthemis regis-borisi* Stoj. Et Acht.
6. Румелийско подрумиче – *Anthemis rumelica* Vel.
7. Седефче – *Ruta graveolens* L.
8. Снежко кокиче – *Galanthus nivalis* L.
9. Черноморска ведрица – *Fritillaria pontica* Wahl.

• Застрашени:

1. Каdifено великденче – *Veronica spicata* L.

• Редки:

1. Българско еньовче – *Galium bulgaricum* Vel.

2. Източен миск – *Jurinea Ledebourii* Bunge.
3. Кавказка копривка – *Celtis caucasica* Willd.
4. Ленолистен целолист – *Haplophyllum thesioides* G. Don.
5. Степен пащърнак – *Pastinaca umbrosa* Stef. Ex DC.
6. Хьофтианово часовниче – *Erodium hoeffianum* C. A. Mey.
7. Червен хедизариум – *Hedysarum tauricum* Pall. Ex Willd.
8. Щитовидна фибигия – *Fibigia clypeata* L. Medic

Защитените гръбначни животни в Природен парк “Шуменско плато” са:

- Видове от Националната Червена книга:
 1. Смок мишкар - *Elaphe longissima longissima*
 2. Урсиниева усойница – *Vipera ursinii racosiensis*
 3. Египедски лешояд – *Neophron pernoterus*
 4. Голям ястреб – *Accipiter gentilis*
 5. Малък креслив орел – *Aquila pomarina*
 6. Бухал – *Bubo bubo*
 7. Осояд – *Pernis apivorus*
 8. Черен кълвач – *Driocopus martius*
 9. Добруджански хомяк – *Mesocricetus newtoni*
 10. Вълк – *Canis lupus*
 11. Пъстър пор – *Vormela peregusna*
- Видове от Световната Червена книга:
 1. Гръцка костенурка - *Testudo hermalis*
 2. Вълк - *Canis lupus*
 3. Пъстър пор - *Vormela peregusna*

Видове обект на ловен туризъм

Ловната площ на общината включва всички земи, гори и водни площи, които са обитавани от дивеч или в които има условия за съществуването му, извън населените места. Организацията на ловната площ, управлението на ловното стопанство и контролът по стопанисването на дивеча се осъществяват от Министерството на земеделието и храните. Не се обособяват ловностопански райони върху териториите на поддържаните резервати. В защитените територии стопанисването на дивеча се извършва съобразно техния режим и план за управление.

Площта на ловностопанските райони зависи от основния вид дивеч. При основен вид благороден елен тя е не по-малка от 2 000ха., за дива свиня и сърна - 1 500ха., а при смесен характер на местообитанията (едро- и дребнодивечов) не по-малко от 1 000ха. В землището на едно населено място - село, не се обособяват повече от един ловностопански район.

На територията на Община Велики Преслав се намира Държавно горско стопанство „Преслав”. Основните видове, обект на ловен туризъм са:

- Благороден елен (*Cervus elaphus* L.)
- Дива свиня (*Sus scrofa* L.)
- Сив заек (*Lepus europaeus*)
- Пъдпъдък (*Coturnix coturnix*)

Динамичните промени в екологичните условия и склонността към все по-интензивно използване на природните ресурси и в бъдеще ще породят проблеми по отношение опазването на видовете. Все по-остро ще стои въпросът за правилното оценяване възможностите на растителните и животинските популации за възстановяване, естествено възпроизвеждане, което от своя страна ще обуслови съхраняването на природно дадения ни генетичен фонд.

Според Доклада за горите с висока консервационна стойност на територията на ДГС „Преслав“, в района са установени множество растителни и животински застрашени, изчезващи и ендемични видове, включени в Червената книга на Република България.

Растителни видове с потенциално разпространение на територията на ДГС Преслав, включени в Приложение 1А към Националното ръководство

1. Обикновена пърчовка (*Himantoglossum caprinum*)

Многогодишно тревисто растение с 2 яйцевидни грудки. Стъблата високи 30–90 cm, с 5–8 сиво-зелени, елиптични листа. Съцветията с 20–40 цвята, рехави. Околоцветните листчета събрани в шлем, виолетово-бели с надлъжни линии. Устната 3-делна; страничните дялове линейни, извити, дълги 9–22 mm, вълнисти по края; средният дял дълъг 4,5–8,5 cm, леко усукан, на върха 2-делен. Шпората 4,5–7 mm. Цв. VI, пл. VII. Насекомо опрашващо се растение. Размножава се със семена. Среща се по открити,

слънчеви места, по-често на варовити каменисти почви, по слабо използвани пасища, сред храсталаци и на горски поляни в светли широколистни гори. Видът фигурира в Червена книга на Р. България с категория „уязвим“ и е защитен вид по силата на ЗБР.

В ДГС Преслав има находище на вида в защитена територия на Природен парк „Шуменско плато“.

ЗАПЛАХИ: Ограниченото разпространение. Негативни фактори са залесяването с иглолистни култури; нерегулираната паша в сезона на цъфтеж и плодоносене и изоставянето на териториите (в последните десетилетия). През 70-те и 80-те години на миналия век превръщането на т. нар. пустеещи места във вилни зони е причина за унищожаване на много популации.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на потенциалните находищата на вида в границите на горското стопанство. В зоните на посочените подотдели в който се среща вида не се провеждат лесовъдски дейности.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. Извършване на периодични наблюдения за състоянието на находището на вида от специалисти и служители на стопанството за определяне общото здравословно състояние на популациите и наличието на защитените индивиди.

2. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата.

2. Елвезиево кокиче (*Galanthus elwesii* Hooker f.)

Многогодишно луковично растение, геофит. Стъблото достига 20 cm. На върха си носи един увиснал надолу цвят, в основата на който е развит ципест зеленикав лист прикрепен с влагалище. Околоцветните листчета са шест: три външни бели (от 15 до 25 mm) разперени, лъжичковидни, вътрешните са три почти два пъти по-малки, докосващи се едно в друго със зелено петно на върхната и приосновната част. Цъфти в периода януари-април,

плодоноси май-юни. Расте из

храсталаци, гори и скални поляни в низинния, буковия и дъбовия пояси. Среща се ненарядко в цяла България. Видът фигурира в Червена книга на Р. България (Пеев и др.) с категория „застрашен“ и в ЗБР. В ДГС Преслав има находище на вида в защитена територия на Природен парк „Шуменско плато“.

ЗАПЛАХИ:

Намаляване на площта на природното местообитание и местообитанието на вида и на популацията в резултат на човешка намеса;

Нарушаване на естественото състояние на природното местообитание и местообитанието на вида;

Залесяването и промяна на предназначението и начина на трайно ползване на земята;
Използването на пестициди и минерални торове в близост до местообитанието на вида;
Нарушаване динамиката на развитие на популацията вследствие паша от домашни животни;
Унищожаване на популацията вследствие разораване и разкопаване на нови площи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Инвентаризиране и картиране на находищата на вида в границите на горското стопанство. При провеждане на лесовъдските мероприятия да не се нанасят механични повреди на индивидите. При установяването на наличие на вида, дърветата в съседство се запазват и не подлежат на сеч. Склопеността да не пада под 0,6.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. Извършване на периодични наблюдения за състоянието на находището на вида от специалисти и служители на стопанството за определяне общото здравословно състояние на популациите и наличието на защитените индивиди.
2. Да се извършва предварително планиране и оценка на лесовъдските мероприятия, преди началото на дейностите в близост до находищата на вида, с цел да не се нарушат условията на средата.

3. Конски кестен (*Aesculus hippocastanum* L.)

Широколистно листопадно дърво, достигащо на височина 25 m. Листата са дланевидно перести, съставени от 5–7 обратно яйцевидни и двойно назъбени листчетата. Съцветията са метлица с конусовидна форма. Цветовете се състоят от 5 сраснали чашелистчета и 5 бели свободни венчелистчета с розови или червени петна. Плодът е сферична, зелена, покрита с много шипчета кутийка, разпукваща се на 3 дяла. Семената са почти сферични, гладки, лъскави и тъмнокафяви. Цъфтеж: април–юни. Плодоносене: август–септември. Видът е включен в Червена книга на България, т. 1, с категория „застрашен“, и в Закона за

биологичното разнообразие. Балкански ендемит. Среща се в широколистни съобщества, като образува самостоятелни групи или се смесва с обикновения габър.

В ДГС Преслав съществува единственото находище с висока численост и плътност. То се намира в местността „Дервиша“ – по протежението на реките Дервишка и Зурлева.

ЗАПЛАХИ: През последните години видът се напада масово от популацията на листоминиращия молец (*Cameraria ochridella*), което води до пълно обезлистване на короната и изтощаване на индивидите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на лесовъдските мероприятия в насаждения с единични екземпляри от конски кестен да се внимава да не се нанасят механични повреди на кестеновите дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

1. Разработване на план за управление на подържания резерват. Мониторинг, възстановителни и поддържащи дейности.
2. Проверка състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодноносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).
3. Инвентаризиране и картиране на други потенциални находища на вида.

4. Кестен (*Castanea sativa* Mill)

Дърво, достигащо на височина 30 m. Кората отначало е гладка и при надебеляването на стъблото се напуква. Листата са продълговато ланцетни, с кожеста и твърда петура. Цветовете са еднополови, като мъжките цветове са с дребни звънчевидни околоцветници, а женските са зеленикави, разположени в

бодлива обвивка. Орехчетата са кестеняви, почти сферични, с кожеста кафява обвивка. Цъфтеж: юни–юли Плодоносене: септември–октомври. Видът е включен в Червена книга на България, т. 1, с категория ”застрашен”.

Среща се в горната част на дъбовия и в буковия пояс, на влажни места. образува самостоятелни горски съобщества или участва в съобщества с бук, чинар и други широколистни дървесни видове.

ЗАПЛАХИ: Ограниченото разпространение. Негативни фактори в резултат на човешка намеса; Нарушаване на естественото състояние на природното местообитание и местообитанието на вида;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА СТОПАНИСВАНЕ

Да не се отсичат екземпляри от вида. При провеждане на лесовъдските мероприятия да се внимава да не се нанасят механични повреди на кестеновите дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Проверка на състоянието на находището на вида (ежегодно) – брой плодоносещи индивиди, здравословно състояние (наличие на повреди или вредители).

На територията на стопанството се среща единично.

Животински видове включени в Приложение 1Б към Националното ръководство, установени на територията на ДГС Преслав

1. Видра (*Lutra lutra*)

Обитава предимно реки, богати на риба, с незамръзващи бистри и незастояли води, с обрасли с растителност брегове. Също езера, блата, изкуствени водоеми. Леговището обикновено се намира в стръмен бряг и има вход под водата. Включен в „Червена книга на България, том 2, с категория застрашен вид. На територията на ДГС “Преслав” е рядък вид по реките, главно по р. Камчия, среща се и в яз. Тича.

ЗАПЛАХИ: Загуба на местообитания; Браконьерството.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В радиус от 100 м около леговище не се допускат стопански дейности (вкл. корекции на реки, изграждане на диги, изсичане на крайбрежна растителност, добив на инертни материали и строителство). На места където е необходимо да се възстанови крайречната растителност по реките в ДГС Преслав.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се установят броя на наличните размножаващи се семейни групи от вида и да се мониторира числеността им. Могат да се ползват и следите, видровете пътечки и екскременти, като указание за присъствие на вида.

2. Пъстър смок (*Elaphe sauromates*)

Пъстрият смок има най-дебелото тяло в сравнение с останалите смокове, срещащи се в България. Максималната дължина, която достига, е 1,70 m.

При възрастните гърбът е светложълт, понякога с леко оранжев оттенък. На всяка от люспите по гърба има по едно голямо напречно тъмно (почти черно) петно. Видът не е отровен. При безпокойство може да ухапе, но е безопасен за човека! Дневно активен вид. Убива жертвата, като се увива около нея и я задушавя. Храната му се състои предимно от птици, яйца, гризачи, земеровки, малките на зайци и

други не много едри бозайници, по-рядко гущери. Често се катери по дървета, навлизайки в гнезда и хралупи, но ловува и на земята, като влиза в дупки на гризачи под земята. Включен в „Червена книга на България, том 2, с категория застрашен вид.

В ДГС Преслав е установен на 33 „Екокоридор Камчия-Емине”, „Преславска планина”, „Шуменско плато” и „Тича”.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Убиване на индивидите от вида; Пожари и разораване на опожарените територии.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да не се събират, местят или убиват индивидите от вида. След горски пожари да не се разоравя опожарената територия. Да се оставят подотдели с подлес в периферията на горските масиви. Екотонните зони (между гората и откритите пространства) да не се почистват от храсти.

МЕСТООБИТАНИЯ

Обитава открити пространства, покрити с тревна растителност, пасища, захрастени участъци, разредени широколистни гори, понякога и влажни места покрай реки, блата и водоеми. Благоприятстващо обстоятелство за навлизането му в горите е наличието на храсти в граничните зони между горите и откритите участъци.

3. Шипобедрена костенурка (*Testudo graeca*)

Природозащитен статус - Застрашен вид в Червената книга на България. Видът се среща в цялата страна, с изключение на високите планини. Черупката достига до 39 cm, но най-често е 18–25 cm. Има три основни белега: 1. При шипобедрената костенурка опашката няма шип, а има по един на всяко от бедрата на задните крака (докато при шипоопашката на задната част на бедрата няма шипове, а има на опашката). 2. Задният край на черупката над опашката има

едно щипче (за разлика от шипоопашката костенурка, при която са две) – това обаче не се смята за сигурен диагностичен белег. 3. Редицата от 5-те централни щипчета от главата към опашката на горната част на черупката имат характерна форма. Дневен вид. През най-горещите месеци пладнува, скрит на сянка в гората, под някой храст, или мигрира в крайречни и горски долове, докато през пролетта и есента е активен почти целодневно. Предимно растителнояден вид, но яде също плодове, понякога дребни безгръбначни животни (земни червеи, охлюви и др.) Костенурките не са активни през зимата. Есента се заравят в пръстта на дълбочина от 30 до 90 cm на сухи, обикновено южни склонове. През началото на април се разравят и отново излизат на повърхността. Открити тревни места с хълмист релеф, обраснал с храсти и ниски разредени гори. Най-висока е плътността на популациите в крайните райони на широколистните гори, в разредените дъбови гори и тревисти места с рядка храстова растителност.

В ДГС Преслав може да се срещне в тревисти терени.

ЗАПЛАХИ: Интензивното земеделие, намаляването на горите и улавянето ѝ от хората. Костенурките се ловят за храна или заради поверието, че кръвта им помага за лечението на рак, левкемия и други тежки болести. Научните факти свидетелстват, че консумацията на кръв няма лечебен ефект. Пожари и разораване на опожарените територии.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високо стъблените дъбови гори главно с южни изложения и на храсталаците е от ключово значение за вида. Случаите на браконьерски улов на костенурки да се наказват строго, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. По възможност да се оставят подотдели с подлес в периферията на горските масиви.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се проверяват отделите с открити тревни места с хълмист релеф, обраснал с храсти и ниски разредени гори. Най-висока е плътността на популациите в райони на широколистните гори.

4. Шипоопашката костенурка (*Testudo hermanni*)

Природозащитен статус – Застрашен вид в Червената книга на България. Видът се среща в цялата страна, с изключение на високите планини. Черупката (коруба) достига 36 cm, но най-често е 15–25 cm. Има три основни белега, които разграничават двата вида сухоземни костенурки, срещащи се

в България. 1. При шипоопашатата костенурка опашката завършва с рогов шип (при шипобедрената опашката няма шип, а има по един шип на всяко от бедрата на задните крака).

2. Задният край на черупката над опашката има две щипчета (за разлика от шипобедрената костенурка, при която то е само едно) – това обаче не се смята за сигурен диагностичен белег. 3. Редицата от 5-те централни щипчета от главата към опашката на горната част на черупката имат характерна форма. Дневен вид. През най-горещите месеци пладнува, скрит на сянка в гората, под някой храст, или мигрира в крайречни и горски долове, докато през пролетта и есента е активен почти целодневно. Предимно растителнояден вид, но яде също плодове, понякога дребни безгръбначни животни (земни червеи, охлюви и др.) Костенурките не са активни през зимата. Есента се заравят в пръстта на дълбочина от 30 до 90 cm на сухи, обикновено южни склонове. През началото на април се разравят и отново излизат на повърхността.

В ДГС Преслав може да се наблюдава в различни части на стопанството.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Събиране, местене или убиване на индивидите от вида; Пожари и разораване на опожарените територии.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Опазване на високостеблените дъбови гори главно с южни изложения и на храсталаците е от ключово значение за вида. Случаите на браконьерски улов на костенурки да се наказват строго, както е предвидено по ЗБР. Да не се допуска палене на стърнищата. По възможност да се оставят подотдели с подлес в периферията на горските масиви.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

5. Голям гребнест тритон (*Triturus ivanbureschi*)

От групата на големите гребенести тритони това е най-често срещаният вид у нас. Среща се почти в цялата страна, с изключение на долините на долните течения на река Дунав. Дължината на тялото достига 19 cm. Женските са по-едри от мъжките. През водната фаза гърбът е сиво-кафеникав с тъмнозелени (до почти черни) петна. Коремът е жълт до тъмнооранжев, с едри или дребни тъмни петна. Активен е от края на март до началото на ноември. Размножителният период

е през април–май, след което повечето тритони напускат водата. Прекарва зимата на сушата във вцепенено състояние, скрит под паднали листа, под камъни или в дупки, като често се събират голям брой тритони на едно и също място. Местата на зимуване обикновено са отдалечени до около 100 m от водоема.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, “Тича“, “Преславска планина“, ”Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Събиране, местене или убиване на индивидите от вида; Пожари и разораване на опожарените територии.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се опазват от нараняване и убиване индивидите на вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

МЕСТООБИТАНИЯ

Предпочита плитките и обраснали с водна растителност стоящи водоеми. Среща се в бавните течения на реки, разливи, напоителни и отводнителни канали, езера, блата и други застояли водоеми и техните околности.

6. Червенокоремна бумка (*Bombina bombina*)

Среща се в стоящите водоеми и долните течения на притоците на река Дунав, както и в реките Марица, Тунджа и техните притоци. Може да бъде открита също и южно от гр. Варна. Малка жаба, достигаща на дължина 5 cm. Кожата на гърба е покрита с множество брадавички, всяка от които с една или няколко черни точки на върха. Коремът е черен, с множеството бели кръгли петънца и по-големи жълто-оранжеви до яркочервени петна с

неправилна форма. През деня често застава неподвижно на повърхността на водата с изпънати назад и широко разтворени задни крака, като подава главата си над повърхността, а тялото остава с лек наклон към дъното на водоема. Щом бъде подплашена, бързо отплува към дъното, където се скрива сред водораслите или се заравя в тинята. Активна е предимно през светлите часове на денонощието, през брачния период и през голяма част от нощта.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, “Преславска планина“ и “Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Събиране или убиване на индивидите от вида;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се опазват от нараняване и убиване индивидите на вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

МЕСТООБИТАНИЯ

Предпочита по-бистри води в сравнение с жълтокоремната бумка, но може да бъде открита и в замътнена вода. Обитава реки, езера, язовири, блата и канали, локви, наводнени коловози по черни пътища, временни изкопи и други временно образуващи се водни площи.

7. Жълтокоремна бумка (*Bombina variegata*)

Широко разпространен вид за Централна и Западна България. Малка жаба, достигаща на дължина 5cm. Кожата на гърба е покрита с множество брадавички, всяка от които с една или няколко черни точки на върха. Коремът и долната страна на крайниците са с жълт или жълто-оранжев цвят. През деня често застава неподвижно на повърхността на водата с изпънати назад и широко разтворени задни крака, като подава главата си над повърхността, а тялото остава с лек наклон към дъното на водоема. Щом бъде подплашена, бързо отплува към дъното, където се скрива сред водораслите или се заравя в тинята. Активна е предимно през светлите часове на денонощието, но през брачния период и през голяма част от нощта.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, “Тича“, “Преславска планина“, ”Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Събиране или убиване на индивидите от вида;

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се опазват от нараняване и убиване индивидите на вида. Да не се водят сечи в горите в радиус от най-малко 50 m около водните басейни, където е регистрирано присъствие на вида. Да не се пресушават водните тела, използвани от вида.

МЕСТООБИТАНИЯ

Предпочита по-бистри води в сравнение с жълтокоремната бумка, но може да бъде открита и в замътнена вода. Обитава реки, езера, язовири, блата и канали, локви, наводнени коловози по черни пътища, временни изкопи и други временно образуващи се водни площи.

8. Черен шъркел (*Ciconia nigra* L.)

Обитава обширни широколистни, смесени и иглолистни гори или скални комплекси, предимно в ниските части на планините и в равнините. Гнезди на дървета с височина 6-30 м, но по-често в скални ниши, козирки, и цепнатини. Храни се с дребна риба, земноводни, змии и др, главно покрай чисти и богати на риба реки, както и около рибарници, язовири и др. Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, том 2.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Загуба на местообитания; Преследване и безпокойство от човека.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват големи стари дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 500 м. около гнезда на вида да не се извършват стопански дейности през гнездовия период 15.03-01.09. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 200 м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи. Да не се допуска никаква сеч на естествена крайречна дървесна растителност.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг на популацията. Установяване на точните координати на всяко сигурно гнездово находище. Необходимо е да се записват всички наблюдения на вида през гнездовия период и да се следи за евентуални концентрации на вида по течението на р. Камчия и в други райони по време на миграционния период.

9. Голям ястреб (Accipiter gentilis)

Застрашен вид, включен в Червената книга на България. Гнезди в разнообразни гори, както в планините така и в равнини, вкл. в стари горски култури. Предпочита дъбови и крайречни гори. Храни се основно с птици –сойки, гълъби, врани, кокошеви, дроздове, а понякога и патици.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека; Опожаряване на хранителни местообитания.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в отделите, където е регистрирано присъствие на вида, тъй като те са потенциални места за гнездене. В радиус от 300 м около гнезда на вида не се извършват стопански дейности през гнездовия период 01.03 – 01.08. През останалото време на годината зоната без сечи е с радиус 150 м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

10. Малък ястреб (Accipiter nisus)

Застрашен по Червената книга на България. Около 1/3 от гнездовите находища се намират в защитени природни територии. Моногамен вид. Гнезди по единични високи дървета в открити места или по крайнини на гори. Обитава гори и крайнините им в равнините, предпланините и планините до алпийския пояс. През гнездовия период по-чест в планините и в широколистните гори.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека; Опожаряване на хранителни местообитания.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в крайнините на гората и в отделите, в които е регистрирано присъствието им. За отделите, в които са идентифицирани гнезда да не се провеждат никакви сечи в радиус от 300 м около гнездото през гнездовия период на вида - от 1.03. до 01.08. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Картиране на гнездящите в ДГС Преслав двойки и ежегоден мониторинг на съответните отдели за присъствието на вида.

11. Орел змияр (*Circus gallicus*)

Уязвим вид, включен в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС и в Червената книга на България. Гнезди на стари дървета в малко посещавани горски участъци. Прелетен. Храни се с влечуги, дребни бозайници и птици.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Загуба на гнездови местообитания, безпокойство и преследване от човека; Опожаряване на хранителни местообитания.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се запазват дървета с гнезда и големи стари дървета в крайнините на гората и в отделите, в които е регистрирано присъствието им. За отделите, в които са идентифицирани гнезда да не се провеждат никакви сечи в радиус от 300 м около гнездото през гнездовия период на вида - от 1.03. до 01.09. Извън този период зоната около гнездото в която не се водят сечи е в радиус от 150 м. около гнездото. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи. Да не се допуска палене на стърнища и храсти, защото така се унищожава хранителната база на вида. Да не се разорават, залесяват или застрояват наличните ливади, пасища и степи в района.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг на популацията. Установяване на точните координати на всяко сигурно гнездово находище.

12. Вечерна ветрушка (*Falco vespertinus*)

Много рядък вид на територията на България. Критично застрашен включен в Червената книга на България и в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС. Гнезди колониално по дървета. Заема изкуствени гнездилки. Снася 3 – 4 яйца, има едно поколение годишно през периода май-юли. Храни се основно с едри насекоми, които често лови във въздуха. Ловува и дребни гризачи и птици. Обитава степи, пасища и обработваеми площи с ивици от дървета и храсти и групи дървета.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Интензификация на земеделието, прекомерна употреба на инсектициди, разораване и застрояване на пасищата и степите, безпокойство през периода на размножаване, браконьерски отстрел.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В крайнините на гората и отделите, в които е регистриран видът, да се запазват стари и силно разклонени дървета и дървета с гнезда /вкл.гнезда на други видове/. В радиус от 300м около гнездата не се извършват стопански дейности през гнездовия период. През останалото време зоната без сечи е с радиус 150м. В подотделите с регистрирани гнезда на вида не се извеждат интензивни сечи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг на популацията. Установяване на точните координати на всяко сигурно гнездово находище.

13. Бухал (*Bubo bubo* L.)

Обитава скалисти терени, проломи, рядко в стари широколистни гори и обрасли с гъста растителност места. Среща се предимно в равнините и ниските планини. Брачният период започва през януари-февруари. Гнезда в скални пукнатини и надвеси, на земята и рядко в хралупи на дървета или стари гнезда на дневни грабливи птици на дървета. Не строи гнезда, снася в някоя ниша или ямка на скален корниз или малка пещеричка. В края на март снася 2-4 яйца. Малките започват да летят през юли.

Застрашен вид, включен в „Червена книга на България и в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС. Храни се с разнообразни

животни- зайци, дребни лисици и порове, таралежи, гризачи, птици, вкл. други нощни и дневни грабливи птици и чапли и др.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установен местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Загуба на гнездови и хранителни местообитания; Липса на достатъчно хранителна база; Антропогенен натиск, интензивни горскостопански мероприятия по време на размножителния период.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В зоните с установено гнездене на вида да се осигури зона на спокойствие без сечи според указанията в Ръководството (от 01.03 до 01.07). Да не се провеждат санитарни сечи в подотелите, в които е установен вида, освен в случаите на големи природни нарушения. Санитарните сечи лишават вида от дървета за гнездене и затова в гората трябва да се оставят определен брой съхнещи, хралупести дървета дори и извън картираните отдели. Да не се допуска застрояване, изграждане на спортни съоръжения и фрагментиране на горските местообитания в тези отдели и близост до тях.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират гнездовите находища вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние. Видът е постоянен. Пее активно от януари до май и през есента- септември- октомври и в тези периоди и най-лесно да бъде регистриран.

14. Южен белогръб кълвач (*Dendrocopos leucotos lilfordi*)

Застрашен от изчезване в световен мащаб подвид, среща се само в източните и южните части на Балканския полуостров и в Мала Азия. Защитен вид, включен в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС и в Червената книга на България. Предпочитаното местообитание за вида у нас са старите, оставени дълго без човешка намеса букови, буково-елови и буково-смърчови гори в планинските и предпланинските райони.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установен местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване и увреждане на местообитанията; Безпокойство от човешка намеса.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В тези подотели не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия). Препоръчително е местообитанията на видовете да се обособят като гори във фаза на старост.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ:

Да се картират находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

15. Среден пъстър кълвач (*Dendrocopos medius*)

Застрашен вид у нас, включен в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС. Обитава стари букови, дъбови, крайречни и смесени гори. Дължина на тялото 19–22 cm. „Бакенбардите“ не се свързват с тила, клюна и раменете. Коремът е на петнен, а слабините са бледочервени. Темето е изцяло червено. Тилът и гърбът са черни. Има големи бели петна на крилата. Опашката е черна отстрани, бяла, с четири черни ленти.

Предимно широколистни, алувиални и порядко смесени и иглолистни гори, както и градски паркове и градини. На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установен местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Намаляване на старите широколистни гори и тяхната фрагментация. Безпокойство от човешка намеса.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допуска стопанска дейност през гнездовия период (01.02-01.07). При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването на дървета („баби“), на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират находища на вида и да се следи за тяхното ежегодно състояние.

16. Сив кълвач (*Picus canus*)

Застрашен вид у нас, включен в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС. Дължина на тялото 24–26 cm. Размах на крилете 37–39 cm. Има изразен полов диморфизъм. При мъжките вратът и тилът са сиви, на челото над човката има червено петно. Долната страна на тялото е охристо-зеленикава. Първостепенните махови пера са черни, изпъстрени с бели петна. При женската общото оперение е същото, без червеното петно на челото. Близки видове: зелен кълвач, но при мъжкия челото, темето и тилът са изцяло червени, а при женската червен е само тилът.

Храни се предимно с мравки, ларви на термити и дървояди. Привързан е към гнездовите си територии. Обитава стари букови, дъбови, крайречни и смесени гори.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установен местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Намаляване горите в равнините и ниския планински пояс; Безпокойство от човешка намеса.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

На местата където видът гнезди да не се допускат стопански дейности през гнездовия период (01.02-01.07). В тези подотдели не се провеждат санитарни сечи и събиране на суха и паднала маса, освен в случаите на големи природни нарушения или доказан каламитет. При провеждане на лесовъдски мероприятия в тези и съседните подотдели задължително се запазват всички стоящи и паднали мъртви дървета, дърветата с хралупи, както и дървета с видими признаци на

заболяване и гнилото. Задължително части от насажденията се запазват като острови на старостта (без никакви лесовъдски мероприятия).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират находища на вида и ежегоден мониторинг на състоянието им.

17. Черен кълвач (*Dryocopus martius*)

Уязвим вид, включен в „Червена книга на България и в Приложение 1Б на Ръководството на ГВКС. Най-едрият кълвач в България. Дължина на тялото 45–50 cm. Тялото е изцяло черно. При мъжките цялата горна страна на главата е червена. При женските само тилът е червен. Размножителният период започва от средата на февруари до края на юни. Понякога гнезди повторно, при загуба на люпилото. Гнезди в стволите на дървета, като сам издълбава дупката си, която е с диаметър над 40 cm. Храни се с бръмбари корояди, ларвите им и мравки. Характерни за него са т.нар. „ковачници“ – дървета, на които мъжкият ежегодно токува.

На територията на ДГС Преслав видът се среща, но все още не са установени местата на гнездене.

ЗАПЛАХИ: Намаление на старите гори, санитарни сечи. Намаление на хранителната база и по-конкретно на червената горска мравка; Безпокойство от човешка намеса.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

В посочените отдели и подотдели, където видът гнезди да не се допуска стопанска дейност през гнездовия период (01.02-01.07). При провеждане на лесовъдски мероприятия да се осигури запазването на дървета/”баби”/, на дървета с хралупи, острови на старостта, мъртва дървесина и умиращи дървета.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Да се картират находища на вида и ежегоден мониторинг на състоянието им.

18. Трионест сечко (*Prionus coriarius* Linnaeus)

Едри бръмбари с дължина от 2,0–5,5 cm. Цветът на тялото е черно-кафяв, понякога с по-светъл оттенък. Главата е къса и дебела, антените, най-вече при мъжките, са с характерно трионовидно назъбване на членчетата. Възрастните се срещат по стари, полугнили или мъртви дънери и стъбла. През деня стоят обикновено по кората, а нощем са активни. Ларвата се развива в продължение на три и повече години в дървесината на стари, болни и мъртви широколистни и иглолистни дървета.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия”, “Тича”, “Преславска планина”, “Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия-Емине”.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пълнове. Пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост, на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пълнове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Запазване на големи стоящи, отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета или големи купчини с отрязани дървета, хралупи на големи живи отмиращи дървета, дървета с гъби. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре микрохабитатите.

19. Голям сечко (*Cerambyx cerdo* Linnaeus)

Обитава стари широколистни гори. Развива се предимно по дъбове, по-рядко се среща по кестен, бреза и други широколистни дървета. Ларвите живеят в гниеща дървесина на стари или мъртви дървета и се хранят с нея. Възрастното насекомо лети през май-август, като най-често се наблюдава през юни-юли. Активно е привечер или през ранните часове на нощта, когато лети или пълзи по стволите на дърветата.

В ДГС Преслав се среща в защитената зона "Голяма Камчия".

ЗАПЛАХИ: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари. Използване на инсектициди.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микрохабитатите. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

20. Алпийската розалия (*Rosalia alpina*)

Уязвим, световно застрашен вид. Алпийската розалия е голям бръмбър сечко. Достига на дължина до 38 мм и има характерно оцветяване на тялото. Обитава основно букови гори но може да се размножава и в брястове, габъри, липи, кестени. Ларвите се хранят с мъртва дървесина. Възрастните са активни от юни до септември и се хранят с полен. Ларвите живеят в мъртвата дървесина 3 години.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони "Шуменско плато" и "Екокоридор Камчия-Емине".

ЗАПЛАХИ: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари. Използване на инсектициди.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари. Забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отчитат летящите и пълзящи екземпляри. Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микрохабитатите. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

21. Буков сечко (*Morimus funereus*)

Уязвим, световно застрашен вид. Нарича се буков сечко понеже обитава мъртвата дървесина в букови и дъбови гори. Той не може да лети, а само пълзи и местата където може да се срещне са строго локализирани. Обикновено това са места във вътрешността на горските екосистеми. Всеяден е и е нощно животно. Характерни за тях са дългите начленени антени, които често надхвърлят дължината на тялото. Типична за тялото е издължената тънка форма. Сечковците се хранят предимно с мъртва дървесина което ги прави важно звено в кръговрата на веществата в екосистемите.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, “Тича“, ”Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Унищожаване на горите във фаза на старост, на острови на старостта. Извършване на сеч на биотопни дървета и маркиране на бъдещи такива. Изкореняване на пънове. Пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Идентификация и запазване на гори във фаза на старост, на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива. Забрана за изкореняване на пънове в местата където е установен. Изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Мониторингът се извършва по трансектен метод, като се проверяват подходящите микроместообитания, в същото време се отчитат и пълзящите екземпляри. Подходящите микроместообитания са големи стоящи отмиращи или мъртви дървета, отсечени или паднали дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре и внимателно микрохабитатите. Отчита се броят на индивидите в рамките на един трансект.

22. Бръмбър рогац (*Lucanus cervus*)

Това е най – едрият наш бръмбар. Той достига до 7,5см дължина. Мъжкият бръмбар рогац има характерен изглед. Неговите горни челюсти са извънредно силно развити и стърчат напред, като напомнят донякъде еленови рога. Женският бръмбар има нормално развити горни челюсти, които само малко се издават напред. Цветът на мъжките бръмбари е кафяво – черен, а женските – черен.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, ”Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия -Емине“.

ЗАПЛАХИ: Изсичането на стари дъбови гори.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Запазване на гори във фаза на старост и на острови на старостта и тяхното опазване и изключване от лесовъдски мероприятия. Забрана за сеч на биотопни дървета, маркиране и опазване на бъдещи такива.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Подходящите микроместообитания са големи стоящи, отмиращи или мъртви, отсечени или паднали дървета или големи клони, купчини с отрязани дърва, хралупи на големи живи отмиращи дървета. Отчитането на екземплярите се осъществява като се огледат добре микрохабитатите, например в случая с хралупите се разравя гниещата материя на дъното на хралупата на дълбочина не повече от 5– 6 cm.

23. Глогова торбогнезница (*Eriogaster catax*)

Сравнително едра нощна пеперуда (32– 46 mm с разперени криле) с масивно мъхесто тяло. В България се среща по топли припечни поляни с единични дървета или в покрайнините на просветни дъбови гори. Лети нощем през септември–октомври и се привлича от светлинни източници. Ларвите се хранят с дива круша (*Pyrus*), трънка (*Prunus spinosa*), глог (*Crataegus*), дъб (*Quercus*), топола (*Populus*).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лимитиращ фактор е прочистването от храсти на пасища и тревисти местообитания, както и опожарявания. Опазване на храстовата растителност и подлеса. Забрана за подмяна на широколистни насаждения с иглолистни и несвойствени видове; изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари; забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Провеждане на мониторинг по трансект от 1 km за регистрация на гнездата на ларвите през април и май.

24. Розово нощно пауново око (*Perisomena caecigena*)

Сравнително едра нощна пеперуда (60– 82 mm с разперени криле), лесна за разпознаване. В България се среща най-често в покрайнините на просветни дъбови гори, предимно в южната част на страната. Лети нощем при топло време през септември–ноември и се привлича от светлинни източници.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Лимитиращ фактор е прочистването от храсти на пасища и тревисти местообитания, както и опожарявания. Опазване на храстовата растителност и подлеса. Забрана за подмяна на широколистни насаждения с иглолистни и несвойствени видове; изготвяне на планове за противопожарна защита и предотвратяване на пожари; забрана за използване на инсектициди (освен при крайна необходимост, и то само биологични и видовоспецифични).

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ловилките и лампите се слагат по топли припечни поляни с единични дървета или в покрайнините на просветни дъбови гори с хранителните растения – дива круша, трънка, глог, тополя през септември–октомври. Проверката на ловилките става рано сутрин преди изгрев. Отчита се броят индивиди.

Други животински видове с природозащитно значение, установени на територията на ДГС Преслав

1. Добруджански хомяк (*Mesocricetus newtoni*)

Обитава територии със смесено ползване (земеделски земи с малки парцели и разнообразни култури, земеделски земи със значителен дял на естествената растителност), целини, люцернови и житни площи в територии с дълбоки почви (над 50-100 cm) и ниско ниво на подпочвените води (под 1,2 метра). Застрашен вид, включен в „Червена книга на България, Приложение 2 и 3 и Бернска конвенция.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони “Голяма Камчия“, Преславска планина“, ”Шуменско плато” и “Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Оран/ промяна в земеползването, използване на пестициди, опожаряване.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се разработи и приложи програма за оценка на съвременното състояние на вида у нас. На тази основа да се разработи План за опазване. Създаване на "аграрни резервати" – територии с оптимална структура на обработваемите площи, в които да не се използват вредни за хомяка селскостопански практики. Тези мерки трябва да се стимулират чрез система за компенсации на фермерите.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

За ефективно установяване на тенденциите в развитието на популациите на целевия вид е необходим ежегоден мониторинг чрез улов на индивиди, отчитане на дупки, събиране и анализ на погадки. Най-подходящото време за провеждане на мониторинг на Добруджанския хомяк е лятото и есента.

2. Лалугер (*Spermophilus citellus*)

Живее в гористи и равнинни зони. Той живее на пасища, покрай обработваеми земи, в каменисти участъци, в изоставени градини и покрай пътища. Лалугерът избягва влажни зони, той никога не може да бъде забелязан край бреговете на водоеми, както и в местности с гъста дървесна или храстова растителност. Понякога лалугерът прави дупките си в обработваеми земи, но те са временни и по време на обработката на земята се разрушават. Уязвим вид, включен в „Червена книга на България, Том 2.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони „Голяма Камчия“, „Шуменско плато“, „Преславска планина“ и „Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Оран/ промяна в земеползването, използване на пестициди, опожаряване. Строеж на пътища, автомагистрала и разширяване на застроените площи.

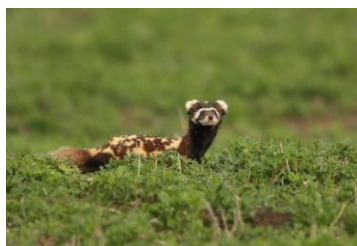
ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се разработи и приложи програма за оценка на сукцесионни процеси (напр. наблюдавано обрасване със високостеблена растителност, храсти и др.), характера и степента на стопанско ползване на местообитанието.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Ежегоден мониторинг за установяване на популационната динамика, промени в местообитанието, заплахи. Тригодишен мониторинг за установяване на присъствие/отсъствие на вида в подходящи местообитания.

3. Пъстър пор (*Vormela peregusna*)

Обитава ливади, пасища, каменисти терени, пустеещи земи, включително по речни долини в полупланински райони. Предпочитани са местата с едри колониални гризачи.

Уязвим вид, включен в „Червена книга на България, Том 2.

В ДГС Преслав се среща в защитените зони „Голяма Камчия“, „Шуменско плато“, „Тича“, „Преславска планина“ и „Екокоридор Камчия-Емине“.

ЗАПЛАХИ: Превръщане на ливади и пасища в орни земи. Интензивното земеделие (блокове с монокултури, унищожаване на синурите, използване на пестициди и на изкуствени торове). Намаляване на числеността на основната плячка. Фрагментиране на местообитанията от транспортните коридори и инцидентите по пътищата. Браконьерство.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА ОПАЗВАНЕ

Да се разработи и приложи програма за оценка на съвременното състояние на вида у нас. На тази основа да се разработи План за опазване. Създаване на "аграрни резервати" – територии с оптимална структура на обработваемите площи.

ПРЕПОРЪКИ И УКАЗАНИЯ ЗА МОНИТОРИНГ

Картиране на находищата. Изграждане на проходи през пътищата и осигуряване на екологични коридори между находищата.

РИОСВ - Шумен упражнява контрол за ограничаване на незаконната търговия с редки и защитени видове растения и животни. Периодични наблюдения се предвиждат върху популациите на застрашените и редки животни. Отчитат се местообитанията, тенденциите в числеността и плътността на находищата, регистрират се отрицателните въздействия.

3.4.2. Лечебни растения

Важна част от биоразнообразието и особена категория от флората на община Велики Преслав са лечебните растения. Съгласно националното законодателство, Кметът на общината ръководи изпълнителната дейност на общината във връзка с ползването, опазването и култивирането на лечебните растения, като: организира изпълнението на дейностите по отношение на лечебните растения, включени в общинската програма за опазване на околната

среда; издава разрешителни за ползване на лечебните растения от земи, гори, води и водни обекти - общинска собственост; издава удостоверения за билките от култивираните лечебни растения и предоставя на министъра на околната среда и водите информация за нуждите на мониторинга и кадастъра на лечебните растения за териториите, намиращи се под негова юрисдикция.

В последните години значително нарастна интереса към билките. Те са били и си остават ефективно средство при лечението на редица заболявания. Растенията са достъпна и евтина суровина за приготвянето на лечебни препарати, чайове, напитки и др.

Ползването на лечебните растения и някои диви плодове в страната се регламентират от Закона за лечебните растения. Съгласно него общините управляват дейностите по опазване и устойчивото ползване на лечебните растения в общинския поземлен и горски фонд. В Закона за лечебните растения се регламентират начините и режимите, при които държавните органи издават разрешителни за ползване на ресурсите във всички територии. За издаването на разрешителни за ползване за стопански цели се заплащат такси, регламентирани в съответните тарифни таблици одобрени на местно ниво от Общинския съвет.

Съгласно разпоредбите на Закона за лечебните растения /ЗЛР/ „билки за лични нужди“ са количества билки в свежо състояние, събрани от едно лице в рамките на един ден. За корени и коренища, каквито се събират от подезичен залист, разрешеното количество за лични нужди е до 1 кг.

Община Велики Преслав, съвместно с ДГС „Велики Преслав“, РИОСВ - Шумен и други обществени организации трябва да организира контрола за опазване и устойчиво ползване на лечебните растения. Естествените им находища трябва да се опазват от увреждане и унищожаване с цел осигуряване на устойчивото им ползване като част от естествения растителен генетичен фонд със сегашна или бъдеща ценност. Опазването включва поддържането и съхраняването на екосистемите, съдържащи лечебни растения, на естествените им местообитания, както и поддържането и възстановяването на жизнеспособни популации от лечебни растения.

Съгласно разпоредбите на ЗЛР, изкупуването и/или първичната обработка на билки се извършва от билкозаготвителни пунктове.

През периода 2015-2018 г. действащите билкозаготвителни пунктове на територията на Община Велики Преслав са 15 бр., а през 2019-2020 г. - 11 бр. Издават се разрешителни за събиране на билки, както и за култивираното им отглеждане.

Контролът на пунктовете за изкупуване и преработка на билки, горски плодове и гъби се осъществява от РИОСВ Шумен.

Установените при теренно-проучвателните работи дървесни, храстови и тревни видове и според Хорологичния атлас на лечебните растения в Република България, които се срещат най-често на територията на Община Велики Преслав са:

Обикновен бял равнец (*Achillea millefolium*), **Камшик** (*Agrimonia eupatoria*), **Змийско мляко** (*Chelidonium majus*), **Синя жлъчка** (*Cichorium intybus*), **Обикновен дрян** (*Cornus mas*), **Обикновена леска** (*Corylus avellana*), **Обикновен глог** (*Crataegus monogyna*), **Дребнолистна липа** (*Tilia cordata*), **Горска ягода** (*Fragaria vesca*), **Обикновен здравец** (*Geranium macrorrhizum*), **Жълт кантарион** (*Hypericum perforatum*), **Дяволска уста** (*Leonurus cardiaca*), **Обикновена мента** (*Mentha spicata*), **Обикновен гръмотрън** (*Ononis arvensis*), **Мащерка** (*Thymus serpyllum*), **Обикновен риган** (*Origanum vulgare*), **Теснолистен живовляк** (*Plantago lanceolata*), **Широколистен живовляк** (*Plantago major*), **Трънка** (*Prunus spinosa*), **Лазаркия** (*Galium odoratum*), **Лудо биле** (*Atropa bella donna*), **Обикновена шипка** (*Rosa canina*), **Малина** (*Rubus idaeus*), **Обикновен киселец** (*Rumex acetosa*), **Великденче** (*Veronica officinalis*), **Коприва** (*Urtica dioica*), **Троскот** (*Cynodon dactylon*), **Подбел** (*Tussilago farfara*), **Лайка** (*Chamomilla recutita*), **Маточина** (*Melissa officinalis*), **Червена детелина** (*Trifolium pratense*), **Смрадлика** (*Cotinus coggygria*), **Бъз нисък** (бъзак) (*Sambucus ebulus* L.), **Глухарче обикновено** (*Taraxacum officinale*), **Конски кестен** (*Aesculus hippocastanum* L.), **Бреза обикновена** (*Betula pendula* Roth.),

Овчарска торбичка обикновена (*Capsella bursa – pastoris*), Пелин (*Artemisia vulgaris*), Див чесън (левурда) (*Allium ursinum L.*), Бръшлян (*Hedera helix L.*), Бяла акация (*Robinia pseudoacacia L.*), Червен божур (*Paeonia peregrina*), Полска къпина (*Rubus caesius L.*) и други.

Състоянието на находищата от лечебни растения в Община Велики Преслав може да се определи, като благоприятно, но в риск, тъй като извън границите на населените места голям процент от територията е заета от агроценозите на обработваемите земи.

Съгласно ЗЛР отделни видове диворастящи лечебни растения се поставят под специален режим на опазване и ползване, когато биологичното разнообразие или ресурсите им проявяват трайна тенденция към намаляване, или има опасност от появяването на такава тенденция. Специалният режим се определя всяка година със заповед на министъра на околната среда и водите, като този режим обхваща забрана за събиране на билки за определен период от естествените находища на видовете от територията на цялата страна, отделни райони или единични находища; определяне на допустимото за събиране количество билки; разработване и прилагане на мерки за възстановяване на популациите и на техните местообитания.

От представителите на лечебни растения най-масово от населението се събират: коприва, лайка, мащерка, мента, босилек, риган, бял равнец, жълт кантарион и глухарче.

Законът за лечебните растения (ЗЛР) изисква разработването на специален раздел за лечебните растения към Програмата за опазване на околната среда (ОПООС) на всяка община; към плановете за управление на защитените територии, както и към горскостопанските планове и програми. Целта на раздел „Лечебни растения“ е да планира ползването, така че то да бъде устойчиво и да осигури опазване на лечебните растения.

Забележка: *Подобна информация за лечебните растения на територията на общината, дейностите и мерките за опазване на ресурсите и разнообразието им се съдържа в Приложение - 1 Раздел „Лечебни растения“ към настоящата Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав 2021-2027 г.*

3.4.3. Зелена система

Най-важна роля за градската околна среда, санитарно-хигиенните условия на живеене и свързания с това здравен статус на населението на община Велики Преслав има зелената система. Зелената система включва основно зелени площи и паркове, в населените места и извън тях, горски територии, зелени площи, озеленяване с насаждения около пътни артерии, покрай водни обекти-реки, озеленени терени в производствени терени и обекти, гробищни паркове, рекултивирани площи като зелени площи и озеленяване, защитени природни територии, зелени ландшафти с растителност по дерета в земеделски земи. Нормативно озеленяването на урбанизираните територии се определя в Закона за устройство на територията, Закона за опазване на околната среда, Наредба №7 за правила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони на МРРБ и Наредба №1 за опазване на озеленените площи и декоративната растителност на бившето Министерство на териториалното развитие и строителството.

Зелената система обхваща най-общо следните категории зелени площи:

- Обществени паркове и градини;
- Специализирани паркове и градини;
- Санитарно-защитно озеленяване;
- Транспортно озеленяване;
- Озеленяване за ограничени ползване.

Те имат следните по-важни социални и екологични функции: рекреационни (задоволяват потребностите от спорт и отдих; естетически и ландшафтно-естетически; биоклиматични – приток на свеж чист въздух от зоните извън урбанизираните територии на населените места, подобряване на микроклиматичните характеристики на средата; мелиоративни – преразпределение на повърхностния и подземен отток на водите; екологични – предотвратяване

миграцията на замърсителите от урбанистичните дейности и транспорта, продуцират кислород, поглъщат част от вредните газове и праха, блокират миграцията на тежките метали (от транспорта и промишлеността) в почвата и околната среда.

Местата за отдих и зелена система включват градинки и паркове в общинския център и кметствата, които са приоритетно оформени пред сградите с обществено предназначение. Вътрешноградската зеленина в територията на жилищните райони е подчинена на принципа на благоустрояване на вътрешно-кварталните пространства. Между жилищните сгради са ситирувани площи за детски занимания на открито и отмора на живущите сред зеленината.

Зелените структури в санитарно-защитното озеленяване са с основно екологично предназначение – ветрозащитни пояси, озеленени крайречни сервитути, озеленени дерета и оврази, санитарно-защитни пояси, транспортно озеленяване.

Зелената система е съставена, както от естествени масиви, така и от изкуствено създадени зелени площи в селищните територии.

Деретата и овразите на територията на община Велики Преслав в голямата си част са обраснали с естествена местна влаголюбива растителност. Санитарно-защитни пояси има на определени места, покрай по-главните пътища. Транспортното озеленяване включва зеленината и уличните дървета по протежението на главните и второстепенни улици.

Ландшафтното устройство на Община Велики Преслав се обуславя от природо-географските характеристики на региона – географско положение, релеф, климатични и водни ресурси, почвена и геоложка характеристика и биологично разнообразие.

Природните и антропогенни елементи, формиращи видовете ландшафт на територията на общината са:

- Паркове, градини и зелените площи за ограничено ползване в населените места;
- Гробищните паркове;
- Обектите за спорт и рекреация;
- Транспортните обекти и развитите зелени зони около тях;
- Ниви;
- Трайни насаждения;
- Ливади;
- Гори;
- Водни течения и площи и дървесно-храстовата растителност около тях.

Зелената система на Община Велики Преслав е конфигурирана съобразно естествените места на нейните елементи и териториите, които те заемат. Най-мощните зелени площи са териториите на горските масиви. Те са ориентирани в южната и северната част на Общината, където са обособени релефни позитивни форми – Шуменско плато, Драгоевска и Преславска планина. Големи по площ горски масиви са обособени в средната и източна равнинна част на общината. Други по-мощни площи са терените с естествена дървесна и храстова растителност по дерета в земеделски земи и крайбрежните ивици около водните обекти – реки и язовири.

Тези основни зелени територии нямат определена композиция на зелената система, а са конфигурирани съобразно естествените природни дадености. В населените места терените на Зелената система са композирани в зависимост от устройството на площите.

Зелената система на гр. Велики Преслав е мозаечен тип. Зелените площи и парковете са разположени сравнително равномерно по цялата територия обособени в малки площи.

Единствено по-голяма площ е градския парк и централната част.

Териториалната структура на зелените площи се характеризира с:

- неравномерно развитие на елементите на зелената система;
- недостатъчно количествено развитие спрямо общата територия на града;
- преобладаващи по брой маломерни зелени площи;
- липса на документална обезпеченост на зелените площи с подробни устройствени планове, които да регламентират териториалния обхват, регулационните граници и други характеристики на парковите територии.

Функционалната структура на парковите територии се характеризира с:

- еднообразие във функционалната типология на парковете;
- липса на система от многофункционални паркове;
- липса на тематични преобладаващи дейности (водно-развлекателни, спортни, атракционни и др.), които да характеризират парковата територия и да създават притегателен акцент в нея.

Основните растителни видове използвани в озеленяването на територията на общината са: цер, благуна, дъб, клен, бряст, габър, липи, смърч, бял бор, бреза, черница, каталпа, орех, чинар, туя, акация, тополи, върби, чимшир, церцис, люляк, тамарикс, юниперуси, спирей, рози, едногодишни и многогодишни цветя, тревни смеси.

Кратка характеристика на зелената система в град Велики Преслав и необходимостта от поддържането и:

Характерна особеност на общината е уникалното съчетаване на запазени природни феномени, редки растителни и животински видове, плодородни почви и много забележителни паметници на културно-историческото наследство.

Поддържането на зелените площи в град Велики Преслав се извършва от Общинско предприятие „Велики Преслав“ - гр. Велики Преслав. То е непрекъснат процес с агробиологичен характер, осигуряващ необходимите условия за комплексно функциониране на елементите на зелената система. В дейността по поддържането и възстановяването на зелените площи се ангажират и лица включени в програми и форми за временна заетост.

Състоянието на горските територии, като част от Зелената система на Общината са в добро състояние. Те се стопанисват и охраняват от Държавно горско стопанство (ДГС) с два горски участъка. ДГС Велики Преслав покрива територията на Община Велики Преслав и част от северните територии на Община Върбица, основно около язовир „Тича“. За начина на стопанисване на отделите и подотделите в горските територии се прилага изготвения лесоустройствен план. В него са определени мероприятията, които са целесъобразни да се извършват – видове сечи, залесявания, странични ползвания.

Крайречните и крайводни (язовири) територии също се включват в зелената система на Общината. Поради това, че те не се стопанисват, на много места по брега на р.Камчия и р.Врана липсват дървесни насаждения. Това състояние не е добро за аквалния ландшафт. Същият проблем е валиден и за по-малките речни течения, на р.Дервишка, преди Велики Преслав и в участъка на града, р.Драгоевска река, р.Златарска река. Тук основно растителността е представена от храстовидни видове и ниски заклевяли дървета. Необходимо е да се залесят водолюбивы дървесни видове. Такъв е проблемът и за териториите около язовирите.

Друг елемент на зелената система са крайпътните територии и тяхното озеленяване. В последните 25 години грижите за тези зелени площи са силно намалени или прекратени.

ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ С ШИРОКО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ (градски паркове, районни и микрорайонни паркове и градини, улично озеленяване)

Общият устройствен план запазва съществуващите паркове и градини с общоградско значение, като предвижда подобряване на качествените показатели по отношение на благоустрояването, пейзажа и видовия състав на растителността.

Парковете са с основна функция - отдих и в тях се допускат само дейности и строителство съвместими с парковите функции. Възниква необходимост от процедури по промяна предназначението на горския фонд, тъй като със Закона за горите се разрешава провеждането на екотуристическа инфраструктура. Процедури за промяна предназначението на територията ще се провеждат за обекти представляващи строежи по смисъла на ЗУТ, обезпечавачи обслужването и имащи паркови функции, както и за автомобилни подходи и паркинги.

ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ С ОГРАНИЧЕНО ОБЩЕСТВЕНО ПОЛЗВАНЕ

Спортни паркове. В градоустройственото проектиране спортът е обект на анализиране в обхвата на социалния сервиз и в сферата на "Отдиха". Тъй като голяма част от спортните

дейности са в зелена среда и съгласно чл. 63, ал. 3 от ЗУТ спортните комплекси и паркове са и част от допълващата зелена система.

Зелени площи в жилищни зони - формирани са от вътрешнокварталните пространства на жилищните комплекси и дворните градини на частни жилищни имоти във вилните зони. Зелените площи в частните имоти участват в общия скелет на зелената система със зелената си маса.

Зелени площи в районите с обществено обслужване - прилежащи терени към обектите за обществено обслужване, които осигуряват следните дейности по Наредба 7 за провила и нормативи за устройство на отделните видове територии и устройствени зони (чл. 39): образование; здравеопазване и социални грижи; култура; религия; административни услуги; търговия и обществено хранене; битови услуги и др.

Зелени площи в производствените устройствени зони.

Зелени територии - горски, декоративни и паркови разсадници.

ЗЕЛЕНИ ПЛОЩИ СЪС СПЕЦИАЛНО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЕ

Гробищните паркове представляват елемент на зелената система. Всички гробищни терени на града, квартал Кирково и селата имат задоволителен парков характер с изградено озеленяване и добро поддържане.

Структура на съществуващите елементи на зелената система

За Широко обществено ползване

За гр. Велики Преслав:

Основните площи формиращи зелената система на гр. Велики Преслав са тези за широко обществено ползване – това са централната паркова площ в града, която е в добро състояние и реконструирана.

Неразработени и неблагоустроени са парковите площи:

Ската под СПТУ по транспорт и Ската зад бензиностанция Максойл;

Зелени площи при ПГ по селско стопанство и МБАЛ;

Зелена площ южно от МБАЛ;

Важен зелен коридор е бул. „Св.Св.Кирил и Методи“ преминаващ през града са ивичните зелени площи и петна по кръстовища и прилежащи терени. Тяхното състояние не е добро и се нуждае от обогатяване с едра дървесна растителност. Голяма част от зелените площи в града са маломерни, зелени петна. В тях няма обособени алейни мрежи, площадка за отдых и игра на деца. Растителността, особено дървесната, която е с по-голям обем е малко засегната.

Такива обществени площи са тези при автогара и базар, при ул. „Борис Спиров“ и Раковска, скат при ул. „Васил Друмев“, Зелени площи прилежащи на ул. „Борис Спиров“. При кръстовището на ул. „Васил Левски“ и ул. „Борис Спиров“. Прилежащи обществени площи са тези южно от МБАЛ и от ПС по Селско стопанство.

Важни за климатичната и екологична обстановка за гр. Велики Преслав са уличното и крайпътно озеленяване. През последните 20-25 години дървесната растителност по уличните артерии е намаляла и не се влага нова. В града има много улици с трафик, които са бедни на улично озеленяване, което е изключително необходимо за градски условия и подобряване средата на живот. В по-добро състояние с частично запазени дървета е ул. „Борис Спиров“. Важен е видовият състав на растителността, който в момента е частично подходящ. Има вложени дървета, които не са подходящи и издръжливи за транспортно озеленяване – бреза, ясен, тополя. Те трябва да се подменят с подходящи видове.

За малките населени места – села:

Съществуващите зелени площи в селата от общината са основно с широко обществено ползване. Това са селските паркове, оформени обикновено в централните части и са в близост до обекти с обществено ползване.

Обществени и търговски обекти. Тяхното състояние е крайно лошо, поради това, че от последните 20-25 години не са постоянно поддържани в добро състояние. Епизодично са почиствани, което е частично и моментно.

Растителността в тях е застаряваща и в лошо физиологично състояние. Нуждае се от саниране и обновяване.

Уличното озеленяване почти липсва дори и по главните улици. Поради това може да се извърши улично озеленяване с подходящи дървета или такива с цветове които се ползват за билки и са полезни за човешкото здраве

За ограничено обществено обслужване

- *За гр.Велики Преслав:*

Зелените площи за ограничено обществено обслужване в града са с по-малко количество от това за широко обществено обслужване.

Тук се включва градският стадион разположен източно от градския парк. Друга площ със спортно предназначение е спортен терен, разположен в южната част на града и западно от Градски парк и ул.„Симеон Велики“. Тя попада в територията на Археологическия резерват. В междукварталните пространства няма обособени спортни и детски площадки за масов спорт от населението.

За гр.Велики Преслав важен елемент от площите с ограничено ползване са дворните градини, намиращи се в частните жилищни имоти. Тяхната площ е сравнително голяма в общото процентно участие – около 15-20 % поради това, че в града и района по-голяма част от застроените имоти са еднофамилни къщи с дворове. В тях е разположена добре поддържана дървесна растителност основно овощни плодни видове.

Важна част от зелените площи с ограничено ползване са тези в производствените зони. Рядко са тези площи, които се поддържат в добро състояние - „Винекс Преслав“АД. Такива са по селата – Винарските изби.

- *За селата в Общината:*

Основните площи с ограничено обществено ползване са спортните игрища и стадиони. Те са основно обособени в крайните части на селата. Голяма част от тях са в лошо състояние и се нуждаят от поддръжка. Част от тях не се ползват по предназначение.

- Зелени територии – горски, декоративни, разсадници.

Зелени площи със специално предназначение.

- *За гр.Велики Преслав:*

Тук се включват гробищни паркове.

- *За селата:*

Обикновено в селищата на общината гробищните паркове са малки по площ, от по няколко декара и са разположени в края на селата. Поради това, че в района има места с изявено население с мюсюлманско самосъзнание има обособени по два гробищни парка - християнски и мюсюлмански. Те също са част от зелената система на общината.

Характерно за състоянието на зелената система в населените места е че:

Първо: зелените площи, особено в индустриалните и промишлени зони и в жилищните територии постепенно намаляват.

Втората основна тенденция е, че състоянието им се влошава с изключение на централните части на населените места. Това се отнася както за благоустройствените елементи, така и за растителността.

Трето: не се спазват всички изисквания към чл.63 от ЗУТ и основно изискването да се изготвят и реализират проекти по част паркоустройство и благоустройство на новите обекти.

Четвърто: паспортизацията на зелените площи е частично извършена. Цялостно и много прецизно е изготвен за Общината цялостен списък на защитените и ценни дървета. Това е изключително голяма и добра картотека на най-добрата и ценна дървесна растителност, която трябва периодично да се поддържа.

Зелените системи и озеленените площи се устройват в съответствие с одобрените общи и подробни устройствени планове на урбанизираните територии и подробни устройствени планове за парковете и градините, като се спазват правилата и нормативите в наредбата.

Зелена система на общината е добре развита и значително надвишава минималните изисквания на ЗУТ. Основен проблем в зелените зони на общинския център са свързани с тяхната поддръжка и стопанисване.

Община Велики Преслав планира ежегодно средства за поддръжка на зелените площи в общинския център, но се заделят малко средства за поддържане на зелените площи в промишлената зона, крайните квартали и останалите съставни селища на територията на общината.

ИЗВОДИ:

1. Зелените площи в общината са достатъчни, но не са добре поддържани и се нуждаят от основна рехабилитация.

2. Средствата за поддържане на зелените площи са недостатъчни.

4. Анализ по фактори на въздействие върху околната среда

4.1. Отпадъци

Непрекъснато нарастващото количество отпадъци, образувани от жизнената дейност на хората, производството и търговията, налага предприемането на мерки за намаляване на общото им количество, повторната им употреба и увеличаване рециклирането и оползотворяването им. Същевременно с развитието на технологиите за третиране на отпадъци, все повече се разширяват възможностите за използването на отпадъците като алтернативен суровинен и енергиен източник и намаляване на количеството, предназначено за депониране.

Битови отпадъци

Процесите, свързани с формиране, събиране, извозване, депониране и друго обезвреждане на отпадъците, са в пряка зависимост от развитието и организацията на стопанската дейност, демографските особености на района и от природните условия, в които се осъществява човешкият живот. Битовите отпадъци се формират от жизнената дейност на хората. Количеството и съставът им зависят от:

- Мястото на образуване;
- Стандарта на живот на населението и неговата култура;
- Степен на благоустроеност на населените места;
- Начин на отопление;
- Други фактори.

Като се изхожда от административно-териториалната и социално-икономическа характеристика на община Велики Преслав, основните източници на ТБО се явяват:

- Домакинствата;
- Промислените предприятия;
- Търговски и обслужващи обекти.

В община Велики Преслав има добре изградена и успешно функционираща система за сметосъбиране и сметоизвозване, която обхваща 100% от населението на града и селата.

Основният поток отпадък е смесеният битов отпадък с код 20.03.01.

Община Велики Преслав е член на Регионално сдружение за управление на отпадъците на общините от област Шумен (РСУО). В сдружението участват още общините: Шумен, Нови пазар, Каспичан, Смядово, Хитрино, Венец и Каолиново.

Смесените битови отпадъци от територията на общината се транспортират до сепарираща инсталация, изградена в кв. Тракия, гр. Шумен, където от тях се отделят полезните компоненти. Негодните за рециклиране и оползотворяване отпадъци се депонират на Регионално депо за ТБО - Шумен.

Всички членове на РСУО са задължени да постигнат общите цели за рециклиране и общите изисквания по отношение на екологосъобразното обезвреждане на отпадъците, генерирани на тяхната територия.

Регионално депо за неопасни отпадъци е разположено югозападно на територията на кв. Дивдядово, гр. Шумен. Депото отговаря на изискванията на Наредба № 6/27.08.2013г. за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци, има издадено комплексно разрешително и подлежи на ежегоден контрол по изпълнение на условията.

Собственик на депото е Община Шумен, а оператор ОП „Чистота” – Шумен. Регионалното депо за неопасни отпадъци е насипно инженерно съоръжение, изпълнено от твърди битови отпадъци и други неопасни отпадъци, в процеса на тяхното складиране. Площадката е разделена на три работни клетки, завършени и въведени в експлоатация.

През 2018 г. с финансиране от ПУДООС са приключени техническата и биологична рекултивация на старото общинско депо в гр. Велики Преслав, местност „Каралъч”. Общата площ на рекултивация с включени: охранителни канавки, ограждащи диги и др. е 25,55 дка.

На територията на община Велики Преслав функционира добре изградена система за сметосъбиране, чрез разполагане на контейнери и съдове за смет във всички населени места. Съдовете се подменят и допълват ежегодно. Дейностите по сметосъбиране и сметоизвозване се изпълняват от „БКС“ ЕООД - гр. Велики Преслав, съгласно сключен договор между Общината и дружеството. От месец Април 2020 г. дейностите по поддържане чистотата на площите за обществено ползване се извършват от ОП „Велики Преслав“.

Събирането и транспортирането на битовите отпадъци от населените места в общината се извършва при граници, райони и повтораемост, определени със заповед на, издадена във връзка с чл.62 от ЗМДТ.

Таблица 24: Количества генерирани и депонирани след сепариране смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав 2016-2019 г. (тона)

2016 г.		2017 г.		2018 г.		2019 г.		2020 г.	
Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани	Генерирани	Депонирани
3464	2314	3586	2514	3452	2817	3466	2950	3385	3156

Източник: Община Велики Преслав

Въпреки, че населението на община Велики Преслав намалява с повече от 5% през 2019 г. спрямо 2016 г., количеството депонирани смесени битови отпадъци за същия период се е увеличило с около 27%.

Количествата депонирани смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав се увеличават през периода 2016-2019 г. 636 тона или с 27%. През 2019 г. от всички населени места на територията на общината са събрани общо 3466 тона отпадъци и след сепариране на регионалното депо в кв. Дивдядово, общ. Шумен са депонирани общо 2950 тона отпадъци. Цитираните количества ТБО са образувани не само в домакинствата, но също и в обществените сгради, търговски обекти, предприятия и други генератори. През 2020 г. отчитаме лек спад на количествата генерирани отпадъци с около 2% до 3385 тона, но депонираните отпадъци се увеличават със 7% спрямо 2019 г. и са 3156 тона.

Тенденцията за увеличаване количествата на отпадъците, може да се обясни с няколко съществени причини:

- Продължаваща тенденция за увеличаване на дела на биоотпадъци /растителните отпадъци, животински отпадъци, градински, слама, сено и др.), които се изхвърлят предимно в селата на общината. За съжаление тенденцията за увеличаване на отпадъците от селскостопанска дейност, които попадат в контейнерите за битови отпадъци се увеличава, въпреки възможностите за повторната употреба на тези отпадъци чрез домашно компостиране, преработване във фуражи и др.

- Увеличава се и дела на инертните отпадъци, попадащи в съдовете за битови отпадъци. Това са отпадъци от пепел, сгур, дребни строителни отпадъци, пясъци и др. Тези отпадъци, заедно с пластмасата и биоотпадъците се характеризират с най-голяма относително тегло спрямо останалите отпадъци.

- Тенденция за увеличаване на туристическия поток към територията на общината също води до генерирането на повече битови отпадъци.

Важен показател за управление на отпадъците е **нормата на натрупване на отпадъците**, представена като количеството на образуваните битови отпадъци за година на човек от населението. Образуваните битови отпадъци на човек от населението в България за 2018 г. е 408 кг/човек/год.⁵ за Североизточен район – 423 кг/човек на година, за област Шумен 304 кг/човек/година, за община Велики Преслав – 282 кг/човек/година, тоест значително по-ниско от средната норма за областта и за страната. За 2019 г. количеството генерирани отпадъци в община Велики Преслав на жител се увеличава на 288 кг/ж./год.

Нормата на натрупване на отпадъците в община Велики Преслав за 2019 г. е 288 кг/чов./г., което е с 13 кг/човек/на година повече спрямо 2016 г. (275 кг./чов.год.).

Съгласно референтната норма на натрупване на отпадъци за населени места от 3 000 до 25 000 жители, определена с Методиката за определяне на морфологичния състав на битовите отпадъци на МОСВ от 2012 г., препоръчителната средногодишна норма за човек от населението е 295,5 кг., следователно нормата за община Велики Преслав все още е по-ниска от допустимите стойности, но ги доближава. Това означава, че Общинската администрация трябва да предприеме съответните мерки за ограничаване на образуването им и да намали регистрирания ръст през последните години, чрез въвеждане на компостиране за биоразградимите отпадъци и оптимизиране на системата за разделно събиране на рециклируемите отпадъци от опаковки.

В Доклада от извършения морфологичен анализ на образуваните смесени битови отпадъци в община Велики Преслав за периода февруари-октомври 2016 г., на база данните на НСИ за населението на общината към 31.12.2015 г. - 12 713 жители, е определена норма на натрупване на отпадъците – 305 кг./ч/г.

Последният актуален анализ на морфологичния състав на отпадъците, генерирани на територията на община Велики Преслав е извършен през 2016 г. в рамките на договор: „Изготвяне на анализ на морфологичния състав на битовите отпадъци, в частност на биоразградимите отпадъци образувани на територията на община Велики Преслав“.

Пробите за община Велики Преслав са направени в периода от февруари до октомври 2016 г., а за изчисляване на количествата смесен отпадък за календарна година и норма на натрупване на отпадъците на човек от населението са използвани официалните данни за депонираните отпадъци и броя на населението към 2015 г. Това е причината в доклада от морфологичния анализ да е посочен прогнозен смесен битов отпадък за 2016 г. 3877,42 т., а реално генерирания битов отпадък, по данни от сметосъбиращата фирма за цялата календарна 2016 г. е 3464 т.

Данните от Доклада за морфологичния анализ за състава на събраните, извозени и депонираните от територията на община Велики Преслав на Регионално депо – Шумен смесени битови отпадъци са представени в следващите таблици.

Таблица 25: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък за 2016 г.

Морфологичен състав	Образувани количества смесени битови отпадъци по фракции след прибавяне на разделно събраните отпадъци
---------------------	--

⁵ При изготвянето на настоящата Програма за управление на отпадъците на община Велики Преслав, НСИ все още не е публикувал официални данни за количествата образувани битови отпадъци и нормата на натрупване за 2019 г.

	гр. Велики Преслав	Район, обхващащ смесено строителство – еднофамилни къщи (ниско строителство) и многофамилни къщи (средно строителство), Община Велики Преслав	ОБЩО за Община Велики Преслав
	тона	тона	тона
Хранителни отпадъци	137,16	541,53	678,69
Хартия	138,45	366,42	504,87
Пластмаса	134,61	455,56	590,18
Текстил	30,84	178,58	209,42
Гума	3,28	7,53	10,81
Кожа	3,87	15,34	19,21
Градински отпадъци	248,03	650,37	898,40
Дървесни отпадъци	20,28	95,22	115,50
Стъкло	89,62	136,90	226,52
Метали	73,63	43,99	117,62
Инертни материали	82,63	405,49	488,12
Опасни отпадъци от бита	6,50	11,58	18,07
ОБЩО	968,91	2908,51	3877,42

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четирисезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Приблизителният състав на генерираните отпадъци в тегловни проценти е: хранителни – 17,5%; хартия – 13,02%; пластмаса – 15,22%; текстил – 5,40%; гума – 0,28%; кожа – 0,50%; градински – 23,17%; дървесни – 2,98%; стъкло – 5,84%; метали – 3,03%; инертни отпадъци – 12,59% и опасни – 0,47%.

Таблица 26: Морфологичен състав (%) на образуваните отпадъци в Община Велики Преслав

Морфологичен състав	гр. Велики Преслав	Район, обхващащ смесено строителство – еднофамилни къщи (ниско строителство) и многофамилни къщи (средно строителство), Община Велики Преслав	ОБЩО за Община Велики Преслав
Хранителни отпадъци	14,16%	18,62%	17,50%
Хартия	14,29%	12,60%	13,02%
Пластмаса	13,89%	15,66%	15,22%
Текстил	3,18%	6,14%	5,40%
Гума	0,34%	0,26%	0,28%
Кожа	0,40%	0,53%	0,50%
Градински отпадъци	25,60%	22,36%	23,17%
Дървесни отпадъци	2,09%	3,27%	2,98%
Стъкло	9,25%	4,71%	5,84%
Метали	7,60%	1,51%	3,03%
Инертни материали	8,53%	13,94%	12,59%
Опасни отпадъци от бита	0,67%	0,40%	0,47%
ОБЩО	100,00%	100,00%	100,00%

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четирисезонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Най-голям относителен дял в битовите отпадъци на община Велики Преслав имат фракциите - „градински отпадъци“ – 23,17%, в това число растения, растителни остатъци, окапали листа, трева и др., „хранителни“ – 17,5%, „пластмаса“ – 15,22% хартия – 13,02% и инертни отпадъци – 12,59%. Рециклируемите отпадъци заемат много голям относителен дял - около 37%, в това число - хартия, пластмаса, метали и стъкло. От този вид отпадъци най-високо е процентното съдържание на пластмаса – 15,22 %, следвано от хартия – 13,02%, стъкло – 5,84% и метали – 3,03%.

Сравнявайки състава на генерираните отпадъци в община Велики Преслав с референтните стойности, съгласно Методиката от НПУО 2014-2020 г. можем да направим извода, че пет вида отпадъци превишават допустимите норми. Това са: хартия, пластмаса, текстил, градински и метали. Най-голямо е отклонението при пластмасата – 5,12 пункта и хартията – 4,52. Градинските отпадъци са с 1,47 пункта повече от референтните стойности, металите с 1,03, а текстилните с 1,7 пункта. Останалите видове фракции отпадъци в морфологичния състав са в стойности близки или по-ниски от референтните.

Таблица 27: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците

Видове отпадъци	Населени места от 3 до 25 хиляди жители
Хранителни	23.20%
Хартия	8.50%
Картон	5.50%
Пластмаса	10.10%
Текстил	3.70%
Гума	0.90%
Кожа	0.90%
Градински	21.70%
Дървесни	2.00%
Стъкло	6.10%
Метали	2.00%
Инертни	14.80%
Опасни	0.60%
Общо	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

Във връзка с изчисленията, които общините правят и доказват пред МОСВ за изпълнение на целите за рециклиране и оползотворяване на битовите отпадъци, заложен в НПУО 2021-2028 г., те са задължени на определена периодичност да извършват актуален морфологичен анализ на състава на битовите си отпадъци. Морфологичния анализ на състава и количеството на битовите отпадъци, образувани на територията на съответната община се изготвя, съгласно Методика, утвърдена със Заповед на Министъра на околната среда и водите. Препоръчителният срок за изготвяне на следващ морфологичен анализ на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав е през 2024 година.

Отпадъци от опаковки

В община Велики Преслав е въведена система за разделно събиране на отпадъците от опаковки – хартия, пластмаса и стъкло и има сключен договор с „Булекопак“ АД. Системата обхваща 10 населени места, в т.ч. град Велики Преслав (40 точки/площадки) и селата: Драгоево (3 точки/площадки), Златар (5 точки/площадки), Имренчево (2 точки/площадки), Кочово (3 точки/площадки), Миланово (3 точки/площадки), Троица (3 точки/площадки) и в селата Мостич, Хан Крум и Осмар по 1 точка/площадка.

В края на 2020 г. системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на територията на общината е обезпечена с 64 съда за разделно събиране в жълт цвят и 60 съда за разделно събиране в зелен цвят, като във всички населени места (с изключение на най-малките

села Мокреш и Суха река) е осигурена възможност за разделно събиране на отпадъци от опаковки

За отпадъците от опаковки: хартия и картон, пластмаси, стъкло и метали се осъществява разделно събиране в контейнери от два цвята – жълт и зелен. Жълтите контейнери са предназначени за отпадъци от хартия, пластмаса и метали, а зелените за опаковки от стъкло.

През 2019 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки са събрани над 16 тона отпадъци (6 т. хартия, 0,3 т. метални отпадъци, 4 т. пластмаса, 6 т. стъкло). Контейнерите са разположени на утвърдени адреси (точки), като събирането на отпадъците от съдовете се изпълнява по график. Предоставените от организацията „Булекопак“ АД съдове, както и разходите по тяхното обслужване и транспортиране е безплатно за общината и се поемат от организацията. Това е стимул, насърчаващ извършване на разделно събиране на рециклируемите отпадъци от населението и институциите и спестяване на финансов ресурс от такса битови отпадъци.

През 2020 г. от системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки на „Булекопак“ АД са събрани над 25 тона отпадъци (хартия-6т., метални отпадъци-0,3т., пластмаса-11т., стъкло-8т.). Контейнерите са разположени на утвърдени адреси (точки), като събирането на отпадъците от съдовете се изпълнява по график. Списък с местата на които са разположени съдовете, както и график за тяхното обслужване са публично достъпни на сайта на общината: www.velikipreslav.bg.

Възможностите за увеличаване на количествата разделно събрани отпадъци и предаването им за рециклиране и/или оползотворяване са големи. Целта е да се достигне по-висок процент на предадените за рециклиране и оползотворяване отпадъци, които да не бъдат депонирани.

През 2020 г. от отчисленията по Наредба № 7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци са закупени и разположени на територията на Община Велики Преслав 13 бр. съдове за разделно събиране на отпадъци от опаковки от пластмасови бутилки - „Шишеядец“ (2 бр. в град Велики Преслав, 1 бр. в кв. Кирково и по 1 бр. във всички населени места на територията на общината);

През 2020 г. със средства от отчисленията по Наредба № 7 от 19.12.2013 г. са закупени и поставени улични и паркови кошчета за разделно събиране на отпадъци в централната градска част и в градския парк.

Разделно събраните отпадъци от опаковки се транспортират до площадка за сортиране. Събраните отпадъци се сортират на отпадъци от опаковки и отпадъци, които не са опаковки. Следва сортиране на годни и негодни за рециклиране, като годните за рециклиране отпадъци от опаковки се сортират по вид и материал.

Биоразградими отпадъци

В съответствие с Националния стратегически план Община Велики Преслав следва да предвиди конкретни мерки за третиране на биоразградимите отпадъци, с оглед намаляване количествата за депониране. Управлението на биоразградимите отпадъци включва събиране (разделно или със смесените битови отпадъци), анаеробно разлагане и компостиране, изгаряне и депониране. Екологичните и икономически ползи от различните методи на обработване зависят съществено от местните условия, като гъстота на населението, инфраструктура и климат, както и от наличието на пазари за свързаните с този процес продукти (енергия и компост). Изискванията за събиране и третиране на биоразградими отпадъци са регламентирани в Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г., изм. и доп. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2021 г.

Приблизително две трети от отпадъците, генерирани в домовете и офисите, се състоят от „органични“ или естествени материали. Тези материали след време се разграждат („биоразградими“) по естествен път. Биоразградимите отпадъци се генерират при

селскостопанската дейност в растениевъдството, животновъдството и от дейността на домакинствата. Имат предимно органичен състав и е необходимо да се третират в зависимост от условията на генерирането им по подходящ начин.

Количеството на растителните отпадъци, образувани от растениевъдството в дворните пространства на жилищните имоти са определени експертно и тяхното количество варира от 25% до 40% от общото количество битов отпадък, отделян от домакинствата. Този отпадък понастоящем е основна съставка, замърсяваща териториите в покрайнините на населените места или попада в съдовете за битови отпадъци. Не е популярна практиката за оползотворяване на растителни отпадъци в самите дворни места. В процеса на компостиране растителните отпадъци се явяват суровина. При прилагането му се ограничава постоянното изнасяне на органични вещества от почвата и едновременно се постига ограничаване употребата на органични торове за сметка на много добрите хранителни съставки в компоста. В съответствие с европейското и националното законодателство общините следва да предприемат мерки за поэтапното намаляване на количеството на депонираните биоразградими отпадъци.

Често срещани практики в общината е третирането на биоразградимите отпадъци да се осъществява по следните начини:

- *използване на кухненски и градински остатъци за храна на животни ;*
- *закопаване на хранителни и растителни отпадъци в почвата (задния двор или градината без последващо използване);*
- *натрупване на смесени купчини с оборска тор, растителни и хранителни отпадъци в полето (купчините не се обръщат, но след около три години са годни (вече компостирани) за използване като подобрител на почвата);*
- *натрупване на смесени купчини с оборска тор (купчините не се обръщат след това, но след това компостираната оборска тор се използва като подобрител на почвата).;*
- *изгаряне на градински отпадъци и листа.*

В Националната стратегия за намаляване на количествата депонирани биоразградими отпадъци са заложили конкретни мерки, които трябва да се предприемат по отношение на този вид отпадък.

Относителният дял на „биоразградимите отпадъци“⁶ за община Велики Преслав е значителен - 57% от образуваните битови отпадъци, в това число - хранителни – 17,5%, градински – 23,17%, дървесни отпадъци – 2,98% и хартия – 13,02%.

Съгласно целите на национално ниво за ограничаване на количествата депонирани биоразградими отпадъци до 2020 г. допустимите минимални стандарти на този вид отпадък за жител на година са 109 кг/ж./г. Според данните от извършения през 2016 г. морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав са депонирани 175 кг/ж./г. биоразградими отпадъци. Следователно стойностите са по-високи от допустимите минимални стандарти.

Предвид разпоредбите на чл.34, ал.1 от ЗУО, и чл.60, ал.2 от Наредбата за управление на отпадъците на община Велики Преслав, „Биоотпадъците от поддържане на обществени площи, паркове и градини се събират разделно“. При изчислението на количествата образувани отпадъци от косене и поддържане на обществени зелени площи се спазват указанията за норма на образувани отпадъци съгласно Инструкциите за прилагане на нормативните изисквания, свързани с управлението на биоотпадъците (насоки за прилагане на Наредба за разделно събиране на биоотпадъците, приета с ПМС №275 от 06.12.2013 г., Обн. ДВ, бр.107 от 13.12.2013 г.), одобрени със Заповед № РД-687/05.09.2014 г. на Министъра на околната среда и водите. Приетата норма е 6 кг./м2/ година окосена трева, листа, клони от резитба на дървета и храсти и др. Растителните отпадъци от селата в общината се третират, чрез домашно компостиране. Анализите показва, че в община Велики Преслав има добри предпоставки за въвеждане на

⁶ Съгласно ДР на ЗУО § 1. т.3. „Биоразградими отпадъци“ са всички отпадъци, които имат способността да се разграждат анаеробно или аеробно, като хранителни и растителни отпадъци, хартия, картон и други.

разделно събиране на отпадъци с биологичен произход и съответното им оползотворяване, чрез компостиране или анаеробно разграждане, по начин, който осигурява висока степен на защита на околната среда.

**Таблица 28: Оценка на количества биоотпадъци от поддържане на обществени площи, паркове и градини в
Община Велики Преслав**

Населено място	Площ	Общо количество на образувани растителни отпадъци за периода на провеждане на морфологичния анализ	м.ноември, 2015	м.декември, 2015	м.януари, 2016	м.февруари, 2016	м.март, 2016	м.април, 2016	м.май, 2016	м.юни, 2016	м.юли, 2016	м.август, 2016	м.септември, 2016	м.октомври, 2016
			т./г.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.	т./м.
гр.Велики Преслав	57 500	115,00	8,05	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	14,95	23,00	23,00	23,00	14,95	8,05
с. Имренчево	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Мостич	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
с. Кочово	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Осмар	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Троица	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Хан Крум	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Миланово	500	1,00	0,07	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,13	0,20	0,20	0,20	0,13	0,07
с. Мокреш	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
с. Златар	1 000	2,00	0,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,40	0,40	0,40	0,26	0,14
с. Драгоево	1 500	3,00	0,21	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,39	0,60	0,60	0,60	0,39	0,21
с. Суха река	200	0,40	0,028	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,05	0,08	0,08	0,08	0,05	0,03
ОБЩО	64 600	129,20	9,04	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	16,8	25,84	25,84	25,84	16,80	9,04

Източник: Доклад от извършено през 2016 г. четириsezонно проучване на морфологичния състав на отпадъците, генерирани от територията на община Велики Преслав

Поради липса на изградено съоръжение на територията на РСУО - Шумен за тяхното третиране, на практика община Велики Преслав не извършва рециклиране на зелени и/ или биоразградими отпадъци, което да гарантира изпълнението на целите за разделно събиране и оползотворяване на биоотпадъци.

Предвид специфичния характер на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав и значителното участие на зелените, градински и селскостопански отпадъци от домакинствата в определени периоди е необходимо да се предприемат действия в две посоки:

- за въвеждане на фамилно компостиране с последващо използване на компоста в личните стопанства;
- за въвеждане на система за разделно събиране и извозване на биоразградимите отпадъци от общината, след изграждане на регионална инсталация за компостиране на биоразградими и биоотпадъци на територията на РСУО – регион Шумен.

Община Велики Преслав трябва да предвиди въвеждане на система за разделно събиране на биоразградимите отпадъци при източника, извозването им и самостоятелното им третиране на общинска или регионална инсталация за компостиране.

Строителни отпадъци

Община Велики Преслав има пряк ангажимент към строителните отпадъци в малки количества, генерирани от ремонтните дейности на домакинствата. В този смисъл анализът и

прогнозите са фокусирани върху този поток строителни отпадъци. На територията на общината няма изградено депо или площадка за депониране/третиране на строителни отпадъци и не съществува система за организирано разделно събиране и последваща повторна употреба на този вид отпадък. По тази причина липсват и точни данни за вида и количеството на образуваните строителни отпадъци през последните години.

Тенденцията е за нарастване на количеството образувани отпадъци от строителство и разрушаване (ОСР) и висок дял на инертни материали в морфологичния състав на отпадъците, образувани на територията на община Велики Преслав. Това показва незаконосъобразно изхвърляне и смесване на битовия със строителни и биоразградими отпадъци от населението и налага предприемане на адекватни мерки по отношение на ефективното управление на отделните потоци отпадъци.

Отпадъците от строителна и строително-ремонтна дейност се отделят регулярно при текущи и основни ремонти в домакинствата, но конкретни данни за количествата и състава им няма. Прилага се процедура, при която строителните фирми и гражданите да се обръщат към Общината за посочване на място и условия за депонирането на строителните отпадъци.

На територията на община Велики Преслав няма изградена инфраструктура за третиране на отпадъци от строителството и разрушаването им. Данни за количеството на строителните отпадъци могат да бъдат получени само от подадените в Общинска администрация заявления, на база обема на ремаркетото на превозното средство с което са извозени. Така отчетени, данните са неточни и не дават реална информация за количествата строителни отпадъци, генерирани на територията на общината. Не обхванати остават и количествата строителни отпадъци изхвърлени на нерегламентирани места.

Понастоящем строителните отпадъци остават основна съставка на новообразуваните нерегламентирани сметища или попадат в съдовете за битови отпадъци. Част от генерираните СО попадат в общия поток със смесените битови отпадъци, които се извозват до регионалното депо за битови отпадъци. Необходимо е да се предприемат мерки за осигуряване селективното разделяне на отпадъците на мястото на образуване и изграждането и функционирането на надеждна система и съоръжения за рециклиране и оползотворяване на строителните отпадъци.

Правилното регулиране на дейностите, свързани със строителните отпадъци и контрола върху тях са регламентирани със Закона за управление на отпадъците, Наредбата за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, съответно с общинска наредба за управление на отпадъците. В бъдеще Общината ще може да получава надеждни данни в случаите, когато извършва процедурите за одобрение на планове за управление на строителните отпадъци и инвестиционните проекти.

Анализите на строителните отпадъци и на инфраструктурата за строителните отпадъци ни показват, че на територията на общината, както и в региона все още няма инсталация за рециклиране на строителните отпадъци. Необходима е организация за въвеждане на разделно събиране и извозване на строителните отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав на площадка за временно съхранение.

Производствени и опасни отпадъци

„Опасни“ са отпадъците, които притежават едно или повече опасни свойства, посочени в приложение № 3 към ЗУО. Този вид отпадъци се образуват най-вече в промишлените предприятия, но също така и в някои заведения от здравната сфера, а частично и в битовия сектор. Към тях спадат отработени масла и нефтопродукти, негодни за употреба батерии и акумулатори, медицински отпадъци, бои и лакове, детергенти, пестициди и др.

Изискванията за третиране и транспортиране на опасни отпадъци са регламентирани в Наредбата, приета с ПМС №53/1999 г. /ДВ, бр. 29 от 1999 г. и в наредбите за масово разпространените отпадъци. Количествата на образуваните опасни отпадъци по групи, съгласно Класификация на отпадъците по Наредба № 2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците, се водят на отчет в РИОСВ - Шумен.

Лицата, чиято дейност е свързана с образуване, събиране, транспортиране, съхраняване (оползотворяване с код R13 по смисъла на приложение №2 към §1, т.13 от допълнителните разпоредби (ДР) на ЗУО и/или обезвреждане с код D15 по смисъла на приложение №1 към §1, т.11 от ДР на ЗУО), оползотворяване, в т.ч. рециклиране и/или обезвреждане, включително подготовка преди оползотворяване или обезвреждане на опасни отпадъци, водят отчетни книги и представят годишни отчети. Опасните отпадъци от фирмите се събират и съхраняват отделно в закрити складове и се предават за третиране на физически или юридически лица притежаващи съответното разрешение по ЗУО или Комплексно разрешително, въз основа на писмен договор.

Потокът опасни отпадъци се контролира от действащата нормативна уредба. С цел проследяване на превозите на опасните отпадъци товародателите са длъжни да изготвят идентификационен документ, който се попълва за всеки отпадък последователно от товародателя, превозвача и товарополучателя.

Необходими са мерки за информиране на населението за опасностите за околната среда и повишаване на обществената заинтересованост за по-широко участие в организираните мероприятия за предаване на опасни отпадъци от домакинствата. Разделното събиране на опасните битови отпадъци все още не е системно, а кампанийно. Поради това голяма част от тях все още се изхвърлят в контейнерите съвместно с неопасните битови и се извозват с тях за последващо третиране.

Основните генератори на производствен отпадък в община Велики Преслав са действащите промишлени предприятия, сред които няма такива с висок рисков потенциал на образувания отпадък. На територията на общината няма изградена инфраструктура за отделно събиране и третиране на опасни и производствени отпадъци. При констатиране такива се използват услугите на лицензирана фирма. Производствените предприятия на територията на общината образуват предимно отпадъци с характер на битови, специфично масово разпространени и рециклируеми отпадъци. Фирмите изготвят годишни отчети и ги представят пред ИАОС. Следва да се отбележи, че не всички фирми изпълняват задълженията си да предоставят необходимата информация за генерираните от тях отпадъци в ИАОС.

Един от потенциалните източници за локални почвени замърсявания са складовете за съхранение на негодни и залежали пестициди.

По данни от РИОСВ – Шумен в с. Хан Крум са разположени 34 броя Б-Б кубове за съхранение на пестициди, препарати за растителна защита с изтекъл срок на годност и други химикали с общ обем 55630 кг / 10800 л. Ежегодно се извършва наблюдение на негодните за употреба пестициди, на терен, намиращ се в Комплексна опитна станция в с. Хан Крум. Събирането, запълването и съхраняването им е осъществено по технологията на „Бал Бок инженеринг“ АД гр.София за постоянно съхраняване в контейнери на негодните за употреба пестициди. Ежегодно, съвместно с РИОСВ се извършва оглед на площадката и на контейнерите.

В Община Велики Преслав няма производства, които да замърсяват почвите с тежки метали (олово, цинк, мед, арсен, кадмий, никел, хром) и нефтопродукти. Възможно е частично локално замърсяване с нефтопродукти в района на бензиностанциите, намиращи се на територията на общината, но за това няма данни. Като единствен значим източник на замърсяване с оловни аерозоли могат да бъдат идентифицирани моторните превозни средства с бензинови двигатели. Потенциално замърсени с олово са земи в крайпътни зони с ширина 15-25 метра. Няма конкретни изследвания за наднормено ниво на замърсяване.

На територията на община Велики Преслав, към настоящия момент няма предприятия, попадащи в обхвата на Раздел I към глава седма на ЗООС, класифицирани с нисък или висок рисков потенциал от съхранение на химични вещества. Работата на експертите от РИОСВ – Шумен в това направление обхваща дейностите по ограничаване и предотвратяване на аварии с опасни химични вещества, с цел опазване на околната среда и здравето на населението. Прилагането на превантивният подход се основава на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси (ЗЗВВХВС), Закона за опазване на околната среда (ЗООС) и наредбите към тях.

През периода 2015-2019 г. са извършени проверки по отношение на използваните и съхранявани химични вещества в предприятия, ситуирани на територията на Община Велики Преслав. Основната цел на контролната дейност по отношение на химикалите е да се ограничава и предотвратява риска за човека и околната среда от въздействието на всички химични вещества, класифицирани като опасни по смисъла на Закона за защита от вредното въздействие на химичните вещества и смеси /ЗЗВВХВС/, които се съхраняват, произвеждат и употребяват на територията на РИОСВ – Шумен.

Контролирани предприятия на територията на Община Велики Преслав, по отношение на използваните и съхранявани химични вещества са 21 на брой, разположени предимно в града и селата – Драгоево, Осмар, Хан Крум, Троица, Миланово и Кочово.

Замърсявания на почвите в общината се причинява от изхвърлянето на твърди битови отпадъци (отпадъци от различен характер). Непрекъснатото усъвършенстване на системите и контрола по сметосъбирането ще елиминира изцяло съществуващите локални замърсявания от микросметища и нерегламентирано изхвърляне на отпадъците. В местата с високи подпочвени води, съществува тенденция /естествен процес/ за вкисляване и засоляване на почвите.

Специфични потоци отпадъци

Отпадъци от ИУМПС, ИУЕЕО, НУБА, отработени масла и отпадъчни нефтопродукти, излезли от употреба гуми, текстил и обувки

Редица европейски директиви регулират специфичните потоци от отпадъци - например, отпадъци от титаниев диоксид, опаковки и отпадъци от опаковки, полихлорирани бифенили (ПХБ) и полихлорирани терфенили (ПХТ), отпадъчни батерии и акумулатори, канализационен шлам, излезли от употреба превозни средства (ИУПС), отпадъци от електрическо и електронно оборудване (ОЕЕО) и ТОЗ (трайни органични замърсители).

Друга група от директиви регулира операциите по третиране на отпадъците: изгаряне, съвместно изгаряне на отпадъци и депониране на отпадъци чрез заравяне. Регламент (ЕО) №1013/2006 покрива трансграничните превози на отпадъци.

„Негодна за употреба батерия или акумулатор” /НУБА/ е батерия или акумулатор, която не може да бъде използвана повторно и е предназначена за преработване или обезвреждане .

За ефективно функциониране на системата за събиране на отпадъците от негодни батерии и акумулатори е необходимо предприемане на следните действия:

- редовно информиране на обществеността за рисковете, свързани с тяхното неконтролирано обезвреждане. Необходимо е хората да бъдат запознати със значението на символите, използвани за маркиране, изискванията при отделяне на батериите от уредите, където те са вградени и възможностите за участие в системите за събиране.

- прилагането на задължително обратно приемане в местата за продажба;

- осигуряване и поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба портативни батерии и акумулатори, като се спазва нормативните изисквания;

- предаване на отпадъците от батерии и акумулатори на фирма, притежаваща разрешително, издадено по реда на Закона за управление на отпадъците.

Управлението на отпадъците от батерии и акумулатори има две главни цели:

- *Екологична* – защита на въздуха, водата, почвата и здравето на хората чрез предотвратяване на изхвърлянето на вредни и опасни вещества в околната среда;
- *Икономическа* – оползотворяване материалите, заложи в конструкцията на отпадъците от батерии и акумулатори.

За изпълнение на задълженията на кмета на общината да организира дейности по разделно събиране на опасни отпадъци от общия поток битови отпадъци, общината има сключен договор с „Рекобат” АД за организиране и прилагане на система за разделно събиране, временно съхраняване и транспортиране на отпадъци от негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА).

По проект, финансиран от Българо - Швейцарската програма за сътрудничество: „Пилотни модели за екологосъобразно събиране и временно съхранение на опасни битови отпадъци от домакинствата“ с изпълнител ПУДООС, през 2019 г. в гр. Шумен е изграден център за временно съхранение на опасни битови отпадъци от домакинствата. От есента на 2019 г. по оповестен график чрез мобилен събирателен пункт, населението на общината има възможност да предаде безвъзмездно отпадъци като: опаковки съдържащи остатъци от опасни вещества, спирачни и антифризни течности, разтворители, киселини и основи, луминесцентни и други съдържащи живак тръби, бои, лепила, мастила, смоли, лекарствени продукти с изтекъл срок на годност, батерии и акумулатори, излязло от употреба електрическо и електронно оборудване и др. През 2020 г. по оповестен график чрез мобилен събирателен пункт, населението на общината имаше възможност да предаде безвъзмездно отпадъци като: опаковки съдържащи остатъци от опасни вещества, спирачни и антифризни течности, разтворители, киселини и основи, луминесцентни лампи и други.

По информация на РИОСВ – Шумен за територията на община Велики Преслав само две дружества имат регистрирани площадки за дейност с отпадъци – „Екомакс“ ООД и „Екомакс Вторични соровини“ ЕООД – гр. Велики Преслав. Комплексно разрешително №486-Н0/2014 г. е издадено на „Екомакс“ АД за площадка за временно съхранение на отпадъци с капацитет до 4350 тона и инсталация за препакетиране на отпадъци с капацитет 40тона/24 часа, които се намират в местността „Блатото“, гр. В. Преслав. При извършените проверки от РИОСВ не са констатирани нарушения при експлоатацията на площадката и инсталацията за препакетиране на отпадъци.

През месец септември 2020 г. в партньорство с „Екомакс“ ООД е проведена кампания за безвъзмездно предаване на излязло от употреба електрическо и електронно оборудване от домакинствата в община Велики Преслав.

През 2020 г. Община Велики Преслав е организираща и кампания за безвъзмездно предаване от населението на едрогабаритни отпадъци и стари мебели, с цел предотвратяването на тяхното нерегламентирано изхвърляне. Подписано е споразумение за сътрудничество между Община Велики Преслав и „Кроношпан България“ ЕООД, по силата на което организацията предоставя контейнер, в който могат безвъзмездно да бъдат оставяни дървени стари мебели, ламперия, дограма без стъкло и изделия от дърво, с изключение на матраци и мека мебел. Предоставянето на контейнера, както и неговото обслужване и транспорт са безплатни за Общината.

Отработени масла

Задълженията на общината в това отношение се определят от „Наредба за отработените масла и отпадъчни нефтопродукти“, приета с ПМС №352/27.12.2012 г., ДВ бр.2/08.01.2013 г.

Съгласно чл.39 ал.1 от Наредбата, кметът на общината съдейства за извършване на дейностите по събиране и съхраняване на излезли от употреба масла и предаването им за оползотворяване и обезвреждане, като определя местата за смяна на отработени моторни масла на територията на общината и информира обществеността за местоположението и условията за приемане на отработените масла.

Възможно в рамките на периода на прилагане на настоящата програма, организацията по оползотворяване да не прояви интерес тъй като количеството масла за чието оползотворяване е отговорна нараства незначително и е твърде вероятно целите заложи в *Наредбата за изискванията за третиране и транспортиране на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти* да бъдат постигнати чрез събиране на отработени масла от източници различни от бита или общини с по-голяма гъстота на населението.

Независимо дали ще се сключи договор с организация по оползотворяване, следва да бъдат предприети следните мерки за осигуряване прилагането на законодателството за управление на отработени масла:

- идентифициране на обектите, в които се извършва смяна на отработени масла и обектите, в които се изкупуват отработени масла;
- определяне на разрешените места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- въвеждане на санкции и упражняване на контрол над изхвърлянето на отработени масла и отпадъчни нефтопродукти в повърхностните води и в канализационните системи.

В община Велики Преслав няма данни за количествата на разделно събирани други масово разпространени отпадъци.

Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване

Задълженията на Общината се определят от „Наредба за излязло от употреба електрическо и електронно оборудване”, приета с ПМС №355/28.12.2012 г. с последни изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.

Съгласно чл.27, ал.1 от Наредбата, Кметът на общината оказва съдействие на организациите по оползотворяване, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и предаване на ИУЕЕО.

Изпълнение на задълженията за участие в системите за разделно събиране се осъществява, като се сключат договори с организации по оползотворяване на ИУЕЕО, лица, които изпълняват задълженията си индивидуално или други лица, притежаващи документи по чл.35 от ЗУО за извършване на дейности по събиране, транспортиране, рециклиране или оползотворяване на отпадъци на територията на общината.

Информацията за управлението на отпадъците от излезли от употреба моторни превозни средства (ИУМПС), отработени масла, негодни за употреба батерии и акумулатори (НУБА) и излязло от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) се набира чрез допълнителни годишни отчети, регламентирани в съответните наредби за управление на специфичните отпадъчни потоци. На етапа на изготвяне на настоящата Програма за управление на отпадъците няма данни за количествата на разделно събирано ИУЕЕО и ИУМПС и др.

Чрез сключен договор с „Екомакс“ ООД е осигурена възможност на гражданите да предават безвъзмездно своите отпадъци от излезли от употреба МПС (ИУМПС) и излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване (ИУЕЕО) чрез организирани кампании за тяхното предаване.

Отпадъци от текстил и кожа (обувки)

Милиони тонове облекла се изхвърлят на сметищата в Европа всяка година. Тези количества стават все по-големи и по-големи, заради водещия бизнес модел на „бързата мода“ и свръх консумацията на дрехи. Нараства значително проблема с местата за депониране на отпадъци. Някои видове дрехи в сметищата имат нужда от повече от 50 години, за да се разградят. Те остават там за десетилетия и отделят вредни газове, които са сред основните причини за глобалното затопляне. Токсични вещества се просмукват в почвата и подземните води и вредят на околната среда в продължение на години. Губят се ценни ресурси, които биха могли да се оползотворят. Отклоняването на този отпадък от сметищата ще има огромен положителен ефект върху околната среда

Схемата за разширена отговорност на производителя (РОП) се прилага успешно по отношение на 6 групи масово разпространени отпадъци (МРО): опаковки (от 2004 г.); ИУМПС (от 2005 г.); ИУЕЕО (от 2006 г.); отпадъчни масла и нефтопродукти (от 2006 г.); батерии и акумулатори (от 2006 г.); и гуми (от 2011 г.). При тази схема, лицата, пускащи на пазара продукти, които се превръщат в МРО, са задължени по силата на ЗУО и специфичните наредби за постигане на количествени цели за подготовка за повторна употреба, рециклиране и оползотворяване на МРО, определени в Наредбите за всеки вид МРО. Създадени са и се поддържат съответните публични регистри на задължените по схемата лица. Анализът на отпадъците показва, че най-добри постижения от гледна точка на йерархията на управление на отпадъците са постигнати за МРО. Това дава основание добрите резултати от прилагане на

схемата за 6-те групи МРО да се разшири и за други продукти. С оглед на новите европейски цели по отношение на текстилните отпадъци за 2025 г., е необходимо в схемата да бъдат включен и този отпадъчен поток.

С развитието на модела т.нар. „бърза мода (fast fashion)“, което води до големи щети на околната среда както от гледна точка на производството, така от гледна точка на третирането на образуваните текстилни отпадъци, увеличаването броя на контейнери/пунктове за отпадъци от текстил с цел повторната им употреба е адекватна добра практика.

По данни от последния морфологичен анализ на отпадъците в община Велики Преслав се генерират средногодишно около 230 тона отпадъци от текстил и кожа или 6% от общия битов отпадък.

За постигане на по-добра ефективност на рециклирането и повишаване на количествата рециклирани битови отпадъци е необходимо да бъде въведено допълнително задължително разделно събиране на отпадъците от текстил и кожа.

С промените в ЗУО, Общините са длъжни да започнат да събират разделно отпадъците от обувки и текстил. Към момента на разработване на настоящата програма кметът на общината има сключен договор с организация по оползотворяване на отпадъци от обувки и текстил.

Болнични отпадъци/Отпадъци от хуманното здравеопазване

Медицинските отпадъци имат някои по специфични характеристики и изискват специално третиране. Болничния отпадък може да носи зарази, поради което следва да бъде отделен от другите смесени отпадъци, за да се избегне заплахата за общественото здраве. В този отпадък се включват превръзки, остатъци от лекарства и опаковки, лабораторни проби, използвани инструменти и системи, хирургически отпадъци и др.

Отговорността за управлението на болничните отпадъци е на медицинските заведения, в които се образуват. Болничните и здравни заведения и кабинети имат въведени задължения за сключване на самостоятелни договори за обезвреждане на опасните си отпадъци от дейността си в инсинератори.

Утайки от ПСОВ

Утайките от ПСОВ са източник на енергия при оползотворяването им чрез методите на изгаряне и извличане на фосфора. Най-масово все още се прилагат методите за оползотворяване в земеделието и за възстановяване на нарушени терени. В България за съжаление все още най-често срещания метод е депонирането на утайките след изсушаване.

Очакваното количество утайки крие риск за околната среда и за здравето на хората, в случай че не бъдат намерени и приложени съответните решения за тяхното стабилизиране, съхранение и/или оползотворяване. Законът за водите предвижда в канализационните мрежи и пречиствателните станции за отпадъчни води в населените места да бъдат включвани отпадъчни води съобразено с технологията за третиране на утайките предвид по-нататъшното им оползотворяване или крайно обезвреждане. По отношение на съществуващата йерархия на възможностите, когато става въпрос за устойчиво развитие в дългосрочен план, рециклирането и материалното оползотворяване на отпадъците са за предпочитане пред изгарянето или обезвреждането им чрез депониране. В случая с утайките от отпадъчни води вариантите следва да се разглеждат, в зависимост от различните нива на замърсителите, патогенните организми и въздействието им върху хората и околната среда.

Съществуващите в момента възможни варианти за оползотворяване или окончателно обезвреждане на утайки от отпадъчни води могат да бъдат обобщени по следния начин: материално оползотворяване върху земеделска земя; рециклиране на фосфора; енергийно оползотворяване в термични процеси; обезвреждане/наземно депониране.

При директното оползотворяване на утайки в земеделието е възможно възникването на някои неудобства (емисии на миризми, възможни рискове за околната среда или нещо друго). От друга страна не бива да се забравя, че тази употреба зависи от земеделските стопани, които не са длъжни да приемат утайки, а и техните изисквания към качеството се променят според сезона. Очаква се нарастващите нужди от съвременно третиране на утайките, което да гарантира

премахването на патогенните организми и контрола върху замърсителите, да доведат до използването на утайките върху земеделска земя само след тяхното предварително третиране, например компостиране и производство на висококачествен компост. Всички основни методи за третиране трябва да бъдат подробно разгледани по отношение на това дали са подходящи за предоставянето на устойчиво решение за управлението на утайките.

На територията на община Велики Преслав има пречиствателна станция за отпадъчни води (ПСОВ), която е въведена в експлоатация през месец април 2015 г. Същата е оразмерена за 16 000 е.ж. в края на експлоатационния период 2032 г.

Основен отпадък от дейността на всяка пречиствателна станция за отпадъчни води са утайките (отпадъци с код 19 08). За ПСОВ - Велики Преслав е разработена Програма за управление на утайките, съвместима с общите цели и принципи на Национален план за управление на отпадъците за периода 2014-2020 г., Националният стратегически план за управление на утайките от ГПСОВ на територията на Република България за периода 2014-2020 г. Въз основа на направения анализ за прогнозното качество и количество на генерираната утайка от ПСОВ - Велики Преслав се предлагат три сценария за нейното оползотворяване:

Сценарий 1: Оползотворяване за рекултивация на нарушени терени (земеделски нужди, горско стопанство, кариери и др.).

Сценарий 2: Оползотворяване в селското стопанство като торно средство, в цветарството, за паркоизграждане и поддържане на тревни площи.

Сценарий 3: Аварийно депониране на утайки, при условие, че не отговарят на изисквания за използване по сценарий 1 и 2- на регионално депо в специално изградена клетка.

Всеки сценарий е анализиран подробно, като са разгледани предпоставките, очакваните резултати и законодателните и технологични изисквания за прилагането му. Направен е и подробен план за действие, обвързан с конкретни срокове и финансова рамка.

Таблица 29: Проектни количества на излишната активна утайка от ПСОВ Велики Преслав

Утайки	Дневно количество		Годишно количество	
	t/d	m ³ /d	t/a	m ³ /a
Реални начален етап	0.33	1.33	120.45	485.45
Проектни „Винекс” и кв.Кирково	1.4	5.6	511	2044

Предвид реалното генериране на утайките, което е почти четири пъти по-малко от проектните количества, постигане на максималните количества утайка ще става постепенно и то, при прогресивно развитие на града по отношение на промишлеността и наличие на положителен демографски прираст. Отчитането на отпадъците ще става по реда на Наредба №1 от 4 юни 2014 г. за реда и образците по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри, чрез попълване и представяне на изискваните се документи от „ВиК - Шумен“ ООД гр. Шумен - оператор на ПСОВ. Операторът стриктно проследява качествения и количествения състав на отпадъчните води по потоци на вход и изход. От оператора е представен годишен доклад за изпълнение на условията в разрешително за ползване на воден обект за заустване на отпадъчни води в повърхностни водни обекти на канализационната система на град Велики Преслав.

Разработената Програма за управление на утайките от ПСОВ - Велики Преслав, съвместима с общите цели и принципи на Националния план за управление на отпадъците на практика решава всички въпроси с този вид отпадъци на територията на общината и не са необходими допълнителни специални мерки и инициативи.

Обезвреждане на отпадъците

До края на 2015 г. битовите отпадъци, генерирани на територията на община Велики Преслав се обезвреждат, чрез депониране като се транспортират до Регионално депо в кв. Дивдядово, гр. Шумен. Депото отговаря изцяло на изискванията на Наредба № 6 за условията и

изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци (обн., ДВ, бр. 80 от 13.09.2013 г., в сила от 13.09.2013 г.). Собственик на Регионалното депо е Община Шумен.

От началото на 2016 г. събраните отпадъци се извозват до площадка в кв.Тракия - гр. Шумен, където се намира сепариращата инсталация за предварително третиране (сортиране) на битовите отпадъци. Това увеличи транспортните разстояния с 10 км. в едната посока, за всички населени места на територията на община Велики Преслав. Отсортираният отпадък, негоден за рециклиране и повторна употреба се депонира на Регионалното депо в кв. Дивдядово, община Шумен.

Услугите по организирано събиране и транспортиране на битовите отпадъци се извършва от общинското дружество „БКС“ ЕООД, по поддържане чистотата на площите за обществено ползване от м. април 2020 г. от ОП „Велики Преслав“.

Образуваните отпадъци се събират смесено. Основният поток отпадък, генериран на територията на общината е смесения битов отпадък с код 20.03.01.

През 2020 г. събирането и транспортирането на битовите отпадъци от населените места в общината се извършваше при граници, райони и повтораемост, определени със заповед на кмета № 428 от 29.10.2019г., издадена във връзка с чл.62 от ЗМДТ. Повтораемостта на обслужване на съдовете за битови отпадъци през последните години е както следва: гр. Велики Преслав и кв. Кирково - ежеседмично; село Хан Крум и село Драгоево - три пъти месечно; останалите села от общината - два пъти месечно. Липсата на достатъчен финансов ресурс на този етап не позволява да се работи със сезонен график в селата и увеличаване на повтораемостта на обслужване на съдовете.

За събиране и транспортиране на битовите отпадъци, „БКС“ ЕООД гр. Велики Преслав разполага със специализирана техника, със следните технически характеристики:

Таблица 30: Техника за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване на „БКС“ ЕООД – гр. Велики Преслав

	Година на регистрация	Обща товароносимост
Сметосъбиращ автомобил Ман 1бр. тип вариопреса	1997 г.	25,6 т.
Сметосъбиращ автомобил Ман 1бр. тип вариопреса	1998 г.	18 т.

Източник: Общинска администрация Велики Преслав

При почистване на площите за обществено ползване и на нерегламентирани замърсявания се ангажират:

- Мотометачка Шмит;
- Специализирана машина Фадрома 200 с вместимост 1,8 куб.м.;
- Колесен трактор - самоходно шаси - 1тон;
- Тракторно ремарке - 1бр.;
- Автомобил Фолксфаген Транспортър.

На територията на община Велики Преслав към 2020 г. общо в града и селата са разположени 1157 бр. съдове за отпадъци, в това число - 1,1 куб. м. тип „Бобър” -737 броя и 420 броя кофи тип „Мева”. Съдовете се обновяват и допълват ежегодно.

Неразделна част от настоящата Програма за опазване на околната среда е разработената Общинска програма за управление на отпадъците на община Велики Преслав за периода 2021-2027 г., която включва подробен анализ на отпадъците по видове и предвижда мерки за тяхното предотвратяване, разделно събиране, рециклиране, оползотворяване и повторна употреба.

ИЗВОДИ:

Основните методи за обезвреждане на битовите отпадъци в община Велики Преслав са сепариране, отсортиране, рециклиране, оползотворяване и депониране.

Необходимо е въвеждане на системи за разделно събиране и управление на биоразградими, текстилни отпадъци и обувки.

Общината трябва да осигури разделното събиране и оползотворяване на строителните отпадъци и да оптимизира и поддържа системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки.

4.2. Шум

Шумът е от основните неблагоприятни фактори, водещи до акустичен дискомфорт в околната среда. Вредното въздействие зависи от вида му и поражащите го условия. Произходът на шума се определя от видовете дейности, при които той е генериран. В градска територия се различават промишлен (производствен), транспортен, шум от строителство и битов шум. В зависимост от характера (постоянен, периодично, повтарящ се, прекъснат), честотния спектър и интензивността на шума, а така също и продължителността на експозиция, въздействието му е по-малко или повече вредно. Основният аспект на вредното въздействие на шума, разгледан в настояща програма е свързан с влиянието му върху човешкия организъм и здраве. Високите шумови нива влияят върху слуховия апарат на човека, психическото и нервно състояние на личността, имунната система, обмяната на веществата, сърдечно-съдовата система и др. Подлежащите на контрол обекти са източниците на шум, намиращи се в промишлени зони, жилищни зони и в близост до жилищни зони. Приоритетни са тези, които се намират в жилищни зони, с цел да се предотврати дискомфорта през различните части на денонощието и вредните ефекти от шума върху здравето на населението.

Шумът е комплекс от звуци, които действат неблагоприятно върху човешкия организъм. Минималната звукова енергия, която при човека е в състояние да предизвика слухово възприятие, се нарича долен слухов праг и се означава с 0 децибела. Най- горната граница, при която човек възприема звука като болка, се нарича горен слухов праг или праг на болката и отговаря на сила на звука от 130 децибела при 1000 херца честота. Освен сила звукът се характеризира и с височина /честота/. Човешкото ухо може да възприема звуци с честота от 16 до 20 хиляди херца. Едно трептене в секунда е 1 херц. Съгласно Закона за защита от шума в околната среда той е нежелан или вреден външен звук, причинен от човешка дейност, в това число шумът, излъчван от транспортните средства от автомобилния, железопътния, водния и въздушния транспорт, от инсталации и съоръжения на промишлеността, и от локални източници на шум. Шумът и вибрациите по своето хигиенно значение са на едно от първите места сред неблагоприятно действащите фактори в работната и околна среда.

Граничните стойности на нивата на шум за различните територии и урбанизирани зони в зависимост от предназначението им за дневен, вечерен и нощен период, са регламентирани в Наредба №6 от 26.06.2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите по показателите за шум и на вредните ефекти от шума върху здравето.

Таблица 31: Показатели за шум, съгласно Наредба №6 от 26.06.2006 г.

Територии и устройствени зони в урбанизираните територии и извън тях		Еквивалентно ниво на шума в dB(A)		
		ден	вечер	нощ
1.	Жилищни зони и територии	55	50	45
2.	Централни градски части	60	55	50

3	Производствено-складови територии и зони	70	70	70
---	--	----	----	----

Основни причини за повишаване нивото на шума в населените места се явява както строителството, така и обусловеното от него увеличаване на потока на товарните автомобили, амортизираната пътна настилка, остарелият транспортен парк на голяма част от населението, увеличеният брой дизелови автомобили.

Община Велики Преслав не е определена като критичен район в акустично отношение, поради което не са предприемани мерки за борба с шумовото натоварване.

Съгласно Закона за защита от шума в околната среда, РИОСВ – Шумен контролира единствено промишлени източници на шум в околната среда, с цел спазване на нормите за нива на шум в съответните зони и територии, както и в най-близките места за въздействие. Задължение за провеждане на собствен мониторинг на шум в околната среда и представяне в РИОСВ на резултатите от тях, имат единствено предприятията с издадени комплексни разрешителни по смисъла на Закона за опазване на околната среда. На територията на община Велики Преслав няма обекти с издадени комплексни разрешителни, както и промишлени източници с дейности, създаващи висок риск от наднормени нива на шум в околната среда.

Във връзка с посочените обстоятелства не е извършван планов контролен мониторинг на нивата на шум в околна среда на промишлени обекти в община Велики Преслав.

Обектите извършват собствен мониторинг и не са констатирани превишения на еквивалентните нива на шум, които да са отразени в годишните доклади за състоянието на околната среда на РИОСВ - Шумен.

Основен източник на шумово замърсяване в община Велики Преслав са транспортните средства. При извършваните контролни замервания не са констатирани превишения на граничните стойности. Акустичната обстановка е неравномерно натоварена, утежнена по главната комуникационно-транспортна мрежа, а в останалата част е нормална.

РИОСВ – Шумен организира извършването на измерването, оценката, управлението и контрола на шума, излъчван в околната среда от промишлени инсталации и съоръжения, включително за категориите промишлени дейности по приложение №4 към чл. 117, ал. 1 от Закона за опазване на околната среда. Съгласно нормативната уредба за шума контролната функция на общинската администрация е върху шума от битови и занаятчийски дейности. Производственият шум и шума от транспортния трафик се контролира от регионалните органи на МОСВ, МЗ и МВР.

Характерна за шумовото натоварване на града и посочените села е денонощна и седмична цикличност. Няма актуални данни за наднормено излъчване на шум на територията на община Велики Преслав. При жалби на граждани за производствен шум, администрацията сезира компетентните органи; за шум при битови дейности - издава предписания за спазване на нормативно установените изисквания.

В град Велики Преслав, както и в селата с интензивен трафик, основен източник на шум са транспортните средства. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

За високите стойности на шумовите нива допринасят характерните особености на териториално – устройствените планове на града и другите населени места:

- Липсата на околновръстни пътища;
- Липсата на защитни „зелени екрани“;
- Лошокачествена настилка;
- Двустранно плътно застрояване по главните улици;
- Големи наклони на някои улици;
- Остарелият автомобилен парк.

На негативното влияние на шума са подложени в най-голяма степен живеещите на главните улици на града, както и живеещите в близост до основните пътни артерии на общината. За намаляване на шума в градската среда, общинска администрация предприема действия по регулиране на движението чрез план за организация на движението.

Основен източник на шумово замърсяване в общинската територия са транспортните средства. Частично шумово замърсяване на околната среда има в селата Кочово и Хан Крум, създадено от преминаващата ЖП линия. Някои производства и човешки дейности в сферата на услугите също излъчват шум и създават дискомфорт у живущите около източника.

4.3. Здравно-хигиенни аспекти на околната среда

Състоянието на средата се определя от измененията настъпили в основните нейни параметри, следствие от човешката дейност – замърсяване на атмосферата, водите и почвите с производствени и битови вредности от дейността на транспорта, акустично натоварване на средата, йонизиращи и нейонизиращи лъчения, проблемите с третирането на отпадъците.

Основните проблеми, резултат от антропогенната дейност са:

- Високите нива на шума – резултат от функционирането на транспорта и отделни точкови източници;
- Замърсяването на атмосферата от линейни (транспорт) и точкови (производствени и битови) източници;
- Йонизиращи и не йонизиращи лъчени;

Разкритите екологични проблеми в голяма степен се дължат на:

- Преминаване на производственият сектор към по-евтини технологии за снабдяване с топлоенергия, съпроводени с по-високи емисии в атмосферния въздух;
- Липса на финансови средства в производствения сектор за опазване качеството на атмосферния въздух;
- Липса на финансови средства за осъществяване на инфраструктурни и благоустройствени проекти за опазване качеството на атмосферния въздух;
- Продължаващ процес на подценяване на ролята на зелената система и усвояването на земеделски земи за производствени нужди.

Посочени са зони и/или обекти със специфичен хигиенно-охранителен статут. Към тази категория се отнасят зони, които по силата на съответни наредби, следва да бъдат взети под внимание в процеса на планиране. Зоните и обектите със специфичен санитарно-охранителен статус са всички водоснабдителни съоръжения за питейно-битово водоснабдяване, помпените станции за канални води, ПСОВ, гробищни паркове, депа за отпадъците, кариерите, автосервизи, автогари, гари, летища и много други.

Здравно-хигиенни рискове съществуват и в местата, където обитава предимно население от ромски произход, които имат недостатъчно ефективни водопровод и канализация, инфраструктура, изградени типови постройки и възможности за поддържане на необходимата хигиена. Съществуват реални инфекциозни рискове (вирусен хепатит, морбили и др.), също така стоят на преден план и проблемите с битовите отпадъци и по-специално нерегламентираното им изхвърляне, което може да засегне и живеещото в съседство население. Здравен проблем представлява замърсяването на атмосферния въздух в жилищните зони с дразнещи газове - азотни и серни диоксиди, вещества с общо системен токсичен ефект. Значение имат замърсителите със сензибилизиращо действие (органични частици, алдехиди, феноли, сажди и катрани).

Естественят радиационен гама-фон е физична характеристика на околната среда и представлява полето на гама-лъчите, в което се намират всички живи организми на Земята. Източници на това йонизиращо лъчение са вторичното космично лъчение и естествените радионуклиди, намиращи се в атмосферния въздух, почвите, водите, храните и човешкото тяло. Измерваната величина е мощност на дозата на гама-фона и е специфична за всеки пункт, област,

регион. Данните за мощността на дозата гама-лъчение за страната се получават в реално време от 27 постоянни мониторингови станции на Националната автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон (НАСНКРГФ), администрирана от Изпълнителната агенция по околна среда (ИАОС).

Автоматизираната система осигурява оперативна информация в случай на инцидентно повишаване на радиационния фон, както при ядрена авария на територията на страната ни, така и при трансграничен пренос на радиоактивно замърсяване. Системата обезпечава с данни в реално време Аварийния център на Агенцията за ядрено регулиране и Главна Дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” към Министерството на вътрешните работи, с което се осигурява възможност, в случай на радиационна авария, да се приложат своевременно подходящи мерки за защита на населението и околната среда.

Слънчевата радиация е природен източник на радиация, към която човек се е приспособил и не е прието да се счита като опасна за неговото здраве. Сумарната слънчева радиация нараства с височината на слънцето и в часовете около обяд достига максималните си стойности. От значение на прихода и разхода на слънчевата радиация е и прозрачността на атмосферата. Продължителността на слънчевото греене има сериозно отношение към компонентите на околната среда. Броят на часовете слънчево греене зависи от дължината на деня, респективно от географската ширина на мястото, облачността и закритостта на хоризонта.

Познаването на светлинния режим е тясно свързано с хигиената на труда, експлоатацията на различни технически съоръжения и др.

На територията на община Велики Преслав няма изградени обекти и други антропогенни източници, които са доказани замърсители, допринасящи за промяна в радиационната обстановка. Не са известни данни за разположени на територията на общината значителни източници на нейонизиращи лъчения. Няма установено завишаване на естествения радиационен фон.

ИЗВОДИ :

- Акустичната обстановка във всички селища на община Велики Преслав е благоприятна. Периодичното движение на МПС-та не може да се приеме за друга освен като обичайна характеристика на шума, съобразно вида на двигателя им.
- Рисков фактор е евентуалното възникване на точкови източници на шум под формата на работилници или ателиета за услуги в рамките на регулация, генериращи шум над пределно допустимите норми.
- Радиационният гама фон в област Шумен, в частност и в община Велики Преслав е в границите на характерните за страната фоновы стойности.
- Не са наблюдавани повишавания на специфичните активности на естествени и техногенни радионуклиди в атмосферния въздух.

5. Управленски и финансови фактори

5.1. Структура на управлението на дейности, свързани с ОС

Кметът на общината е едноличен орган на изпълнителната власт. В своята дейност кметът на общината се ръководи от законите, от актовете на общински съвет и от решенията на населението. Кметът упражнява общо ръководство и контрол на общинската администрация и представлява общината. Той е първостепенен разпоредител с бюджетни средства. Кметът на общината назначава за срока на мандата си заместник-кметове, в съответствие с одобрената структура на общинската администрация, които подпомагат кмета при осъществяване на дейността му. Кметът на общината определя със заповед заместник - кмет, който да изпълнява функциите му при негово отсъствие от общината.

Към функциите на кметовете и кметските наместници в селата спадат: упражняване на контрол за законосъобразното използване и отговаряне за поддържането, охраната и опазването

на общинската собственост на територията на населеното място; подпомагат воденето на регистъра на населението и регистрите по гражданското състояние и предоставят свързаните с тях административни услуги на населението в населеното място, изпращат актуална информация на държавните и общински органи и др.

Общинската администрация подпомагат кмета при осъществяване на правомощията му и извършва дейности по административно обслужване на гражданите и юридическите лица.

Правата и задълженията на Кмета на общината, свързани с опазването на околната среда са регламентирани от националното екологично законодателство.

Съгласно Закона за опазване на околната среда, кметът има следните задължения:

- да информира населението за състоянието на околната среда;
да разработва и контролира заедно с другите органи планове за ликвидиране на последствията от аварийни и залпови замърсявания на територията на общината;

- да организира управлението на отпадъци на територията на общината;
- да контролира изграждането, поддържането и правилната експлоатация на пречиствателните станции за отпадъчни води в урбанизираните територии;
- да организира и контролира чистотата, поддържането, опазването и разширяването на селищните зелени системи в населените места и крайселищните територии, както и опазването на биологичното разнообразие, на ландшафта и на природното и културното наследство в тях;
- да определя и оповестява публично лицата, отговорни за поддържането на чистотата на улиците, тротоарите и други места за обществено ползване на територията на населените места, и да контролира изпълнението на техните задължения;
- да организира дейността на създадени с решение на общинския съвет екоинспекции, включително на обществени начала, които имат право да съставят актове за установяване на административни нарушения;
- да определя длъжностните лица, които могат да съставят актове за установяване на административните нарушения по Закона за опазване на околната среда;
- да определя лицата в общинската администрация, притежаващи необходимата професионална квалификация за осъществяване на дейностите по управление на околната среда.

Кметът на общината може да възлага изпълнението на изброените функции на кметовете на кметствата в общината.

Кметът на общината организира управлението на дейностите по отпадъците, образувани на нейна територия, съобразно изискванията на Закона за управление на отпадъците и общинската наредба за управление на дейностите по отпадъците.

Съгласно Закона за управление на отпадъците, кметът на общината отговаря за:

- осигуряването на съдове за съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други;
- събирането на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за обезвреждането им;
- почистването на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване;
- избора на площадка, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови и строителни отпадъци или на други инсталации или съоръжения за обезвреждане на битови или строителни отпадъци;
- разделното събиране на битови отпадъци, включително отпадъци от опаковки, като определя местата за разполагане на необходимите елементи на системата за разделно събиране и сортиране на отпадъците от опаковки;
- организирането и прилагането на система за разделно събиране на излезлите от употреба луминесцентни и други лампи, съдържащи живак;

- организирането на дейността по събирането и съхраняването на излезли от употреба моторни превозни средства на площадките за временно съхраняване;
- предотвратяване изхвърлянето на отпадъци на неразрешени за това места и/или създаването на незаконни сметища;
- определянето на места за смяна на отработени моторни масла и информиране на обществеността за това;
- определянето на места за поставяне на съдове за събиране на негодни за употреба батерии.

Функциите на Общинския съвет са:

- да определя размера на такса „битови отпадъци” и таксата за поддържане чистотата на териториите за обществено ползване по Закона за местните данъци и такси;
- да приема Програма за опазване на околната среда на общината и всяка последваща актуализация;
- да контролира изпълнението на програмата и ежегодното внасяне на отчети по изпълнението ѝ от кмета на общината;
- да приема наредби, касаещи управлението на околната среда на общината и др.

Кметът е длъжен да разработва и изпълнява Програма за опазване на околната среда и Програма за управление на отпадъците на територията на общината.

Ежегодно в срок до 31 март, кметът представя в РИОСВ – Шумен отчет за изпълнение на двете програми.

Защитата от шума в околната среда е уредена, чрез Закона за защита от шума, според който кметът на общината е длъжен:

- да упражнява контрол по спазване на Закона;
- да организира и регулира движението на автомобилния транспорт;
- при необходимост от извършване на измервания на нивото на шум, контролът се осъществява съвместно с РЗИ.

Съгласно Закона за водите, кметът на общината е длъжен:

- да осъществява контрол при изграждането, поддържането и правилната експлоатация на канализационните мрежи на битовите отпадни води;
- изграждането и поддържането на водопроводните мрежи, изграждането и регистрацията на кладенците за индивидуално ползване.

Съгласно Закона за лечебните растения кметът на общината:

- организира изпълнението на дейностите с лечебните растения;
- издава позволителни за бране на билки от земи общинска собственост.

Отговорни за опазване на околната среда и управлението на дейностите с отпадъците са: Кмета на общината, Общинския съвет, Заместник-кмет, Кметове на населени места и Кметски наместници, както и специалистите по екология и опазване на околната среда от Общинската администрация.

Изпълнението на настоящата Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав за периода 2021-2027 г., изисква подобряване на институционалния капацитет и засилване на контролните функции на местно ниво.

В Общината дейностите по опазване на околната среда, чистота и управление на отпадъците се извършват от: Кмет, Заместник кмет „Екология и хуманитарни дейности”, Кметове на населени места, Кметски наместници, Служители в направление „Устройство на територията. Общински имоти. Инфраструктурни проекти. Екология.” и Инспектор Наредба №1. Преки отговорности, свързани с дейностите по управление на отпадъците и опазване на околната среда имат служителите на „БКС“ ЕООД - гр. Велики Преслав и на „ОП „Велики Преслав“.

В администрацията са назначени отговорни служители, които освен дейностите свързани с опазването на околната среда, поддържането на чистотата на населените места, сметосъбирането и сметоизвозването, поддържането на зелените площи, изпълнение на

предписания и указания от РИОСВ, МОСВ, БДУВ и други, активно участват в разработването, кандидатстването и изпълнението на общински проекти в областта на околната среда, финансирани от различни източници.

Съгласно приетата с решение на Общински съвет Велики Преслав структура на общинската администрация, отговорното звено за дейностите по опазване на околната среда и в частност по управление на отпадъците е направление „Екология” в Специализираната администрация, което отговаря пряко за дейностите по екология, озеленяване, управление на отпадъците, опазване на околната среда и чистота.

Служителите, назначени да отговарят за проблемите по опазване на околната среда и управление на отпадъците притежават необходимото образование, професионална компетентност и опит за заемане на съответните длъжности.

Анализът на институционалния капацитет показва, че в Община Велики Преслав се изпълняват в пълен обхват правомощията и отговорностите на кмета и общинската администрация, съгласно законовите разпоредби за опазване на околната среда и управление на отпадъците.

За повишаване на професионалната квалификация и качествените характеристики на служителите, ангажирани с управлението на отпадъците, се препоръчва ежегодното им включване в дейност за повишаване на професионалната квалификация и осигуряване на посещения на семинари и специализирани курсове.

Материално-техническата и информационна обезпеченост на персонала, пряко ангажиран с изпълнение на функциите, е достатъчна и не е необходимо да се предвиждат мерки в тази насока.

5.2. Сътрудничество с други институции и организации

Община Велики Преслав следва да си сътрудничи по проблемите на опазване на околната среда със съседните общини: Шумен, Търговище, Смядово и Върбица.

За решаване на проблемите по управление на отпадъците Община Велики Преслав работи в тясно сътрудничество с останалите общини, членове на РСУО - Шумен, а именно: Шумен, Нови пазар, Каспичан, Смядово, Хитрино, Венец и Каолиново.

За решаване на проблемите на околната среда общинската администрация трябва да си сътрудничи с всички фирми, бизнес организации и граждани на нейната територия.

- С „ВиК“ дружеството за получаване на:
 - разрешение за задоволяване на битовите и производствени нужди – водовземане от градската водопроводна мрежа;
 - разрешителни за заустване на производствени отпадъчни води в градската ПСОВ и емисионни норми за отпадъчните води;
- По проблемите на околната среда и здравния статус на населението община Велики Преслав поддържа информационен обмен и е партньор със следните регионални органи на централни ведомства:
 - РИОСВ – Шумен;
 - ИАОС и Регионална лаборатория/РЛ/ - Шумен към ИАОС;
 - РЗИ – Шумен към МЗ;
 - „Басейнова дирекция” - „Черноморски район“ – Варна;
 - Областна администрация – Шумен;
 - „Областна дирекция земеделие и гори” – Шумен, към МЗГ;
 - Отдел „Статистически изследвания - Шумен“ към НСИ;
 - Регионална дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението” – Шумен;
 - ТП ДГС „Преслав“;
 - Областна дирекция по безопасност на храните – Шумен и др.

5.3. Общински бюджет и финансиране на дейностите по опазване на околната среда

Дейностите по опазване на околната среда и управление на отпадъците се организират и осъществяват от Общинска администрация – Велики Преслав и назначените за целта служители. Разходите за тези функции в общинския бюджет се покриват предимно от приходите от такса „битови отпадъци“ и други собствени приходи на Общината.

Необходимостта от изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците и осъществяване на дейности, свързани с предотвратяване на последиците от климатичните промени, бедствия, аварии и катастрофи, пряко свързани с опазването на природата и околната среда ще постави остро въпроса за тяхното финансиране.

Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Велики Преслав.

Изграждането на нови съоръжения и инсталации за третиране на отпадъците на регионално ниво ще постави въпроса за организиране и финансиране на тяхното разделно събиране и предвид чувствителността на населението към увеличаването на размера на такса „битови отпадъци“ трябва да се търсят алтернативни източници на средства.

С Наредба №4 за определянето и администрирането на местните такси, цени на услуги и права на територията на Община Велики Преслав, се уреждат отношенията, свързани с формирането на местните такси и цени на предлаганите от общината услуги, реда и срока на тяхното събиране, в това число местните такси и цени на услуги, касаещи управлението на отпадъците. Таксата се заплаща за услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа или други съоръжения за битови отпадъци, както и за поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места.

Таксата се заплаща от: собственика на имота, ползвателя - при учредено вещно право на ползване, концесионера - при предоставяне на особено право на ползване – концесия, а при наличие на имот – държавна или общинска собственост, данъчно задължено е лицето, на което имотът е предоставен за управление. Собственикът на новопридобити имоти дължи такса от началото на месеца, следващ месеца на придобиване на имота освен ако таксата не е платена от предишния собственик. Когато ползването е започнало преди окончателното завършване на сградата, таксата се дължи от началото на месеца, следващ месеца, през който е започнало ползването. За сгради, подлежащи на събаряне, таксата се дължи включително за месеца, през който е преустановено ползването.

Таксата се определя в годишен размер с отделно решение на общинския съвет въз основа на одобрена план-сметка (подлежаща на проверка от Сметната палата) за всяка дейност, включваща необходимите разходи за: 1/ осигуряване на съдове за събиране и съхраняване на битовите отпадъци - контейнери, кофи и други; 2/ събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации или съоръжения за обезвреждането им; 3/ проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, включително отчисленията по чл. 60 и 64 от Закона за управление на отпадъците; 4/ почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване.

Таксата за битови отпадъци в Община Велики Преслав се определя в годишен размер за всяко населено място с решение на Общинския съвет въз основа на одобрена план сметка.

Прилагането на принципа „замърсителят плаща“ изисква възстановяване на всички разходи за извършваните в момента дейности, както и за бъдещото въвеждане на нови съоръжения и услуги като включва: събиране, транспорт и депониране на отпадъците. Цената за

депониране на отпадъци трябва да възстановява разходите за изграждане на депото и да покрива разходите за експлоатация, мониторинг, закриване и следексплоатационни грижи за площадката на депото за период не по-кратък от 30 години, съгласно изискванията на Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.

Размерът на таксата се определя в левове, пропорционално върху данъчната оценка на имота. За юридическите лица дължимата такса се изчислява пропорционално върху по-високата между данъчната оценка и отчетната стойност на нежилищните имоти и се внася в приход на общинския бюджет.

Таксата може да се заплаща на две равни вноски в сроковете до 30 юни и до 31 октомври на годината, за която се дължи, ако не е определен друг срок в ЗМДТ. За предплатилите до 30 април за цялата година се прави отстъпка от 5 на сто.

При вземането на решение за определяне размера на такса „Битови отпадъци” ръководството на Общинска администрация Велики Преслав и Общинския съвет се съобразяват с доходите на местното население, средната годишна работна заплата и социалната поносимост на предлаганата услуга.

Практиката показва, че начинът по който се изчислява такса „Битови отпадъци” далеч не стимулира населението да участва в системите за разделно събиране на рециклируемите отпадъци, както и не води до пълно финансово покритие на нуждите и разходите за управление на битовите отпадъци. Това обуславя значителния финансов ресурс, който е непосилен за общинския бюджет, не се осигурява от такса „Битови отпадъци” и за изпълнението на част от дейностите по управление на отпадъците Общината търси алтернативни решения за финансиране от други финансови организации – ПУДООС, Оперативните програми, програмата за развитие на селските райони и др. външни донорски програми, както и от други собствени приходи.

По силата на националното законодателство, Общинската администрация е изцяло отговорна за организиране на дейностите по управление на битови отпадъци и поддържане чистотата на населените места.

Финансирането на услугите и дейностите се осигурява със средствата, предвидени в общинския бюджет, осигурени чрез такса „битови отпадъци”, заплащани от домакинствата и промишлеността. Размерът на таксата се приема от Общинския съвет ежегодно.

Таблица 32: Размер на такса „битови отпадъци” в община Велики Преслав

Населено място	Такса „Битови отпадъци“ за физически лица и жилищни имоти на юридически лица в промил върху данъчната оценка на имота				Такса „Битови отпадъци“ за нежилищни имоти на юридически лица в промил върху по-високата стойност между отчетната стойност на активите и данъчната оценка на имота			
	Общо	Сметосъбиране и сметноизвозване	Поддържане на чистотата на обществени места	Депонация и отчисления по ЗУО	Общо	Сметосъбиране и сметноизвозване	Поддържане на чистотата на обществени места	Депонация и отчисления по ЗУО
гр. Велики Преслав и кв. Кирково	3,8	3,0	0,3	0,5	10	7,5	2,0	0,5
с. Хан Крум	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Троица	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Осмар	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Кочово	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Мостич	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Имренчево	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Драгоево	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Златар	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Миланово	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Мокреш	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5
с. Суха река	9,0	7,3	0,3	1,4	10	7,5	2,0	0,5

В изпълнение на изискванията на националното законодателство в областта на управление на отпадъците Община Велики Преслав извозва и предава за сепариране битовите си отпадъци на площадка в кв. Тракия, гр. Шумен, като негодните за оползотворяване отпадъци се депонират на Регионално депо за неопасни ТБО в кв. Дивдядово, гр. Шумен.

Програмата за управление на отпадъците се реализира чрез средства от общинския бюджет и европейски оперативни програми. Средствата от общинския бюджет се събират ежегодно от такса битови отпадъци и се разходва, съгласно приета План - сметка за приходите и разходите за извършване на услугите по събирането, извозването и обезвреждането в депа за битовите отпадъци, както и поддържането на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места на територията на Община Велики Преслав.

Таблица 33: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за „Чистота” 2018-2020 г. (хил. лева)

Години	Приходи от Такса „Битови отпадъци“	Разходи за управление на отпадъци
2018	513	563
2019	506	633
2020	512	702

Източник: Община Велики Преслав

През последните години Приходите от такса „Битови отпадъци” (ТБО) не покриват изцяло разходите за управление на битовите отпадъци в община Велики Преслав, като се налага дофинансиране от други източници.

Това поставя на сериозни изпитания Общинската администрация, която е принудена да търси дофинансиране на дейностите по управление на отпадъците.

П Л А Н С М Е Т К А

На основание чл.66, ал.1 от ЗМДТ, Общински съвет - Велики Преслав е одобрил план – сметката за необходимите приходи и разходи за календарната 2020 г. за дейностите по събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им, проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и чл.64 от Закона за управление на отпадъците, почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и други територии от населените места, предназначени за обществено ползване, както следва:

1. Приходи – 838 237 лв.

- 1.1. От облагане на физически лица – 325 000 лв.
- 1.2. От облагане на юридически лица – 175 000 лв.
- 1.3. От собствени приходи – 338 237 лв.

2. Разходи по населени места, подробно описани в таблица № 38.

2.1. За събиране, включително разделно, на битовите отпадъци и транспортирането им до депата или други инсталации и съоръжения за третирането им - **268 680 лв.**

2.2. Проучване, проектиране, изграждане, поддържане, експлоатация, закриване и мониторинг на депата за битови отпадъци или други съоръжения за обезвреждане, рециклиране и оползотворяване на битови отпадъци, вкл. отчисленията по чл.60 и чл.64 от Закона за управление на отпадъците - **525 511 лв.**

2.2.1. За предварителна обработка преди депониране на инсталация за сепариране - **97 413 лв.**

2.2.2. За депониране на отпадъци на Регионално депо за неопасни отпадъци гр. Шумен - **90 860 лв.**

2.2.3. Отчисление по чл.64 от ЗУО, съгласно чл.20, ал.1 от Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци - по 95.00 лв./тон - **311 200 лв.**

2.2.4. По чл. 60 от ЗУО, съгласно чл.3, ал.3 от Наредба №7 от 19.12.2013 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци - по 1,15 лв./ тон – **3 404 лв.**

2.2.5. Разходи за поддържане на център за опасни отпадъци – **22 634 лв.**

2.3. За почистване на уличните платна, площадите, алеите, парковете и другите територии от населените места, предназначени за обществено ползване - **44 046 лв.**

Всичко: 838 237 лева

Таблица 34: Разходи за управление на отпадъците в община Велики Преслав за 2020 г.

Населено място	Общо в т.ч.	Събиране на битовите отпадъци и транспортирането им до депо или сепарираща инсталация	Поддържане чистотата на териториите за обществено ползване	Дейности по депа за битови отпадъци или други инсталации или съоръжения, включително отчисленията по ЗУО
гр. Велики Преслав и кв. Кирково	628 614	202 000	40 646	385 968
с. Хан Крум	27 329	7 600	400	19 329
с. Троица	16 559	4 630	400	11 529
с. Осмар	15 750	4 160	300	11 290
с. Кочово	25 862	8 100	400	17 362
с. Мостич	5 844	1 350	200	4 294

с. Имренчево	10 506	3 020	200	7 286
с. Драгоево	53 442	21 570	400	31 472
с. Златар	29 398	8 900	400	20 098
с. Миланово	13 483	4 340	300	8 843
с. Мокреш	6 528	1 880	200	4 448
с. Суха река	4 922	1 130	200	3 592
Общо:	838 237	268 680	44 046	525 511

Анализът показва, че определянето на таксата за битови отпадъци за имоти на територията на Община Велики Преслав за 2020 г. е извършено по начина, по който е направено и през 2019 г., а именно на база данъчната оценка или отчетна стойност на недвижимите имоти, т.е. няма промяна в методиката. Общинската администрация трябва да се фокусира върху повишаване събираемостта на приходите от таксата и по-доброто управление на различните потоци отпадъци, за да минимизира образуваните количества и оптимизира разходите.

В Закона за управление на отпадъците /ЗУО/, на общините са вменени допълнителни отговорности, с които се увеличават разходите по дейностите, включени в годишната план-сметка, а именно:

- **По Чл. 60. (1) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.)** За извършване на дейности по обезвреждане на отпадъци чрез депониране всеки собственик на депо предоставя обезпечение, покриващо бъдещи разходи за закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото. За осигуряване на обезпечението е отговорен и всеки ползвател на депото, като ежесечно превежда на собственика на депото дължимите средства за осигуряване на обезпечението на база на количествата отпадъци, които е депонирал.

(2) Обезпечението по ал. 1 може да бъде под формата на:

1. месечни отчисления в банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото, или
2. месечни отчисления в банкова сметка със специално предназначение, блокирана за периода до приключване и приемане на мерките по закриване и следексплоатационни грижи на площадката на депото, с изключение на случаите, когато е разрешено тяхното ползване по реда на чл. 62, или
3. банкова гаранция в полза на съответната РИОСВ, на чиято територия се намира депото.

(3) Когато собственик на депото е община или бюджетно предприятие, обезпечението по ал. 1 е под формата на месечни отчисления по ал. 2, т. 1 или 2.

(4) Отчисленията по ал. 2, т. 1 и 2 се определят в левове за един тон депониран отпадък.

(5) Размерът на отчисленията за един тон депониран отпадък се актуализира на всеки три години.

(6) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Дължимите суми за невнесени отчисления по ал. 2, т. 1 или 2 се определят с акт за установяване на публично държавно вземане, издаден по реда на чл. 166 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от директора на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. Актът се съставя въз основа на документи, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2. Актът се съставя на ползвателя на депото, който не е превел на неговия собственик дължимите средства за осигуряване на обезпечението. Когато обезпечението не е внесено от собственика, но ползвателят е превел дължимите средства за осигуряване на обезпечението, актът се съставя на собственика на депото.

(7) Невнесените отчисления по ал. 2, т. 1 или 2 след влизане в сила на акта за установяване на публично държавно вземане по ал. 6 се събират принудително заедно с лихвите и разноските от НАП по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(8) Събраните суми от НАП постъпват по сметката, посочена в отправеното искане за събирането им.

(9) Редът и начинът за определяне размера и предоставянето на обезпеченията, разходването на средствата от отчисленията и случаите, в които РИОСВ има право да иска усвояване на банковата гаранция, се определят с наредбата по чл. 43, ал. 2.

(10) С наредбата по чл. 43, ал. 2 се определя и минималният размер на обезпеченията за закриване и следексплоатационни грижи на депата за отпадъци.

Размерът на тези отчисления е в левове за тон депониран отпадък и е определен по реда на Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци. За 2021 г. размерът е 1,15 лв./тон;

• **Чл. 64.** (1) За обезвреждане на отпадъци на регионално или общинско депо за неопасни отпадъци и на депа за строителни отпадъци се правят отчисления в размер и по ред, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2.

(2) Отчисленията по ал. 1 имат за цел да се намали количеството на депонираните отпадъци и да се насърчи тяхното рециклиране и оползотворяване.

(3) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Отчисленията се определят в левове за един тон депонирани отпадъци и се превеждат от собственика на депото ежемесечно по банкова сметка за чужди средства на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. За осигуряване на отчисленията е отговорен и всеки ползвател на депото, като ежемесечно превежда на собственика на депото дължимите средства на база на количествата отпадъци, които е депонирал.

(4) Натрупаните средства по ал. 1 се разходват за дейности по изграждане на нови съоръжения за третиране на битови и строителни отпадъци, осигуряващи изпълнение от общините на изискванията на закона и подзаконовите нормативни актове по прилагането му. Средствата могат да бъдат разходвани за извършването на последващи разходи, свързани с изградените съоръжения и инсталации за оползотворяване на битови отпадъци.

(5) Размерът на отчисленията за битови отпадъци се намалява, когато целите в съответния регион по чл. 49, ал. 9 са изпълнени от общините в съответствие с решението по чл. 26, ал. 1, т. 6, както следва:

1. с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 1;
2. (изм. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за ограничаване на количествата депонирани битови биоразградими отпадъци, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2;
3. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за повторна употреба и рециклиране по чл. 31, ал. 1, т. 3 - 6 съгласно сроковете в § 15, ал. 2 от преходните и заключителните разпоредби;
4. (нова - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) с 50 на сто за целите за намаляване на депонираните битови отпадъци съгласно сроковете в § 15, ал. 5 от преходните и заключителните разпоредби.

(6) Намаленията в размера на отчисленията по ал. 5 се прилагат независимо едно от друго.

(7) В случай че се установи предоставяне на невярна информация за намаление на размера на отчисленията по ал. 5, задължените лица заплащат отчисленията в двоен размер за съответния период, през който е използвана информацията.

(8) (Доп. - ДВ, бр. 19 от 2021 г., в сила от 05.03.2021 г.) Дължимите суми за невнесени отчисления по ал. 3 се определят с акт за установяване на публично държавно вземане, издаден по реда на чл. 166 от Данъчно-осигурителния процесуален кодекс от директора на РИОСВ, на чиято територия се намира депото. Актът се съставя въз основа на документи, определени с наредбата по чл. 43, ал. 2. Актът се съставя на ползвателя на депото, който не е превел на собственика на депото дължимите отчисления за всеки тон депониран отпадък. Когато отчисленията не са внесени от собственика на депото, но ползвателят на депото е превел

дължимите отчисления за всеки тон депониран отпадък, актът се съставя на собственика на депото.

(9) Невнесените отчисления по ал. 3 след влизане в сила на акта за установяване на публично държавно вземане по ал. 8 се събират принудително заедно с лихвите и разноските от НАП по реда на Данъчно-осигурителния процесуален кодекс.

(10) Събраните суми от НАП постъпват по сметката, посочена в отправеното искане за събирането им.

Размерът на отчисленията по Чл.64 от ЗУО е в левове за тон депониран отпадък и е определен с Наредба № 7 от 19.12.2013 за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци. За 2021г. размерът е 82,00 лв. /тон.

С последните изменения на Закона за местните данъци и такси, в сила от 17.02.2021 г., Чл. 67. регламентира:

(1) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице се определя за календарна година при спазване на принципа за понасяне на разходите от причинителя или притежателя на отпадъците.

(2) Размерът на таксата за битови отпадъци за всяко задължено лице е сумата от размера на таксата за всяка услуга по чл. 62, която се определя, като разходите за сметка на таксата за битови отпадъци за текущата година от план-сметката, формирани по реда на чл. 66, ал. 13 за всяка услуга по чл. 62, се разпределят, като се приложи съответният начин за изчисление в зависимост от приетите от общинския съвет основи за услугите по чл. 62.

(3) Размерът на таксата за единица основа се определя в левове за всяка календарна година и се приема с решението на общинския съвет по чл. 66, ал. 3, т. 2 за одобряване на план-сметката.

(4) Количеството битови отпадъци е водеща основа за определяне на размера на таксата за битови отпадъци.

(5) Общинският съвет може да приеме основа или основи, различни от посочената в ал. 4, при условие че съществуват обективни обстоятелства, възпрепятстващи прилагането и.

(6) Общинският съвет приема основите за изчисляване размера на таксата за всяка от услугите по чл. 62 с наредбата по чл. 9. (Наредба за определянето и администрирането на местните такси и цени на услуги). Решението за приемане или изменение на наредбата по чл. 9 съдържа и мотивите, придружени с анализ, за избор на определената основа, а в случаите по ал. 5 - и мотиви за неприлагане на основата по ал. 4, както и вида и източника на информация за изчисляване размера на таксата за битови отпадъци.

(7) Преди внасяне за разглеждане на заседание на общинския съвет проектът на наредба по чл. 9 се публикува за обществено обсъждане по реда на чл. 26 от Закона за нормативните актове. Заедно с проекта на наредба по чл. 9 на интернет страницата на съответната община се публикува и решението по ал. 6.

(8) Основите за определяне на размера на таксата за битови отпадъци, които общинският съвет може да приеме, са:

1. за услугата по събиране и транспортиране на битови отпадъци до съоръжения и инсталации за тяхното третиране:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;

в) брой ползватели на услугата в имота;

2. за услугата по третиране на битовите отпадъци в съоръжения и инсталации:

а) индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост;

б) количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране;
в) брой ползватели на услугата в имота;

3. за услугата по поддържане на чистотата на териториите за обществено ползване в населените места и селищните образувания в общината:

а) брой ползватели на услугата в имота;

б) разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот.

(9) Общинският съвет може да приеме различни основи за отделните населени места, за отделните зони в тях, за селищните образувания, за различните категории задължени лица и за отделните услуги по чл. 62, като бъдат посочени изрично мотивите за различните основи.

(10) При приемане на основа индивидуално определено количество битови отпадъци за имота чрез торби с определена вместимост и товароносимост същите се закупуват от задължените лица по ред, определен в наредбата по чл. 9. С наредбата по чл. 9 общинският съвет може да определи минимален брой торби, които да бъдат закупени от задължено лице за календарна година, съобразен с извършения анализ за минималното количество битов отпадък, генерирано от един ползвател на услугата в дадено населено място, селищно образувание или зона. Когато закупените за годината торби надхвърлят действително изразходваните през годината, останалите торби се използват през следващата година, като се приспадат от определения за нея минимален брой и се заплаща само разликата.

(11) При приемане на основа:

1. "брой ползватели на услугата в имота" или "разгъната застроена и/или незастроена площ на недвижимия имот" общинският съвет при определяне на размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно населените места в общината и отделните зони в тях, вида на имота, неговото предназначение и вида на извършваната в имота икономическа дейност;

2. "индивидуално определено количество битови отпадъци за имота, включително чрез торби с определена вместимост и товароносимост" или "количество битови отпадъци за имота, определено съобразно броя и вместимостта на необходимите съдове за събиране на битовите отпадъци и честотата за тяхното транспортиране" общинският съвет при определяне на размера на таксата за битови отпадъци може да приема допълнително диференциране съобразно вида на битовия отпадък.

Новите нормативни разпоредби ще наложат нов подход при формирането и определянето на размера на таксата за битови отпадъци, отразени в общинската наредба за администрирането на цени на такси и услуги. Очаква се този подход да повиши размера и събираемостта на приходите от такса „Битови отпадъци“ и да ангажира повече населението с проблемите по разделно събиране и управление на отпадъците .

Други източници на приходи за опазване на околната среда и управление на отпадъците

Държавен бюджет

Целевото финансиране на общински проекти от страна на държавния бюджет не е пряко обвързано с целите и приоритетите в областта на опазване на околната среда и управлението на отпадъците. Необходимо е подобряване на координацията между институциите при определянето на проектите, в т.ч. разработване на ясни критерии за финансиране и процедури за контрол.

Външно финансиране - Оперативни програми

Външното финансиране се извършва чрез кандидатстване с проекти пред ОП „Околна среда“, ПУДООС, ПРСР, НДЕФ и други финансиращи организации.

Необходимостта от засилване на контролната дейност от страна на администрацията както и провеждане на кампании сред населението за в бъдеще има вероятност да доведат до още по-голямо увеличаване на необходимите финансови средства.

За изпълнението на плановете за действие предвидени в стратегическите документи на общината следва да се търсят източници на средства извън общинския бюджет – Оперативни програми, финансирани от фондовете на ЕС, Програма за развитие на селските райони, Програми за трансгранично сътрудничество, Програми на българските министерства и други.

5.4. Информирание на обществеността

Информирането на обществеността цели повишаване на екологичната култура на населението и по-конкретно за опазване на околната среда, намаляване на количеството на отпадъците и тяхното екологосъобразно събиране и обезвреждане. Необходима е по-широка гласност както за възникнали проблеми пред общината, така и за търсене на решението им и привличане на общественост в изпълнение на предприетите мерки.

Съгласно чл.17 от Закона за опазване на околната среда, всеки има право на достъп до налична информация за състоянието на компонентите на околната среда, както и за дейностите или мерките, включително административни мерки, планове и програми, които оказват или са в състояние да оказват въздействие върху околната среда.

Община Велики Преслав има добре функционираща система за информиране на населението за състоянието на околната среда. Информационното обслужване се състои в събиране и предоставяне на данни за състоянието на околната среда, информиране обществеността за включването ѝ в предстоящи екологични мероприятия, за участие при разработване и обсъждане на проекти, за изпълнение на конкретни мероприятия и резултатите от тях и т.н.

Информирането на населението на община Велики Преслав за състоянието на околната среда, за изпълнението на мерките от Общинската програма за опазване на околната среда, както и за реализацията на проекти с екологична насоченост се осъществява чрез публикуването на информация на интернет страницата на Община Велики Преслав, както и в профила и в социалните мрежи. Извършва се уведомяване на населението за инвестиционни предложения и допускане изработването на проекти на ПУП.

Информацията се предоставя чрез публикуване в електронни регионални и местни медии и на електронната страница на Община Велики Преслав, провеждат се информационни кампании за опазване на околната среда. Уведомленията за инвестиционни предложения, които постъпват в Общината се обявяват публично с обява в ежедневник, поставя се обява на таблото в сградата на Общината.

Много ефективни форми за изграждане на екологична култура и гражданска позиция в населението са редица проекти, свързани с опазване и възстановяване на околната среда, които община Велики Преслав разработва и/или участва под някаква форма. Стремешът е да бъдат обхванати и ангажирани всички възрастови групи, като особено внимание се обръща на младите хора. Една от задачите за изпълнението на тази цел е добрата информираност на гражданите относно състоянието на околната среда и дейностите, които се извършват от Общинската администрация за нейното подобряване. Предоставяйки на гражданите възможността да се информират за състоянието на околната среда, те могат активно да участват в екологичната работа на администрацията и въз основа на информацията, която получават да изразява своето мнение и предложения.

РАЗДЕЛ II. АНАЛИЗ НА СИЛНИТЕ И СЛАБИТЕ СТРАНИ, ВЪЗМОЖНОСТИТЕ И ЗАПЛАХИТЕ /SWOT АНАЛИЗ.

SWOT анализът е обективно следствие от извършените ситуационни анализи на съществуващото състояние и практики и изхожда от идеята за разделянето на обекта на анализ от средата, в която той функционира.

Силни страни. Силните страни са ресурси или други предимства, които притежава секторът. Силната страна е отличителна компетенция, която дава сравнително предимство.

Слаби страни. Слабите страни представляват ограниченията или недостигът на ресурси, умения и способности, които сериозно възпрепятстват развитието на сектора.

Възможности. Възможностите представляват най-благоприятните елементи на външната среда. Това са благоприятни външни фактори, от които секторът се възползва или би могъл да се възползва.

Заплахи. Заплахите са най-неблагоприятните сегменти на външната среда. Те поставят най-големи бариери пред настоящото или бъдещото (желаното) състояние на околната среда.

Целта на този анализ е да се оцени кои направления от дейностите по опазване на околната среда в региона на Община Велики Преслав са най-ефективни, в кои може да се постигне най-добър успех и хармонично развитие чрез използване на силните страни и благоприятните възможности на външната среда, както и чрез преодоляване или намаляване на действието на слабите страни и външните заплахи.

В технологията на стратегическото планиране SWOT анализът има ключово значение. Благодарение на него получените резултати от „анализа на средата” могат да се приоритизират и да бъдат структурирани по начин, позволяващ извличането на генералните стратегически цели, които ще преследва Община Велики Преслав през следващите години.

За целите на анализа е използвана цялата налична информация за съществуващото положение и тенденциите по компоненти на околната среда.

СИЛНИ СТРАНИ (STRENGTHS)	СЛАБИ СТРАНИ (WEAKNESSES)
➤ Богато биоразнообразие и наличие на защитени територии и зони в Натура 2000. ➤ Красива природа и чиста околна среда. ➤ Чист атмосферен въздух, липса на сериозни източници на замърсяване на околната среда, на наднормен шум и йонизиращи лъчения. ➤ Наличие на водни ресурси – реки и язовири. ➤ Плодородна земя и благоприятни климатични условия за биологично земеделие и животновъдство. ➤ Изградено Регионално депо за неопасни отпадъци, отговарящо на съвременните екологични изисквания. ➤ Добре изградена система за организирано сметосъбиране във всички населени места на общината. ➤ Въведено разделно събиране и оползотворяване на рециклируемите отпадъци от опаковки. ➤ Наличие на нормативна база и стратегически документи на местно ниво за разрешаване на проблемите по опазване на околната среда.	➤ Лошо състояние на част от елементите на техническата инфраструктура - амортизирана водопроводна мрежа и липса на канализация и ПСОВ в селата. ➤ Заустване на отпадни води в повърхностни водни обекти. ➤ Основен източник на отопление в общината са твърдите горива. ➤ Увеличаване на автомобилния парк и пътния трафик, което оказва влияние върху чистотата на въздуха. ➤ Липса на цялостни системи за разделно събиране и оползотворяване на строителни и биоразградими отпадъци. ➤ Периодично възникване на нерегламентирани замърсявания. ➤ Липса на собствени финансови средства за съфинансиране на големи екологични проекти. ➤ Отрицателен баланс между приходите и разходите за дейностите за чистота, озеленяване и управление на отпадъците ➤ Ниска екологична култура на населението. ➤ Слабо развито био земеделие.
ВЪЗМОЖНОСТИ (OPPORTUNITIES)	ЗАПЛАХИ (THREATS)

➤ Потенциал за развитие на биологично земеделие, растениевъдство и животновъдство. ➤ Ресурси, традиции и потенциал за развитие на екологични производства в предприятия от хранително-вкусовата промишленост. ➤ Изграждане на канализация и ПСОВ в по-малките населени места. ➤ Използване на нови технологии за възстановяването на екологичното равновесие и за третирането и оползотворяването на отпадъците. ➤ Съхранение на зелените системи и залесителни мероприятия. ➤ Намаляване използването на конвенционални източници на енергия, включително твърди горива, чрез замяната им с възобновяеми такива. ➤ Въвеждане на нови и интерактивни форми на екологично образование и обучение. ➤ Повишаване на екологичната култура на населението за опазване на околната среда. ➤ Усъвършенстване на партньорството с НПО, бизнеса и други общини при подготовка и реализиране на екологични проекти. ➤ Използване на финансови инструменти на ЕС за решаване на проблемите, свързани с опазване на околната среда.	➤ Замърсяване на околната среда от антропогенни и други фактори. ➤ Нарастването на енергийните нужди може да доведе до неекологосъобразни решения и увеличаване използването на твърди горива. ➤ Незаконна сеч и браконьерство в горите. ➤ Риск от горски пожари и природни бедствия. ➤ Нарастващи разходи за управление и депониране на отпадъците, чистота и озеленяване. ➤ Социална чувствителност към повишаване на такса „Битови отпадъци”. ➤ Недостатъчна държавна подкрепа към местната власт за изпълнение на законовите задължения в сферата на опазването на околната среда. ➤ Глобално изменение на климата, водещо до изместване на климатичните зони и пораждање на ресурсни проблеми. ➤ Загуба на биоразнообразие от неконтролирани антропогенни дейности. ➤ Непокриване на ветеринарно-санитарните изисквания за производство на животновъдна продукция. ➤ Глобални пандемии и влошаване на епизоотичната обстановка.
--	--

РАЗДЕЛ III. ВИЗИЯ ЗА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНАТА

Визията описва крайното желано състояние на околната среда на община Велики Преслав според представите на населението и на общинското ръководство.

ОБЩИНА ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ - СЪХРАНЕНА ПРИРОДА, ЧИСТА ОКОЛНА СРЕДА, ЕКОЛОГИЧНА ИНФРАСТРУКТУРА И РАЦИОНАЛНО ИЗПОЛЗВАНЕ НА РЕСУРСИТЕ ЗА КАЧЕСТВЕН И ЗДРАВΟΣЛОВЕН ЖИВОТ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Визията за околната среда описва перспективите за развитие на Общината в близките 7 години. Тя дава общата представа за характеристиките на околната среда в общината в контекста на концепцията за устойчиво развитие. Крайният резултат и изводите направени от анализите за визия са ориентирани към различните сфери на развитие на местно ниво.

РАЗДЕЛ IV. ЦЕЛИ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

1. Генерална стратегическа цел

„Устойчиво управление на околната среда в община Велики Преслав за осигуряване на добри условия за живот и работа, чрез обновяване на инфраструктурата, благоустрояване на населените места и запазване на природните ресурси“.

2. Специфични цели

Стратегическата цел на Община Велики Преслав в областта на околната среда е да се ангажира и съдейства за опазване и предотвратяване на замърсяването на околната среда по всичките ѝ компоненти и фактори на въздействие, за намаляване на риска за здравето на населението.

За постигането на генералната стратегическа цел на Общинската програма за опазване на околната среда са формулирани следните специфични стратегически цели, оценени по приоритетност:

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината.

Подобряване на водоснабдяването и качеството на питейната вода в община Велики Преслав. Изграждане на канализационна мрежа и осигуряване на необходимата инфраструктура за пречистване и отвеждане на отпадъчните води от населените места.

Подобряване на мониторинга и контрола върху състоянието и качеството на повърхностните и подземни води.

Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия

Корекция на речни корита, прочистване и укрепване на канали, дерета и др.

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управление на отпадъците

Осигуряване на екологосъобразното управление на отпадъците, чрез предотвратяване и ограничаване на вредното им въздействие върху човешкото здраве и околната среда.

Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци

Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.

Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците

Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на общината за управление на отпадъците

Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие и почвите

Мярка 3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие

Опазване и възстановяване на природните екосистеми, генетичното биоразнообразие и обезпечаване на биологичната сигурност, съгласно българското и международно екологично законодателство. Подобряване на контрола върху възможните негативни влияния върху

биологичното разнообразие и обезпечаване постигането на устойчиво използване на биологичните ресурси в община Велики Преслав.

Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000

Включване на териториите с природозащитна стойност в цялостната схема за устройство на територията на община Велики Преслав. Устройване и социализиране на защитените зони по Натура 2000 като част от рекреационния потенциал на общината.

Мярка 3.3: Опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите

Опазване на почвите включва всички дейности, добри практики и процедури, свързани с опазването и подобряването на способността на почвата да изпълнява всичките си функции и да повишава продуктивните си възможности. Целта е постигане на ефективни промени в биологичната ѝ активност, физичния и химичния състав, структурата, които да намалят степента на деградацията, да повишат усвояемостта на хранителните вещества, количеството и качеството на растителната продукция. Това може да се постигне чрез прилагане на подходящо райониране на земеделските култури и сортове, използването на научно обосновани мероприятия за конкретните условия - сеитбообръщения, балансирано торене, почвени подобрители, мелиоративни мероприятия и др.

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места в община Велики Преслав

Мярка 4.1: Развитие и оптимизиране на системите за мониторинг и подобряване качеството на атмосферния въздух

Поддържане на нивата на замърсителите на въздуха в населените места до нормативно определените нива в страната.

Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване

Рехабилитация на съществуващата и изграждане на нова пътна и улична мрежа.

Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места.

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация – Велики Преслав

Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда

Създаване на работещ механизъм за обмен на информация сред заинтересованите институции и организации работещи в сферата на околната среда. Осигуряване на публичен достъп до информация, относно състоянието на околната среда и общинските дейности по управлението ѝ чрез интернет платформа.

Постигането на целите заложи в настоящата програма само по себе си е следваща стъпка към систематичното решаване на екологичните проблеми в Община Велики Преслав.

РАЗДЕЛ V: ПЛАН ЗА ДЕЙСТВИЕ НА ПРОГРАМА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ 2021 – 2027 Г.

Специфична цел № 1: Устойчиво и интегрирано управление на водните ресурси

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 1.1: Обезпечаване на добро състояние и управление на водните ресурси на територията на общината	1.1.1. Подобряване и развитие на инфраструктурата за питейни и отпадъчни води в гр. Велики Преслав	1200	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.2. Подобряване техническото състояние на водопроводните системи в населени места на общината и възстановяване на уличната настилка	5000	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.3. Проектиране и изпълнение на 1000 м. водопроводно отклонение от градски водопровод до НИАР – Велики Преслав	250	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична

					инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.4. Рехабилитация на съществуващ водопровод до хижа Патлейна, включително съоръженията към него и основен ремонт и реконструкция на пътя до хижата	350	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.5. Проучване на алтернативни водоизточници за резервно водоснабдяване на гр. Велики Преслав	100	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.6. Изграждане на допълнително водоснабдяване от МФОС Велики Преслав до населени места група Драгоево, Златар, Суха река	5200	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет, СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.7. Основен ремонт на МФОС (мерки за ЕЕ, импрегниране на водоеми, рехабилитация на: тръбна	500	Община, ВиК	2021 – 2027	МОСВ, ОПОС, ДБ, Общински бюджет,

	мрежа, барабани, микро сита, и др.) с цел подобряване качеството на питейната вода				СПРЗСР, ФЛАГ, Публична инвестиционна програма на МС и др.
	1.1.8. Въвеждане на алтернативни технологии за пречистване на битови отпадъчни води в малките населени места	2000	Община	2021 – 2027	МОСВ, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.1.9. Осъществяване на постоянен и периодичен мониторинг относно качествата на подаваната питейна вода на територията на Община Велики Преслав	-	ВиК РЗИ	2021 – 2027	ВиК РЗИ
	1.1.10. Контрол върху изпълнението на концесионните договори за водните обекти, стопанисвани от общината	-	Община	2021 – 2027	Общински бюджет и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.1.		14600			
Мярка 1.2: Превенция и управление на риска от наводнения и други природни бедствия	1.2.1. Корекция и укрепване на речните корита в с. Драгоево и с. Троица	2530	Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.2. Почистване, обезопасяване и благоустрояване на дерета в населените места на община Велики Преслав	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет и др.
	1.2.3. Обезопасяване и укрепване на язовири и язовирни стени в община Велики Преслав	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС, ДБ, Общински

					бюджет и др.
	1.2.4. Ежегодно почистване на реките от битови отпадъци, храстовидна и дървесна растителност и др.	350	Община	2021 – 2027	МОСВ, ПУДООС, ДБ, Общински бюджет
	1.2.5. Изграждане на нови и оптимизиране и/или разширяване на съществуващи системи за предупреждение, наблюдение, докладване; прогнозиране и сигнализиране във връзка с климатичните изменения и риска от природни бедствия и аварии	200	Община	2021 – 2027	ФМ ЕИП, НПВУ, ОПОС, Общински бюджет и др.
	1.2.6. Опазване на горите от горски пожари. Изграждане на противопожарна инфраструктура – наблюдателни кули, противопожарни пунктове, оборудване и обзавеждане.	400	Община	2021 – 2027	ОПОС, ДБ, Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 1.2.		5480			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 1:		20080			

Специфична цел №2: Усъвършенстване на системата за управлението на отпадъците

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 2.1: Предотвратяване и намаляване на образуването на отпадъци	2.1.1. Създаване на общински център за безвъзмездно предаване на разделно събрани отпадъци от домакинствата, в т.ч. едрогабаритни отпадъци и подготовка за повторна употреба	1000	Община	2021 - 2027	ОПОС ПУДООС Държавен бюджет Общински бюджет Отчисления по ЗУО
	2.1.2. Подобряване управлението на отпадъците, в т.ч. предотвратяване и намаляване на генерирането на отпадъци, подготовка за повторна употреба и рециклиране	500	Община	2021 - 2027	ОПОС ПУДООС Държавен бюджет Общински бюджет Отчисления по ЗУО
	2.1.3. Организиране на информационни кампании за ползите от разделно събиране на рециклируемите отпадъци	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.4. Разяснителна кампания сред населението, живеещо в селата за ползите от фамилното компостиране	1	Община и медии	постоянен до 2027 г.	Общински бюджет и др.
	2.1.5. Извършване на актуален Морфологичен анализ на смесените битови отпадъци към 2024 г.	10	Община	2024	Общински бюджет, ДБ и др.
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.1.		1512			
Мярка 2.2: Увеличаване на количествата рециклирани и оползотворени отпадъци и Прилагане на Стратегията и плана	2.2.1. Оптимизиране и поддържане на системата за разделно събиране на отпадъци от опаковки във всички населени места на общината	100	Община	2021-2027	Организация по оползотворяване на отпадъци от опаковки,

за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021 – 2027 г.					Общински бюджет и др.
	2.2.2. Подготовка и реализация на проект на РСУО Шумен за изграждане на регионална инсталация за компостиране на зелените отпадъци	1000 / След изготвяне на инвестиционен проект бюджетът ще бъде уточнен/	РСУО	2022-2025	ОПОС, МОСВ, ПУДООС и др.
	2.2.3. Въвеждане на домашно компостиране на зелените и биоразградими отпадъци	300	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО или ОПОС
	2.2.4. Закупуване на контейнери за разделно събиране на растителни и биоотпадъци	20	Община	2024-2027	ОПОС ПУДООС Отчисления по чл.64 от ЗУО Общински бюджет
	2.2.5. Закупуване на МПС за извозване на разделно събраните растителни и биоотпадъци	100	Община	2024-2027	ОПОС ПУДООС Отчисления по чл.64 от ЗУО Общински бюджет
	2.2.6. Създаване на площадка за временно съхранение на строителни отпадъци	100	Община, РСУО	2021-2027	ОПОС, МОСВ, Отчисления по ЗУО, и др.
	2.2.7. Закупуване на контейнери, които ще се използват по заявка за извозване на строителни отпадъци	20	Община	2021-2027	Общински бюджет Отчисления по чл.64 от ЗУО

	2.2.8. Развитие на системите за събиране на масово разпространени и опасни отпадъци, т.ч. /текстил, луминисцентни лампи, батерии, акумулатори и отработени масла, електрически и електронни уреди, излезли от употреба МПС и др./	100	Община	2021-2027	Организации по оползотворяване на отпадъци от опаковки и МРО Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.2.		1740			
Мярка 2.3: Подобряване на организацията по разделяне, временно съхранение, събиране и транспортиране и екологосъобразно обезвреждане на отпадъците	2.3.1. Участие в регионалната система за управление на отпадъците - регион Шумен	-	РСУО	2021-2027	РСУО „Шумен”, МОСВ
	2.3.2. Постановяне на видеонаблюдение и контрол на критичните точки за образуване на нерегламентирани сметища	10	Община	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет, МОСВ
	2.3.3. Подновяване на амортизираните съдове за смет /закупуване на нови/, обновяване и техническа поддръжка на транспортните средства за извозване на отпадъци	100	Община	2021-2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.3.		110			
Мярка 2.4: Нормативно регулиране и укрепване на административния капацитет на Общината за управление на отпадъците	2.4.1. Приемане на промени в общинската нормативна уредба съобразно развитието и изискванията на европейското, националното законодателство и местните политики за отпадъци	-	-	2021-2027	-
	2.4.2. Обучения на служители в ОА и други общински звена по теми за управление на отпадъците	1	Община, МОСВ, НСОРЕ	2021-2027	Общински бюджет, Държавен бюджет и др.

					източници
	2.4.3. Изграждане на единна информационна система за управление на отпадъците, която да осигурява възможност за събиране, съхранение и обработка на данните	3	Община	2021-2027	Общински бюджет и др. източници
	2.4.4. Изготвяне и публикуване на годишен отчет по изпълнение на дейностите заложи в Програмата за управление на отпадъците	-	Община	Постоянен веднъж годишно до 31 март	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.4.		4			
Мярка 2.5: Участие на обществеността и превръщането ѝ в ключов фактор при прилагане на йерархията на управление на отпадъците	2.5.1. Публикуване на обяви за консултации, срещи, обществени обсъждания и други в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на отпадъците	-	Община	2021-2027	-
	2.5.2. Провеждане на информационни и разяснителни кампании и издаване на информационни материали за разделно събиране и подобряване на управлението на битовите отпадъци като ресурси в съответствие с мерките, предвидени в общинската програма за управление на отпадъците за различни възрастови и социални групи	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.

	2.5.3. Провеждане на местни кампании по почистване на обществени зелени площи, паркове, градинки, площи и др.	1	Община	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.4. Организиране на конкурси на екологична тематика за деца и ученици	1	Община, училища и детски градини	2021-2027	Общински бюджет и др.
	2.5.5. Участие в национални кампании на ПУДООС	30	Община, кметства, училища и детски градини	2021-2027	ПУДООС
ОБЩО ЗА МЯРКА 2.5.		33			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 2:		3399			

Специфична цел № 3: Опазване и управление на биологичното разнообразие и почвите

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка.3.1: Ограничаване на негативните влияния върху биологичното разнообразие в община Велики Преслав	3.1.1. Проучване на потребностите, разработка и реализация на проекти, насочени към запазване и подобряване на биологичното разнообразие в общината	100	Община РИОСВ, ДГС	2021 – 2027	ПУДООС и други
	3.1.2. Обособяване на екопътеки и маршрути с възможности за велосипеден и пешеходен туризъм	500	Община, ДГС,	2021 – 2027	СПРЗСР, Общинския бюджет и други
	3.1.3. Подобряване на икономическата стойност на горите, включително инвестиции за оборудване и практики за	1000	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, Общински бюджет и други

	дърводобив, щадящи почвата и ресурсите				
	3.1.4. Залесяване на изсечени, засегнати от горски пожари гори и нови неземеделски територии	1000	Община	2021 – 2027	ОПОС, СПРЗСР, ДБ, Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.1.		2600			
Мярка 3.2: Устойчиво управление на защитените зони по Натура 2000 в община Велики Преслав	3.2.1. Изпълнение на мерки и дейности за управление на защитени зони на територията на община Велики Преслав	150	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.2. Подпомагане изпълнението на мерки по опазване и възстановяване на редки и застрашени растителни и животински видове, както и на ценни природни територии в общината	100	РИОСВ, ДГС, Община	2021 – 2027	ОПОС, ПУДООС и други финансиращи програми
	3.2.3. Изпълнение на предвидените лесоустройствени мероприятия по горскостопанските планове за горските територии	50	Община , ДГС	2021 – 2027	ДБ, Общинския бюджет и други финансиращи програми
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.2.		350			
Мярка 3.3: Опазване, устойчиво ползване и възстановяване функциите на почвите	3.3.1. Мониторинг за качеството на почвите	-	Община, РИОСВ	2021 – 2027	МОСВ, Общински бюджет
	3.3.2: Устойчиво управление на деградирани земеделски земи, чрез: - Биологична рекултивация с тревни смеси, характерни за района; - Прилагане на противоерозионни мерки и техники за обработка на почвата.	500	Община, Земеделски производители	2021 – 2027	Общински бюджет, Частни инвестиции

	3.3.3: Създаване на защитни пояси и линейни залесявания покрай границите на земеделските имоти, край канали, пътища и др. за защита от ветрове	350	Община	2021 – 2027	СПРЗСР, НПВУ, Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 3.3.		850			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 3:		3800			

Специфична цел №4: Опазване качеството на атмосферния въздух и подобряване чистотата на населените места

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 4.1: Реализиране на проекти и дейности за ограничаване вредното въздействие от употреба на твърди горива и внедряване на щадящи околната среда производства	4.1.1. Въвеждане на ВЕИ в общинска инфраструктура	1000	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове
	4.1.2. Реализиране на проекти за енергийна ефективност в обществени, стопански и жилищни сгради	4500	Община	2021 – 2027	НПВУ, СПРЗСР, Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове, Частни инвестиции
	4.1.3. Въвеждане на енергоспестяващо улично осветление в населените места на община Велики Преслав	1000	Община	2021 – 2027	ЕИП, Общински бюджет, ДБ, Европейски фондове

	4.1.4. Провеждане на ежегодни информационни кампании за ползите от въвеждането на енергоспестяващи мерки и за вредното въздействие на изгарянето на твърди горива	5	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.1.		6505			
Мярка 4.2: Подобряване чистотата на населените места, облагородяване и озеленяване на площите за общественно ползване	4.2.1. Увеличаване и поддържане на зелените площи в населените места – обновяване и увеличаване на дървесната и храстовата растителност, цветни алеи, улично озеленяване и др.	50	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, ПУДООС и други
	4.2.2. Организиране на ежегодни кампании за почистване на обществени зелени площи във всички населени на общината	10	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
	4.2.3. Контрол за спазване на нормативните изисквания в областта на опазване на околната среда, включително изсичане на дървета и изгаряне на битови отпадъци	-	Община	2021 – 2027	-
	4.2.4. Намаляване на емисиите на прах от общински улици и пътища, чрез редовно почистване и поддържане	70	Община	2021 – 2027	Общински бюджет
	4.2.5. Закупуване на фиданки от дървесни видове за залесяване на улици и площи в регулационните граници на населените места	20	Община	2021 – 2027	Общински бюджет, Натрупани средства от глоби и санкции
ОБЩО ЗА МЯРКА 4.2.		150			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 4:		6655			

Специфична цел №5: Подобряване на административния капацитет за управление на околната среда и ангажиране на местното население

Мерки	Дейности/Проекти	Бюджет (хил.лева)	Отговорна институция	Срок	Източници на финансиране
1	2	3	4	5	6
Мярка 5.1: Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда в Общинска администрация – Велики Преслав	5.1.1. Осигуряване на възможности за повишаване на професионалната квалификация на кадрите, компетентни по управление на околната среда	5	Община	2021 – 2027 г.	НСОРБ, ДБ, Общински бюджет
	5.1.2. Създаване на общинска информационна система за мониторинг и управление на околната среда и регистър на зелени площи	5	Община	2021 – 2027 г.	Общински бюджет
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.1.		10			
Мярка 5.2: Подобряване на информационната обезпеченост и ангажиране на местното население за опазване на околната среда	5.2.1. Консултации и обществени обсъждания в процеса на вземане на решения по общински нормативни актове и документи в областта на опазването на околната среда	-	Община	2021 – 2027 г.	-
	5.2.2. Издаване и разпространение на информационни материали, свързани с опазването на околната среда	2	Община, РИОСВ, НПО Училища	2021 – 2027 г.	ПУДООС, Общински бюджет
	5.2.3. Провеждане на анкетни проучвания за мнението на населението за опазването на околната среда	-	Община	2021 - 2027 г.	-
	5.2.4. Организиране на конкурси на екологична тематика и „зелени“ училища за деца и ученици от общината	-	Община, Училища, Детски градини	2021 - 2027 г.	-
ОБЩО ЗА МЯРКА 5.2.		2			
ОБЩО ЗА СПЕЦИФИЧНА ЦЕЛ 5:		12			
ОБЩ БЮДЖЕТ НА ПРОГРАМАТА ЗА ОПАЗВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА НА ОБЩИНА ВЕЛИКИ ПРЕСЛАВ 2021-2027		33946			

РАЗДЕЛ VI. ОРГАНИЗАЦИЯ ЗА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПРОГРАМАТА

Организацията за изпълнението на общинската Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав може да се определи като процес на системно планиране, събиране и анализ на информация и данни, разработване на проекти, кандидатстване за финансиране, реализация на одобрените проекти и редица други контролни и съпътстващи дейности. В този смисъл е целесъобразно Общината да разработи и прилага единна стройна организация за изпълнението на програмата, в която са ясно определени отговорниците за заложените проекти и дейности.

За установяване на степента на изпълнение на целите на Общинската програма за опазване на околната среда се предвижда система за наблюдение и оценка, която ще работи при условията на:

- Използване на показатели за наблюдение и оценка
- Съответствие с принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност

Наблюдението и оценката следва да проследяват ежегодно до каква степен са изпълнени конкретните задачи (чрез показателите) за постигане целите на ОПООС и спазени ли са тези основни принципи. В случаи, че не са изпълнени задачите за съответния период или не са съблюдавани принципите на публичност, прозрачност и равнопоставеност се извършва анализ на причините за това и какви действия следва да бъдат предприети с оглед на тяхното реализиране.

За наблюдение и оценка на изпълнението на ОПООС, координиращ орган е РИОСВ.

По отношение реализацията на заложените в Програмата цели и мероприятия, основната дейност за координация, изпълнение и отчет е задължение на еколога на общината.

Периодично да се извършва актуализация на програмата, свързана с възникнали нови обстоятелства и документи.

Да се представя ежегоден отчет за изпълнението пред Общинския съвет.

Източници на финансиране на екологични проекти

Основните източници за финансиране на екологични проекти са:

- Общинския бюджет;
- Държавния бюджет;
- Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда;
- Националният доверителен екофонд;
- Публична инвестиционна програма на МС;
- Кохезионен фонд;
- Европейски фонд за регионално развитие;
- Финансови ресурси по линия на МОСВ;
- Оперативна програма „Околна среда“ 2021-2027 г.;
- Финансов механизъм на ЕИП;
- Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони 2021-2027 г. (СПРЗСР);
- Програма за иновации и конкурентоспособност 2021-2027 г.;
- Специализирани кредитни линии на банкови институции;
- Механизъм „съвместно изпълнение“ в рамките на протокола от Киото към Рамковата конвенция по изменение на климата;
- Споразуменията за двустранно сътрудничество;
- Международни организации, финансови институции и др.

РАЗДЕЛ VII. МОНИТОРИНГ И КОНТРОЛ

Процесът на организация на изпълнението, осъществяване на мониторинг, контрол и последваща оценка на изпълнението на политиката за опазване на околната среда, в частност на настоящата Програма за опазване на околната среда, която дефинира тази политика за периода 2021-2027 г., се организира от Кмета на общината или от упълномощено от него друго длъжностно лице, най-често еколога на общината. Орган за контрол по изпълнение на Програмата е Общинският съвет.

Кметът на общината информира ежегодно Общинския съвет и обществеността за изпълнението на програмата през предходната календарна година. За целта се изготвя Отчет за изпълнение на Програмата за предходната година, който се представя **в срок до 31 март** и се публикува на Интернет страницата на общината. Копие от отчета се изпраща на РИОСВ – Шумен /ИАОС/. Препоръчва се Годишният доклад да съдържа информация за: Същността на общинската политика за опазване на околната среда; Напредъка по изпълнението на целите, приоритетите и мерките; Възникналите проблеми и предприетите мерки за тяхното решаване; Осъществяваните мероприятия за осигуряване на информация и публичност на действията по изпълнение на политиката.

За осъществяване на мониторинга се използват следните документи: Въпросници; Протокол за предаване на въпросниците; Протокол за приемане на попълнените въпросници; Анкетни карти; Протоколи от провеждане на публични мероприятия; Матрични карти за оценка на индикаторите; Мониторингови доклади. Контролът като основна функция на системата за управление има за цел да създаде условия за подобряване работата на общинската администрация и за формулиране на правилни управленски решения.

Предвид разпределението в обхвата на работа и функционалните задачи, присъщи на контрола, неговата основна задача е свързана с осигуряване на законосъобразност при изпълнението на политиките за опазване на околната среда, както и целесъобразност изразяваща се в процеса на детайлизирано проследяване работата по изпълнение на ангажиментите на длъжностните лица по тази политика. Същностната характеристика дефинираща обхвата и съдържанието на контролния процес във висока степен се определя от съществуващите законови изисквания за законосъобразност в публични институции и органи на местната власт.

Община Велики Преслав има разработена и функционираща вътрешна система за финансово управление и контрол, която на практика покрива изискванията за контрол върху законосъобразността на прилаганите инструменти при изпълнение на общински политики. В този смисъл съществуващите субекти на контрол, вътрешни за общината и техните правомощия се уреждат от действащата вътрешна система за финансово управление и контрол. Формите и методите на работа за тях се предопределят от нормативните изисквания.

Реализирането на ПООС на община Велики Преслав е непрекъснат процес на изпълнение на дейностите, наблюдение, контрол и актуализация. Отчита се натрупания опит, трудностите и неуспехите, извършват се корекции на съществуващите вече насоки за развитие в посока към адаптиране на новите обстоятелства и промени във вътрешната и външна среда.

Главните рискове за постигането на стратегическите цели са свързани с комплекс от фактори, които до голяма степен са трудно предвидими в бъдещето. Това означава, че реализацията на програмата трябва да бъде непрекъснат процес на наблюдение, контрол и актуализация, анализ и корекции при грешки, трудности и неуспехи за адаптиране на планираните дейности към новите обстоятелства и пазарни условия. Основните компоненти на Програмата за опазване на околната среда (визия, цели, приоритети и мерките в плана), имат за цел да дадат преди всичко перспективи и насоки за развитие, но нямат задължителен характер. Тези компоненти не ограничават възможността да бъдат разработвани, предлагани и реализирани и други практически мерки, програми и дейности, стига да са финансово и организационно обезпечени.

РАЗДЕЛ VIII. НОРМАТИВНА И СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

- Интегриран план в областта на енергетиката и климата в Република България 2021-2030 г.
- Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие 2030 г.
- Национален план за управление на отпадъците в Република България 2021–2028 г.
- Стратегия и план за действие за преход към кръгова икономика на Република България за периода 2021–2027 г.
- Националната програма за подобряване на качеството на атмосферния въздух 2018-2024 г.
- Националната програма за контрол на замърсяването на въздуха 2020-2030 г.
- Национална стратегия за намаляване на риска от бедствия 2018-2030 г.
- Национална програма за развитие: България 2030
- Национална стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.
- Национална програма за приоритетно изграждане на селищни пречиствателни станции за отпадъчни води
- Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
- Национална програма за предотвратяване на образуването на отпадъци
- Стратегия на ЕО относно бъдещото управление на битовите отпадъци
- Пътната карта за ефективно използване на ресурсите в Европа
- Зелена книга за Европейска стратегия за пластмасовите отпадъци в околната среда
- Директива 2008/98/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 19 ноември 2008 г. с посл. изм. (Директива (ЕС) 2018/851) относно отпадъците и за отмяна на определени директиви и Регламент (ЕО) № 1013/2006 за трансграничен превоз на отпадъци.
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда.
- Директива 2006/66/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 6 септември 2006 г. относно батерии и акумулатори и отпадъци от батерии и акумулатори и за отмяна на Директива 91/157/ЕИО;
- Директива 2012/19/ЕС относно отпадъци от електрическо и електронно оборудване;
- Директива 94/62/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 декември 1994 г. относно опаковките и отпадъците от опаковки;
- Директива (ЕС) 2019/904 Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно намаляването на въздействието на определени пластмасови продукти върху околната среда; Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 18 септември 2000 г. относно излезлите от употреба моторни превозни средства;
- Директива 75/439/ЕИО относно отработени масла;
- Директива 2020/362/ЕС на Комисията от 17 декември 2019 г. за изменение на приложение II към Директива 2000/53/ЕО на Европейския парламент и на Съвета относно излезлите от употреба превозни средства;
- Директива 96/59/ЕО на Съвета от 16 септември 1996 г. за обезвреждането на полихлорирани бифенили и полихлорирани терфенили;
- Директива 86/278/ЕИО на Съвета от 12 юни 1986 г. за опазване на околната среда, и по-специално на почвата, при използване на утайки от отпадъчни води в земеделието;
- Директива 78/176/ЕИО на Съвета от 20 февруари 1978 г. относно отпадъците от производство на титанов диоксид;
- Директива за индустриални емисии 2010/75/ЕС /относно изгаряне на отпадъци и изисквания за комплексни разрешителни за определени инсталации за третиране на отпадъци/;
- Директива 91/271/ЕИО за пречистването на градските отпадъчни води;
- Директива 99/31/ЕС за депониране на отпадъци;

- Директива 2004/35/ЕО от 21 април 2004 г. относно екологичната отговорност по отношение на предотвратяването и отстраняването на екологични щети.
- Директива 85/337/ЕЕС относно оценката на въздействието върху околната среда, изменена с Директива 97/11/ЕС, изменена и допълнена с Директива 2003/35/ЕС относно участието на обществеността при изготвянето на някои планове и програми, касаещи околната среда 31985L0337 31997L0011 32003L0035.
- Директива 90/313/ЕЕС относно достъпа до информация за състоянието на околната среда, отменена с Директива 2003/4/ЕС относно достъпа на обществеността до информация 31990L0313 32003L0004.
- Директива 2001/42/ЕС за оценка на въздействието на някои планове и програми върху околната среда 32001L0042.
- Директива 2008/50/ЕО от 21 май 2008 г. относно качеството на атмосферния въздух и за почист въздух за Европа
- Директива 2004/107/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 15 Декември 2004 година относно съдържанието на арсен, кадмий, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух.
- Директива 2001/80/ЕС относно ограничаване на емисиите от определени замърсители, изпускани в атмосферния въздух от големите горивни инсталации.
- Директива 94/63/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при съхранение и превоз на бензини между терминали и бензиностанции 31994L0063.
- Директиви 98/70/ЕС , изменена и допълнена с Директива 2003/17/ЕС относно нормите за съдържание на вредни вещества в бензините, газьола за промишлени и комунални цели и дизеловото гориво 31998L007032003L0017.
- Директиви 99/32/ЕС относно намаляване съдържанието на сяра в определени течни горива 31999L0032.
- Директива 2005/33/ЕС, изменяща Директива 99/32/ЕС.
- Директива 99/13/ЕС за ограничаване на емисиите от ЛОС при определени промишлени дейности 31999L0013.
- Директива 2004/42/ЕО от 21 април 2004 година относно намаляването на емисиите от летливи органични съединения, които се дължат на използването на органични разтворители в някои лакове и бои и в продукти за преобоядисване на превозните средства и за изменение на Директива 1999/13/ЕО.
- Директива 97/68/ЕС относно мерките за ограничаване на замърсяването на атмосферния въздух с газо- и прахообразни замърсители от двигатели, инсталирани в извънпътни машини.
- Рамкова Директива 2000/60/ЕС за водите 32000L0060.
- Директива 2006/7/ЕС относно управление на качеството на водите за къпане, отменяща Директива 76/160/ЕЕС 32006L0007.
- Директива 76/160/ЕЕС относно качеството на водите за къпане:31976L0160.
- Директива 98/83/ЕС относно качеството на водите, предназначени за консумация от човека 31998L0083.
- Директива 75/440/ЕЕС относно изискванията за качеството на повърхностните води, предназначени за питейно битови водоснабдяване, изменена от Директиви 79/869/ЕЕС и 91/692/ЕЕС:31975L0440 31979L0869 31991L0692.
- Директива 91/271/ЕЕС относно пречиствателните станции за отпадъчни води от населени места, изменена с Директива 98/15/ЕЕС:31991L0271 31998L0015.
- Директива 91/676/ЕЕС относно защита на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници 31991L0676.

- Директива 80/68/ЕЕС за защита на подземните води от замърсяване с опасни вещества, изменена от Директива 91/692/ЕЕС:31980L0068 и 31991L0692 и Директива 2006/118/ЕО за опазване на подземните води от замърсяване и влошаване на състоянието им
- Директива 2006/11/ЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни директиви, отменяща Директива 76/464/ЕЕС 32006L0011.
- Директива 76/464/ЕЕС за замърсяването на водите с опасни вещества и 7 дъщерни към нея, всички изменени от Директива 91/692/ЕЕС 31976L0464 31991L0692.
- Директива 92/43/ЕЕС относно съхранението на природните местообитания и на дивата флора и фауна 31992L0043.
- Директива 79/409 за съхранението на дивите птици 31979L0409
- Директива 1999/22/ЕС относно отглеждането на диви животни в зоологическите градини.
- Директива 96/82/ЕЕС относно контрола на големите аварии с опасни химикали 31996L0082.
- Директива 2003/105/ЕС на Европейския Парламент и на Съвета от 16 декември 2003 изменяща Директива на Съвета 96/82/ЕС за контрол на големите аварии с опасни вещества 32003L0105.
- Рамкова Директива 2000/14/ЕС относно шумовите емисии на съоръжения, предназначени за употреба извън сградите 32000L0014.
- Директива 2002/49/ЕС за оценка и управление на шума в околната среда 32002L0049.
- Конвенция за опазване на дивата европейска флора и фауна и природните местообитания (Бернска), ратифицирана на 25.01.1991 г., в сила за Р България от 01.05. 1991 г., обн. ДВ, бр. 23/1995 г.
- Конвенция за биологичното разнообразие е ратифицирана на 29.02.1996 г., в сила за РБългария от 16.07.1996, обн. ДВ, бр.19/1999 г.
- Конвенция по влажните зони с международно значение, по-специално като местообитания за водолюбиви птици (Рамсарска), ратифицирана, в сила за РБългария от 24.01.1976 г., обн. ДВ, бр. 56/10.07.1992 г.
- Конвенция по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (Вашингтонска, CITES), ратифицирана през 1990 г., в сила за Р България от 16.04.1991 г., обн. ДВ, бр. 6/1992 г.
- Конвенция за защита на световното културно и природно наследство, ратифицирана и влязла в сила за България през 1976 г.
- Конвенция за защита на мигриращите видове (Бонска), ратифицирана със закон - ДВ, бр. 69/1999 г., обн. в ДВ, бр. 16/2000 г., в сила от 01.11.1999 г.
- Закон за опазване на околната среда
- Закон за водите
- Закон за управление на отпадъците
- Закон за чистотата на атмосферния въздух
- Закон за почвите
- Закон за защита от шума в околната среда
- Закон за подземните богатства
- Закон за опазване на земеделските земи
- Закон за биологичното разнообразие
- Закон за лечебните растения
- Закон за защитените територии
- Закон за защита на растенията
- Закон за защита на животните
- Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества и препарати
- Закон за устройство на територията

- Закон за местните данъци и такси
- Закон за ратификация на Базелската Конвенция за контрол на трансграничното движение на опасни отпадъци и тяхното обезвреждане
- Наредба №7 от 22 декември 2003 г. с посл. изм. ДВ. бр.21 от 1 Март 2013 г. за правила и нормативи за устройство на отделните територии и устройствени зони;
- Наредба №7 от 3 май 1999 г. за оценка и управление на качеството на атмосферния въздух;
- Наредба №12 от 15 юли 2010 г. за норми за серен диоксид, азотен диоксид, фини прахови частици, олово, бензен, въглероден оксид и озон в атмосферния въздух, с посл. изм. и доп. ДВ бр.79 от 8 октомври 2019 г.;
- Наредба №11 от 14 май 2007 г. за норми за арсен, кадмий, живак, никел и полициклични ароматни въглеводороди в атмосферния въздух, доп. и изм. ДВ бр. 25/2017 г., в сила от 24.03.2017 г.;
- Наредба №1 от 10 октомври 2007 г. за проучване, ползване и опазване на подземните води, с посл. изм. и доп. ДВ бр.102 от 23 Декември 2016 г.;
- Наредба №2 от 13 септември 2007 г. за опазване на водите от замърсяване с нитрати от земеделски източници, с посл. изм. и доп. ДВ бр.30 / 09.12.2011 г.;
- Наредба №3 от 16 октомври 2000 г. за условията и реда за проучване, проектиране, утвърждаване и експлоатация на санитарно-охранителните зони около водоизточниците и съоръженията за питейно-битово водоснабдяване и около водоизточниците на минерални води, използвани за лечебни, профилактични, питейни и хигиенни нужди;
- Наредба №1 от 11 април 2011 г. за мониторинг на водите, с посл. изм. и доп. ДВ бр.20 от 15 март 2016 г.;
- Наредба №6 от 9 ноември 2000 г. за емисионни норми за допустимото съдържание на вредни и опасни вещества в отпадъчните води, зауствани във водни обекти, с посл. изм. и доп. ДВ бр.24 от 23 март 2004 г.;
- Наредба №9 от 16 март 2001 г. за качеството на водата, предназначена за питейно-битови цели, с посл. изм. и доп. ДВ бр.6 от 16 януари 2018 г.;
- Наредба №2 от 8 юни 2011 г. за издаване на разрешителни за заустване на отпадъчни води във водни обекти и определяне на индивидуалните емисионни ограничения на точкови източници на замърсяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.48 от 27 юни 2015 г.;
- Наредба №12 от 18 юни 2002 г. за качествените изисквания към повърхностни води, предназначени за питейно-битово водоснабдяване, с посл. изм. и доп. ДВ бр.15 от 21 февруари 2012 г.;
- Наредба за ползването на повърхностните води, обн. ДВ бр. 100 от 16 декември 2016 г.
- Наредба №26 (посл. изм. ДВ. бр.30 от 22 Март 2002 г.) за рекултивация на нарушени терени, подобряване на слабопродуктивни земи, отнемане и оползотворяване на хумусния пласт;
- Наредба № 1 от 04 юни 2014 г. (изм. и доп. ДВ. бр.30 от 31 Март 2020 г.) за реда и образците, по които се предоставя информация за дейностите по отпадъците, както и реда за водене на публични регистри. Наредбата определя изискванията за предоставяне на информация на НСИ и ИАОС относно отпадъците и съоръженията и инсталациите за отпадъци, вкл. информация от общините.;
- Наредба №2 от 23.07.2014 г. (изм. ДВ. бр.46 от 1 Юни 2018 г.) за класификацията на отпадъците. Наредбата въвежда европейската класификация на отпадъците, задължителна за прилагане и от общините.
- Наредба №4 от 5.04.2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.82 от 5 Октомври 2018 г.) за условията и изискванията за изграждането и експлоатацията на инсталации за изгаряне и инсталации за съвместно изгаряне на отпадъци;

- Наредба № 6 Обн. ДВ. бр.80 от 13 Септември 2013 г. (изм. и доп. ДВ. бр.13 от 7 Февруари 2017 г.) за условията и изискванията за изграждане и експлоатация на депа и на други съоръжения и инсталации за оползотворяване и обезвреждане на отпадъци.
- Наредба №7 от 24.08.2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят площадките за разполагане на съоръжения за третиране на отпадъци;
- Наредба №7 от 19.12.2013 год., посл. изм. и доп., ДВ бр. 7 от 20.01.2017 г. за реда и начина за изчисляване и определяне размера на обезпеченията и отчисленията, изисквани при депониране на отпадъци;
- Наредба за разделно събиране на биоотпадъци и третиране на биоразградимите отпадъци, Приета с ПМС № 20 от 25.01.2017 г., Обн. ДВ. бр.11 от 31 Януари 2017 г.
- Наредба за управление на строителните отпадъци и за влагане на рециклирани строителни материали, Обн. ДВ.. бр.98 от 8 Декември 2017 г.;
- Наредба за опаковките и отпадъците от опаковки Обн. ДВ. бр.85 от 6 Ноември 2012г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране и транспортиране на производствени и опасни отпадъци Обн. ДВ. бр.29 от 30 Март 1999 г.;
- Наредба за реда и начина за оползотворяване на утайки от пречистването на отпадъчни води чрез употребата им в земеделието Обн. ДВ. бр.63 от 12 Август 2016 г., изм. ДВ. бр.55 от 7 Юли 2017 г.;
- Наредба за отработените масла и отпадъчните нефтопродукти - 08.01.2013 г.;
- Наредба за излезлите от употреба моторни превозни средства, Обн. ДВ. бр.7 от 25 Януари 2013 г. (посл. изм. и доп. ДВ. бр.37 от 21 Април 2020 г.);
- Наредба за излязлото от употреба електрическо и електронно оборудване, Обн. ДВ. бр.100 от 19 Ноември 2013 г., изм. ДВ. бр.30 от 15 Април 2016 г., изм. и доп. ДВ. бр.47 от 5 Юни 2018 г., изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за батерии и акумулатори и за негодните за употреба батерии и акумулатори, Обн. ДВ. бр.2 от 8 Януари 2013 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба за изискванията за третиране на излезли от употреба гуми, Обн. ДВ. бр.73 от 25 Септември 2012 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.60 от 20 Юли 2018 г.;
- Наредба №3 от 1 август 2008 г. за нормите за допустимо съдържание на вредни вещества в почвите;
- Наредба за инвентаризацията и проучванията на площи със замърсена почва, необходимите възстановителни мерки, както и поддържането на реализираните възстановителни мероприятия, обн. ДВ бр. 15 от 16 февруари 2007 г.;
- Наредба №4 от 12 януари 2009 г. за мониторинг на почвите;
- Наредба №2 от 20 януари 2004 г. за привалата и изискванията за събиране на билки и генетичен материал от лечебни растения, обн. ДВ бр. 14 от 29 февруари 2004 г.;
- Наредба №5 от 19 юли 2004 г. за изискванията, на които трябва да отговарят билкозаготвителните пунктове и складовете за билки, посл. изм. ДВ бр.66 от 10.08. 2018 г.;
- Наредба за разработване на планове за управление на защитени територии с посл. изм. ДВ бр.55 от 7 юли 2017 г.;
- Наредба №54 от 13 декември 2010 г. за дейността на националната система за мониторинг на шума в околната среда и за изискванията за провеждане на собствен мониторинг и предоставяне на информация от промишлените източници на шум в околната среда, обн. ДВ бр.3 от 11 януари 2011 г.;
- Наредба №6 от 26 юни 2006 г. за показателите за шум в околната среда, отчитащи степента на дискомфорт през различните части на денонощието, граничните стойности на показателите за шум в околната среда, методите за оценка на стойностите на показателите за

шум и вредните ефекти от шума върху здравето на населението, с посл. изм. и доп. ДВ. бр.26 от 29 Март 2019 г.;

- Наредба за изграждане, експлоатация и развитие на национална автоматизирана система за непрекъснат контрол на радиационния гама-фон в Република България, изм. ДВ бр.40 от 16 Май 2006 г.;
- Наредба за радиационна защита при дейности с източници на йонизиращи лъчения;
- Наредба №9 от 14 март 1991 г. за пределно допустими нива на електромагнитни полета в населени територии и определяне на хигиенно-защитни зони около излъчващи обекти, изм. ДВ. бр.8 от 22 Януари 2002 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми, Обн. ДВ. бр.57 от 2 Юли 2004 г., посл. изм. и доп. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка на въздействието върху околната среда, Обн. ДВ. бр.25 от 18 Март 2003 г., посл. изм. ДВ. бр.67 от 23 Август 2019 г.;
- Наредба за условията и реда за извършване на оценка за съвместимостта на планове, програми, проекти и инвестиционни предложения с предмета и целите на опазване на защитените зони Приета с ПМС № 201 от 31.08.2007 г., обн., ДВ, бр. 73 от 11.09.2007 г., в сила от 11.09.2007 г., посл. изм. и доп., бр. 94 от 30.11.2012 г., в сила от 30.11.2012 г.
- Указания на Министерството на околната среда и водите относно структурата и съдържанието на общинските програми за опазване на околната среда
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Североизточен район 2021-2027 г.
- Наредба №1 за опазване и поддъжане на обществения ред, чистотата и имуществото, предназначено за общо ползване на територията на община Велики Преслав;
- Наредба №4 за определянето и администрирането на местните такси, цени на услуги и права на територията на Община Велики Преслав;
- Наредба №10 за изграждане и опазване на зелената система на територията на община Велики Преслав;
- Наредба №11 за управление на отпадъците на територията на община Велики Преслав;
- Наредба за принудително изпълнение на заповеди за премахване на незаконни строежи или части от тях на територията на община Велики Преслав.

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ, ФИГУРИТЕ, СХЕМИТЕ

Таблица 1: Категоризация на община Велики Преслав и съставните ѝ населени места

Таблица 2: Баланс на територията на община Велики Преслав (дка)

Таблица 3: Честота на годишните ветрове за района по посока в %

Таблица 4: Население в община Велики Преслав 2015 – 2020 г.

Таблица 5: Население под, в и над трудоспособна възраст по пол 2017 - 2019 г.

Таблица 6: Население по възраст в община Велики Преслав към 31.12.2019 г.

Таблица 7: Население по постоянен и настоящ адрес 2018 г. -2020 г.

Таблица 8: Естествен прираст на населението на община Велики Преслав 2015-2020 г.

Таблица 9: Заселени, изселени и механичен прираст в община Велики Преслав 2015-2020 г.

Таблица 10: Брой нефинансови предприятия по основни икономически дейности 2018- 2019 г.

Таблица 11: Сравнителен анализ на основните икономически показатели на отчетените нефинансови
Таблица 12: Брой регистрирани земеделски стопани за периода 2015-2019 г.
предприятия 2014-2019 г.

Таблица 13: Справка за засети площи и добиви по видове земеделски култури

Таблица 14: Справка за броя на животните в община Велики Преслав по видове

Таблица 15: Разпределение на общата горска площ на община Велики Преслав по видове собственост и по години 2015 – 2019 г.

- Таблица 16: Предвидено и осъществено ползване на дървесина от горския фонд на община Велики Преслав за периода 2015 – 2019 г.
- Таблица 17: Дейност на местата за настаняване в община Велики Преслав 2016-2019 г.
- Таблица 18: Състояние на повърхностни водни тела на територията на община Велики Преслав
- Таблица 19: Язовири на територията на община Велики Преслав
- Таблица 20: Определени райони със значителен потенциален риск от наводнения по чл. 146г от ЗВ в Черноморски район за управление на водите
- Таблица 21: Санитарно-охранителни зони по водоизточници в община Велики Преслав
- Таблица 22: Защитени зони по НАТУРА-2000, обхващащи част от горските територии
- Таблица 23: Защитени територии в община Велики Преслав
- Таблица 24: Количества генерирани и депонирани след сепариране смесени битови отпадъци от територията на община Велики Преслав 2016-2019 г. (тона)
- Таблица 25: Количества смесен, разделно събран и общ битов отпадък за 2016 г.
- Таблица 26: Морфологичен състав (%) на образуваните отпадъци в Община Велики Преслав
- Таблица 27: Референтни стойности на морфологичния състав на отпадъците
- Таблица 28: Оценка на количества биоотпадъци от поддържане на обществени площи, паркове и градини в Община Велики Преслав
- Таблица 29: Проектни количества на излишната активна утайка от ПСОВ Велики Преслав
- Таблица 30: Техника за извършване на сметосъбиране и сметоизвозване на „БКС“ ЕООД – гр. Велики Преслав
- Таблица 31: Показатели за шум, съгласно Наредба №6 от 26.06.2006 г.
- Таблица 32: Размер на такса „битови отпадъци“ в община Велики Преслав
- Таблица 33: Приходи от такса „Битови отпадъци“ и разходи за „Чистота“ 2018-2020 г. (хил. лева)
- Таблица 34: Разходи за управление на отпадъците в община Велики Преслав за 2020 г.

Фиг. 1: Карта на област Шумен

Фиг. 2: Карта на община Велики Преслав

Фиг. 3: Селищна мрежа на община Велики Преслав

Фиг. 4: Релеф на община Велики Преслав

Фиг. 5: Почвено-географско райониране на територията на България

Фиг. 6: Средни месечни температури и валежи в община Велики Преслав

Фиг. 7: Количество на валежите в община Велики Преслав

Фиг. 8: Роза на ветровете в община Велики Преслав

Фигура 9: Карта на РДГ - Шумен

Графика 1: Разпределение на площта на община Велики Преслав по видове територии

Графика 2: Динамика на населението в община Велики Преслав 2015-2020 г.

Графика 3: Средни стойности в наблюдаваните пунктове по основното течение на р. Камчия

Графика 4: Манган в ПВТ с код BG2G000000Q004

СПИСЪК НА ЧЕСТО ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

БД	Басейнова дирекция
ВиК	Водоснабдяване и канализация
ВЕЕС	Висш експертен екологичен съвет
ПСОВ	Пречиствателни станции за отпадни води
ДБ	Държавен бюджет
ДЛС/ДГС	Държавно ловно/горско стопанство
ЕРЕВВ	Европейския регистър на емисиите на вредни вещества
ЕРИПЗ	Европейски регистър за изпускане и пренос на замърсители
ЕО	Екологична оценка
ЕС	Европейски съюз
ЗБР	Закон за биологичното разнообразие
ЗВ	Закон за водите
ЗЗВВХВПП	Закон за защита от вредното въздействие на химичните вещества, препарати и продукти
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗЗТ	Закон за защитени територии
ЗЛР	Закон за лечебните растения
ЗУО	Закон за управление на отпадъците
ЗЧАВ	Закон за чистотата на атмосферния въздух
ИАОС	Изпълнителна агенция по околна среда
ИЕО	Индивидуални емисионни ограничения
ИУЕЕО	Излязло от употреба електрическо и електронно оборудване
ИУМПС	Излезли от употреба моторни превозни средства
КАВ	Качество на атмосферния въздух
КР	Комплексни разрешителни
ЛУП	Лесоустройствен план
МОСВ	Министерство на околната среда и водите
НДНТ	Най-добри налични техники
НПОБР	Национален план за опазване на биологичното разнообразие
НПО	Неправителствени организации
НПУО	Национален план за управление на отпадъците
НСОБР	Национална стратегия за опазване на биологичното разнообразие
НСОСПД	Национална стратегия по околна среда и План за действие
ОВОС	Оценка на въздействието върху околната среда
ОБ	Общински бюджет
ПДК	Пределно допустими концентрации
ПООС	Програма за опазване на околната среда
ПУО	Програма за управление на отпадъците
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
РИОСВ	Регионална инспекция за околна среда и води
СИР	Североизточен район
СКОС	Стандарти за качество на околната среда
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
ТБО	Твърди битови отпадъци/такса „битови отпадъци“
dka	Декар
ха	Хектар
t	Тон

ПРИЛОЖЕНИЯ

Приложение 1 - Раздел „Лечебни растения“ към Програма за опазване на околната среда на община Велики Преслав 2021-2027 г.